

د قرآن کریم اعجاز

مؤلف: هارون یحیی

Ketabton.com

ژباړن: محمد فیضو ((پال

هبله لرم د پښتو ژباړې په اړوند خپلې نظریې او وړاندیزونه په دې پته راولیږئ:
shafiq.haqpal@gmail.com

د کتاب نوم: د قرآن اعجاز
مؤلف: هارون یحیی
ژباړن: محمد شفیع «حقیبال»
طرح او ډیزاین: شهریار کاکړ
کال: ۱۳۸۷

یادونه: دغه کتاب له انگریزي څخه ډاکټر فرید آسمند دري ژبې ته ژباړلی چې پښتو ژباړه یې له دري نه شوې.
کابل - افغانستان

لړلیک

1.....	د قرآن اعجاز .....
2.....	دقرآن کریم علمی معجزې .....
2.....	دکایناتو یانړۍ پیدایښت .....
3.....	دکایناتو پراختیا .....
4.....	دنړۍ پای اوستراکقباض .....
5.....	له تاوده لوګۍ نه خلقت .....
5.....	دځمکې اوآسمانونو جلا کیدل .....
6.....	د داروین د تکامل د نظریې تېروتنه .....
6.....	په نړۍ کې مطلق تعادل .....
7.....	په نړۍ کې لطیف میزان .....
8.....	دسترې چاودنې چټکتیا .....
8.....	دآسمانی جسمونو په مینځ کې واټن .....
10.....	دستورو ، لمر اوسپوړمۍ په مینځ کې دجوړښت توپیر .....
11.....	الْجُمُ الثَّقَابُ .....
11.....	مدارونه اوخرخیدونکې نړۍ .....
12.....	دلمر تکلوری .....
12.....	دسپوړمۍ مدار .....
14.....	دقمری یا سپوږمیزکال محاسبه .....
14.....	دثقل قوه اوخوځښتونه په مدارونو کې .....
15.....	کروی (کرده) ځمکه .....
15.....	دځمکې دخرخیدو لوری .....
15.....	دځمکې شکل Geoid .....
16.....	دځمکې قطرونه اوخلأ .....
16.....	دځمکې دچاپیریال پورونه Atmosphere .....
17.....	ساتونکی چت .....
18.....	ستنیدونکی آسمان .....
18.....	دځمکې طبقي یا پوړونه .....
19.....	دځمکې دچارجونو کانکې .....
19.....	دغرونو دندې .....
20.....	دغرونو خوځښتونه .....
21.....	دلهرختو اولویدو بیلابیل ځایونه .....

21.....	دپای له ټکو نه دځمکې لندول .....
22.....	څیرې کیدونکې یا چاودېدونکې ځمکه .....
23.....	د اوسپنې معجزه .....
24.....	د پطولو جوړښت .....
24.....	د وخت نسبيت .....
24.....	په شپږو ورځو کې پیداکیدل .....
25.....	د تقدیر حقیقت .....
26.....	د زوجونو یا جوړو پیدایښت .....
26.....	د اتومونو ذرې .....
27.....	تیاره یا تور سوری .....
28.....	نبضانی ستوری .....
28.....	د شعری ستوری Sirius .....
29.....	تیاره اوروښنایی .....
29.....	پرتله له اورنه احتراق یا سوزیدنه .....
30.....	د وریځو دروند والی .....
30.....	د باران اندول .....
31.....	د باران جوړښت .....
32.....	باران مړه ځمکه راژوندی کوی .....
33.....	د ډلی ، تالندې او برېښنا جوړیدل .....
34.....	بار(حمل) ورکوونکی بادونه .....
34.....	د باد د جوړېدو پړاوونه .....
35.....	فوتو سنتیڅه ډول سهار مهال پیلېږی .....
36.....	سمندرونه یو له بله سره نه کدېږی .....
36.....	په سمندرونه کې تیاره اوکورنۍ څپې .....
36.....	هغه ځای چې زموږ خوځښت کنټرولوی .....
38.....	دالله (ج) په یاد سره زړونه آرام مومی .....
39.....	عبادت شفا موندنه چټکوی .....
40.....	د دین دنه مراعات له کبله روانی فشار اوځپکان .....
42.....	د انسان پیدایښت .....
42.....	د منی څاڅکی Semen : .....
46.....	له اوبونه د انسان پیدایښت .....
46.....	له خټي نه جوړښت .....
47.....	د جنینو تنظیم Gene .....
48.....	حیض Menstruation .....
48.....	د ماشوم د غړو د ودې ترتیب .....
48.....	د شېدو جوړښت .....

49.....	د مورشېدې يوه معجزه زېږونکي مخلوط
49.....	د تل تازه خوړو په هکله حقيقتونه:
50.....	دگوتي د نښې له مخې پېژندنه
51.....	د انکېنو موجی
51.....	د انکينو معجزه
52.....	کجوره(خرما) اوگتي بې
54.....	اینځر يوه فوق العاده مېوه
54.....	کب دخوړو يوه ښه منبع
55.....	د خوک د غوښې روغتيايي زيانونه
55.....	زیتون يوروغتيا بخښونکي نبات
56.....	دزره اونورو رگونو لپاره بې گتې :
57.....	د زره د رگونو عمليات
57.....	د خوځښت ، وينځلو اوځښلو روغتيايي گتې
57.....	مکروسکوپک ژوند
58.....	د حيواناتو(ژوو) ټولني
58.....	له حیات نه تقلید: د طرحو لپاره د ژوو له جوړښت نه الهام اخستل
59.....	د ملخانو ډلې
60.....	د مېريانو د اړيکو سيستم
60.....	د خوړو دوران
61.....	په خوب کي د غوړونو فعاليت
61.....	د خوب په وخت کي د خوځښت اهميت
62.....	په شپه کي د خوځښت کمښت
62.....	په لوړو سيموکي د سينې انقباض
63.....	د قرآن وړاندوېني
63.....	د روم بری
64.....	د فرعون د بدن ساتنه
64.....	د مکي فتحه
65.....	دېني اسرايلو قوم به ډير کبرجن شي
66.....	خلايي څېړني
66.....	د سپوږمۍ سفر
67.....	د لېږد رالېږد عصری وسايل
68.....	د الوتکي ټکنالوژي
68.....	د تصوير لېږد
68.....	د بوی لېږد
69.....	له برېښنا نه گټه
69.....	د اړتيزن څاه

70.....	په ټکنالوژۍ کې د مېرپانو لښکر.....
71.....	اتومي انرژۍ اوانشفاق.....
72.....	د قرآن تاریخي اعجاز.....
73.....	هامان او د مصر اهرام.....
73.....	موسی (ع) او د سمندر دوه ځایه کول.....
76.....	هغه ستونزې چې فرعون اود ده ملګری ورسره مخامخ شول.....
77.....	په قرآن کې د فرعون کلمه.....
77.....	د نوح (ع) توپان.....
78.....	د نوح (ع) د توپان لرغونې نښې.....
80.....	د ارم ښار.....
81.....	د سدوم او ګموره ښارونه.....
82.....	د سباخلک او د عرم سپلاو.....
84.....	د حجرخلک.....
84.....	په قرآن کې د ریاضي معجزې.....
84.....	په قرآن کې دکلمو تکرار.....
85.....	د ځمکې د وچې او اوبو انډول.....
86.....	په قرآن کې د ايجدشمېرې.....
87.....	په قرآن کې د نولس عدد معجزه.....
91.....	د ادبیاتو له اړخه د قرآن کمالد قرآن د تقلید ناشونتیا.....
92.....	د قرآن د تقلید ناشونتیا.....
92.....	په قرآن کې د قافو عالي ماهیت.....
95.....	قرآن د الله (ج) کلام دی.....

د مؤلف په اړوند:

هارون یحیی د عدنان اوختار مستعار نوم دی هغه په کال ۱۹۵۶ ز کې دترکې په پلازمینه انقره کې زېږیدلی دی هغه په انقره کې لومړی د هنرونو پوهنځۍ اوبیا یی د فلسفې پوهنځۍ لوستی. ده د ماتریالیستی فلسفې د ردولو په هکله یی ډیر کتابونه لیکلی. له ۱۹۸۰ کال نه راپه دیخوا یی ډېر شمېر کتابونه د سیاست ، ساینس اوعقایدو په هکله لیکلی. ده د داروین د پروایز تکامل د نظریی په رد کې هم مهم کتابونه لیکلی.

د ده مستعار نوم د دوویغمبرانو له نامه یعنی هارون اویحیی نه اخستل شوی چې د بې عقیدتی په وړاندې یی کلکه مبارزه کړې. دهارون یحیی کتابونه دنړۍ په ډېرو ژبو له هغې ډلې نه په عربی ، انګرېزی ، فرانسوی ، پرتګالی ، اردو ، فارسی ، پښتو ، ایتالوی ، جرمنی ، البانوی ، روسی ، یونانی ، ترکی اواندونیزیایی ژباړل شوی.

دده کارونه په نړۍ کې ستایل شوی اود ډېر شمېر خلکو د ایمان راورلو لامل گرځېدلی .
د دې لیکوال دکتابونو شمېر دهمدې کتاب تر لیکلو پورې ۱۲۳ علمی اودیني کتابونو ته رسېدلی.

www.harunyahya.com

سپيڅلي قران تلپاتي معجزه

(د قرآن کریم اعجاز) د هغه علمي درانه او ارزښتناک اثر نوم دی چې ترکي لیکوال هارون یحیی لیکلی او گران او فاضل ورور محمد شفيق (حقپال) پر پښتو ژباړلی دی.

زموږ پرمحبوب او درانه پیغمبر (ص) را نازل شوی د ستر پالونکی جل جلاله وروستی کتاب (قرآنکریم) په ریښتیني معنا یوه تلپاتي داسې معجزه ده چې د سپيڅلي پیغمبر له رحلت څخه ۱۴ سوه کاله وروسته یې اوس ساینس او تکنالوژي پر حقانیت او ریښتینولي گواهي ورکوي.

(د قرآن کریم اعجاز) د خدای د سپيڅلي کلام په باب د ساینس او تکنالوژي پر همدې گواهیو بحث کوي. څه ډول ۱۴ سوه کاله پخوا خدای په خپل برحق کلام کې بشریت ته هدايات را استولي او د کایناتو له رازونو یې خبر ورکړی چې اوس یې ساینس ټکي پر ټکي ریښتیا ثابتوي.

قرانکریم د ستر پالونکی رب له لوري بشریت ته د لارښوونې او هدايت وروستی کتاب دی چې تر قیامته به د ټولو زمانو او انسانانو لپاره وي ، آیا تر دې بله لویه معجزه کیدای شي چې قرآن د پرون انسان ته هم د وخت او حالاتو سره سم پیغام درلود او نن چې بشریت فضا تسخیر کړې او

ساینس حیرانوونکی پرمختگ کړی دی قرآن بیا هم د تلپاتي او روښانه پیغام په توگه د بشریت هرې پوښتنې ، هرې اندیښنې او هرې ستونزې ته مناسب ، معقول او د فهم وړ ځواب او پیغام لري ؟

په دغه درانه اثر کې به لوستونکي د قرآن کریم پر همدې عظمت په زړه پورې بحث لولي ، د فتنو او مادي ځل بل په دغه دوران کې د داسې درانه او ارزښتناک اثر لیکل او دهغو ژباړه ډیر لوی خدمت او معنوي کار دی ، زه یې لیکوال په تیره درانه ورور (حقپال صیب) ته د ژباړې مبارکي وایم

او له ستر پروردگار څخه یې قلم لاتاند ، پیاوړی او په همدغسې ارزښتناکو لیکنو بوخت غواړم ، همدغسې درانه لوستونکي ددې سپيڅلي اثر لوستلو ته را بولم تر څو معنوي فیض ترې واخلي .

په مینه اودرنښت

محمد زبیر شفيقي د 1387 لمریز

د تلې 15 مه - کابل

دښتوژباړن څوڅېړې

عظيم الشان قرآن هغه كتاب دى چې په هكله يې څېړې له انساني فكر او ذهن نه ډېرې اوچتې دى خو بيا هم پوهان دخپل ذهن اوفكر په كچه ددې ستر كتاب په هكله څېړنې ويناوې لري اوله دې پراخ سمندر نه څاڅكى رالځلى اورناپرې اچوى .

قرآن دې ته اړتيا نه لري چې علمى اوساينسى پرمختياوې يې يې حقانيت ثابت كړې اوبيا دمنلو ورشى ځكه خپله قرآن برحقه كتاب دى اودكايناتو دخالق كلام دى چې مسلمان بايد هيڅ شك پرې ونه كړي دا قرآن دى چې علمى تاريخى ... وړاندوينې كوي او هغه رد يا تايد وي .

د قرآن متن ، دقرآن بيان د قرآن ترتيب د قرآن هره سوره هرايت هريو دمقطعاتو نوري اوهر ټكى يې اعجازدى . څوارلس پېرې وړاندې په دې وسعت سره كلام چې ديوه نالوستي پيغمبر له لارې نړۍ ته رسول شوى خپله يوه معجزه ده. دقرآن نه منونكى كه قرآن نه منى خو هيڅكله اوپه هيڅ توان سره يې دهغه ديوې څېرې د ردولو توان هم نه لري . دډېلكې په ډول كه قرآن ۱۴ پېرې مخكې واى چې (هرنفس دمړينې څښونكى دى بيا تاسو زما لورته راگرځئ) .العنكبوت ۵۷

ددې آيت له نزول نه دادى بيا سوونه كاله تير شول اودومره پرمختگونه وشول نه چا مرگ له مېنځه يووړ نه هم داچا ثابته كړاى شوه چې دخداى محاسبې ته ورتلل نشته اونه به په راتلونكي كې علمى پرمختگونه اونه هم پرته له خدايه بل كوم ځواك وتوانېږي چې يا مړېنه ختمه كړي ياهم څوك دخداى (ج) له محاسبې نه وژغورل شي . قرآن داسې معجزه ده چې هرې ايمان كه يوڅه عقل هم ورسره وي بايد ايمان پرې راوړي اوهغه دخپل ژوند لارښود وگرځوي .

د قرآن د علمى ، ساينسى اوتاريخي اونورو اړخونو دوياناوو اواروندو برخو روښانولو زموږ پوهه دقرآن په اړوند لازياتوى اوددې هراړخيز اوعلمى كتاب عظمت لاهم روښانوى .
د"قرآن اعجاز" دهمدغو لېكنو اوڅېړنو يوه بېلگه گڼلې شو چې تركي پوه هارون يحيى ليكلى دى . نوموړى كتاب داكتر فريد اسمند په خپل زيار په درې ژباړلي . كله چې دغه كتاب دژباړن له خوا ماته راكړل شو له لوستلو وروسته ډيرراته په زړه پورې ؤ اوپه خپل ډول كې له نادرو كتابونو نه گڼل كېږي . سره له دې چې دكتاب دليلكلو له وخته يوڅه موده تيره شوې هارون يحيى صاحب په هغه كې څه زياتونې هم راوستې چې موږ په دې متن كې هغه ځاى نه كړاى شوې خو بيايې هم همغه بخوانئ . ليكنى ډيرى گټورې اوپه زړه پورې دى ، نو ځكه مې دغه كتاب له فارسۍ نه پښتوته وژباړلو اونږدې يو كال يې په ژباړه اوكمپيټور كولو بوخت وم . خداى د وكړې چې زما دغه هڅه سره له هغو كمزورتياوو چې دژباړې په برخه كې يې شته دښتوژبوويونكو ته كټوره وي اوله دوى نه ددعا غوښتونكى يم . الله (ج) دې موږ ټول دقرآن عظيم الشان رهنښتيني لارويان وگرځوي .

په درنښت

محمد شفيق "حقايل"

د ۱۴۲۹ ق. كال درمضان المبارک د مېاشتي ۲۷

د قرآن اعجاز

سريزه:

څوارلس پېړۍ مخکې الله (ج) قرآن راوړلېره ، دغه کتاب انساني عقل دحق لوری ته سپڅوی اوتول بشریت ته تعلیم ورکوی خوچې دسپېڅلې وحې په ارزښتونو پوه شی. دوحې له وخته تر قیامتته پوری به دغه کتاب دانسان دلاړښونې لپاره دیوې بې ساری وسیلې په توگه پاتې شی. په دغه کتاب کې الله (ج) فرمایي:

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

اونه دی دغه (قرآن) مگرپند لپاره د عالمیانو(القلم ۵۲)

له هغه وخته چې قران رالیرل شوی دیوې ساده اوآسانې ژبې اولهچې نه برخمن دی ، اودتولولپاره دپوهیدووردی. الله (ج) په دې هکله فرمایي:

أُولَئِكَ نَسْنَا الْفُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ!

آسانه موکر دغه قرآن لپاره د پند اخستلو ، آیا کوم پندمنونکی شته؟(القمر ۲۲)

دقرآن دژبې ادبي کمال ، اوبه محتوا کی بی بیساری شیوه اوعالی پوهه ددې ثبوت دی چې دغه دالله کلام دی. برسیره پردې قرآن په هره کلمه کی داسې معجزې لری چې ثابتوی دا د الله (ج) کلام دی. له هغو څخه دیر شمېر علمی حقایق دی چې په دې سپېڅلی کتاب کی ځای شوی. په دی کتاب کی چې یوزروڅلورسوه کاله مخکی په محمد (ص) باندې نازل شوی دیر شمیر معلومات شته چی په یویشتمه میلادی پېړۍ کې کشف شوی دی. قرآن دعلمی موضوعاتو ترڅنک ، په اصل کی یو اخلاقی اودمعنوی لارښوونوڅخه دک کتاب دی. په یوویشتمه پېړۍ کې یواځې یوشمېر علمی معلومات چی قران کې موجود وډتکنالوژی، په مټ کشف شوی دی ، چې دقرآن شریف دنازلیدو په وخت کې خلکوته لانه و څرگند شوی اوهغوی ته دپوهیدو وړنه وو چې داپه خپله ددې ستر کتاب دحقیانیت اوداچي دالله (ج) کتاب دی ثبوت کښل کیږی .

دقرآن عظیم الشان دعلمی اعجازدپوهیدلپاره لومړی باید پوه شوچې هغه وخت علم څومره پرمختگ کړی و ، دهغه په پوهیدوسره به مور. ته څرگنده شی چې دغه کتاب څومره خارق العاده او ارزښتناک دی.

په اوومه میلادی پېړۍ کې کله چې قرآنی آیتونه نازلیدل ، دعبو خلک په اوهامواوخرافی خیالونو کی کی غرق ول. دتکنالوژی اودطبیبعت د پیژندنې په هکله لږه اونیمکرې پوهه ددی لامل گرځیدلی وه چې اعراب په هغو تحریف شویو نکلونو اوافسانو ، پرته له پوښتنې باوروکړی چې له مخکی نسلونو څخه دوی ته پاتې وې. دبېلکې په ډول هغوی فکر کاوه چې داغرونه دی چې آسمان بی اوجت ساتلی ، اوغرونه هغه سترې ستنې دی چې آسمان بې لکه دیوه چت غونډې پر ځمکه نیولی دی. په داسې یوه چاپیریال کې قرآن نازل شو ، چې د غفلت اوپې علمی پرخای بی عقیده ، ایمان اوسمی لارښوونې راوړې. دقرآن یو آیت وایی:

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

الله (ج) هغه ذات دی چې آسمان بی پرته له ستنو پورته کړی . (الرعد ۲)

دغه آیت هغه نظریه چې گواکې آسمان دغرونو پرستنو ولاردی ردکړه. قران له هغو حقیقتونوډک دی چې داسې وخت کې رانښکاره شو چې خلکو بی دپوهیدو لپاره کومه وسیله نه درلوده. قران په داسې وخت کې نازل شوی چې خلکو له فزیک ، بیولوژی اونجوم څخه هیڅ کره معلومات نه درلودل ، خو دغه کتاب دیکلې په توگه دعالم د جوړښت اوپیداکیډو ، له جنینی حالت څخه بیا ترزړښته پوری دانسان د پیدایښت اوودې ، دځمکې دماحول جوړښت(Atmosphere) ، اوهغه توازن چې دځمکې په سره زموږ دژوندانه ضامن دی معلومات ښکاره اوبیان کړل. دځینو دغو بېلگودتفصیل دپوهیدولپاره راځی چې دغه کتاب ولولو.

دقرآن کریم علمی معجزې

دکایناتو یانړی پیدایښت

دشلمې پېړۍ ترمنځنیو کلونو پورې په اصطلاح ځینو علمی ټولنو کې داسې انکیرل کیده چې دغه نړۍ لایتناهیې اوپې پایه دتل لپاره موجوده ده او تل به وجود ولری. ددغې فرضیې پر بنسټ داسې کتل کیده چې کاینات ثابت Static Universe دی پیل اوپای نه لری.

ددې په پام کې نیولو سره چې نړۍ دثابتو اونه بدلیدونکو موادو ټولګه ده دمدادی فلسفې بنسټ کېښودل شو ، چې په پایله کې دخالق له وجود څخه ددغې فلسفې قبلوونکو انکار وکړ. په داسې حال کې چې په را وروسته موده کې ساینس او ټکنالوژۍ دثابتوکایناتو فرضیه ردکړه. اوس چې موږ په یوویشتمه پېړۍ کې یو اونوي څرګونه زموږ په انتظار کې دی. تراوسه ډیر شمیر تجربې ، څېړنې اومحاسبې دنړۍ دفزیک پوهانو اوڅېړونکو له خوا ترسره شوی اوثابت شوی چې نړۍ یو پیل درلود اوپه لنډه شیبه کې دیوې ځواکمنې چاودنې په پایله کې له هېڅ څخه رامینځته شوې. برسیره پردې اوس دماټریالیستانو دنظریې پرخلاف دثابت شوی چې دنیا ثابت اومعینه نه ده. پرخلاف ددې نړۍ تل حرکت ، بدلون اوپراختیا په حال کې ده. داحقیقوتونه نوی موندل شوی چې دمدادی پرستانو دنظریې پرتابوت وروستی میخونه ټکوهی. علمی نړۍ اوس دغه علمی حقیقت منلی دی.

قرآن دکایناتو پیل داسې بیانوی:

بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

(الله) دخمکې اواسمانونو پیداکونکي دی. (الانعام ۱۰۱).

چې دپوهانو یادې شوی نوې موندنې دقرآن له دغې وینا سره مطابقت لری. څه ډول چې مخکې وویل شول فزیک پوهان دې پایلې ته رسیدلی چې ټول کاینات له خپلو ټولو مادی اوزماني ابعادو سره دیوې سترې چاودنې په اثر ډیره موده مخکې مینځته راغلی چې دغه پېښه دسترې چاودنې یا Big Bang په نامه یادېږی چې له هېڅ څخه دکایناتو دپیدایښت دنظریې تاییدوونکې ګڼل کېږی. څه ډول چې ټول پوهان اوس دې موافقې ته رسیدلی چې دغه چاودنه پنځلس میلیارده کاله مخکې له یوه ټکي نه صادره شوی. اومخکې له دغې سترې چاودنې څخه دمدادې په نوم څشی وجود نه درلود. دنیستی له حالت څخه چې نه مادې نه انرژۍ او ان وخت یا زمان موجود نه ؤ رامنځ ته شول. دغه مسأله چې په دې وروستیو کې څرګنده شوې څوارلس پېړۍ مخکې قرآن یاده کړی. دامریکې دخلا اوالوتنو ادارې یا NASA په کال ۱۹۹۲ کی په خلا کی دسترې چاودنې پاتې شونې وموندلې. دغه ستر کشف ډیر ښه مدرک دی چې له هېڅ څخه دکایناتو درامنځته کیدو حقیقت روښانوی.

دکایناتو پراختیا

قرآن څوارلس پېړۍ مخکې چې هغه وخت لادساینس اونجوم پوهې لومړنۍ بڼه درلوده دکایناتو پراختیا په هکله داسې فرمایلی:

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا يَاطِّبُورٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

اواسمان مو په خپل قدرت سره ودراره اوهغه ته پراخوالی ورکوو(الذاریات ۴۷).

څه ډول چې په دې آیت کې لیدل کېږی د سماء کلمه چې آسمان ژباړل شوی دقرآن په ډیر ځای کې راغلی . سماء په فضا اوپراخو کایناتو باندې دلالت کوی. اوپه دې ځای کې هم همدا مانا لری. یعنی چې کاینات پراخوالی مومی د(انا لموسعون) کلمه دا مانالری چې (موږ چې هغه ته مدام پراخوالی ورکوو). موسعون د وسعه له ریښې څخه اخستل شوې یعنی پراختیا ورکول اودله مانا یعنی ډیر دی. بنا پردې دغه جمله وایی چې: موږ آسمان یاکایناتوته ډیرپراخوالی ورکوو. داهغه پایله ده چې اوسنی پوهان پری پوهیدلی. دشلمې پېړۍ ترپیله پوهان په دې اند ول چې کاینات ثابت طبیعت لری اوتل موجود دی. په داسې حال کې چې نویوڅېړنو ، شواهدو اومحاسبو دمعاصرې ټکنالوژۍ په مټ دا وښوده چې کایناتو پیل درلودلی اوتل به پراخېږی. دشلمې پېړۍ په پیل کې روسی فزیک پوه الکساندر فریدمن اوبلجیمی ستوری پیژندوکی جورج لهیتر محاسبه وکړه چې کاینات تل حرکت اوپراخوالی په حال کې دی. دغه خبرونه اومعلومات د ۱۹۲۹ کال په لیدنو اوڅېړنو کې تایید شوی. ادوین هوبل امریکایی ستوری پیژندونکی دتلسکوپ له لاری ولیدل چې ستوری اوکېکشانونه تل یوله بل څخه دلرې کیدو په حال کې وی. چې دغه لیدنه اوڅېړنه دستوری پیژندنې په پوهه کې ستره پرمختیا وه. هوبل ومونده چې دستوروپه مینځ کې دفاصلې په زیاتیدو سره دهغو روښنایی سره کېږی. ځکه چې دنوری فزیک له قانون سره سم هغه نور چې دلیدلو دټکي په لور راځی بنفش رنگ نیسی اوکله چې دلیدلو له ټکي څخه فاصله نیسی ډیرسور رنگی کېږی. لنډه داچې دهوبل دمشاهداتو سره سم ستوری اوکېکشانونه هره شیبه یو

له بله دلری کیدو په حال کې دی . هغه نړی چې هرڅه په هغه کې یو له بل څخه لری کیږی داسی نړی وی چې تل پراخوالی مومی. ددی موضوع دلاړوینانتیا لپاره فرض وکړی چې نړی د پوقانی دسطحې په شان ده ، هرڅومره چې دغه پوقانه ډېره پو شی په همغې کچې یی دسطحې دمخ ټکی یوله بل څخه لرې کیږی. آسمانی کرې هم کله چې یوله بل نه لری کیږی نو نړی پراخوالی مومی. دغه موضوع په نظری توگه دشلمې پیږی. دوتلی پوه البرت انیشتین له خوا کشف شوه ، خو ددی له امله چې دثابتې نړی دنظری پلویان ډیر ول انیشتین په خپلې دغې موندنې ډیر ټینکار ونه کړ ، چې وروسته ده خپله دغه کرڼه دخپل ژوندانه یوه ستره تیروتنه وبلله . دغه موضوع قرآن هغه وخت بنودلی وه چې تلسکوپ او اوسنی تکنالوژی لانه وه ، داځکه چې قرآن دتول عالم دخالق کلام دی.

د نړی پای اوسترانقباض

څه ډول مو چې مخکې وویل دنړی خلقت له یوې سترې چاودنې پیل شو ، اوله همغه ټکی نه نړی تل مخ پر پراخیدو ده. پوهان وایی کله چې دنړی کتله په کافی کچه لویه شی په پای کې به دغه پراخیدنه تمامه شی ، ځکه دثقل قوه به یی په خپل ځان کې داضمحلال سبب شی. عقیده پردی ده چې نړی به دیوه ستر انقباض یا Big Crunch پر مخ درومی ، چې دابه دژوند انه داوسنی څیرې پای وی. اناتا کوش اواندرې لیند دسانفورد پوهنتون فروفیسران داسې لیکي:

نړی به انقباض وکړی اوله مینځه به ولاړه شی ، ټول هغه شیان چې مور یی وینو یا یی نه شو لیدلی هغه به انقباض وکړی اوله پروتون څخه به دیوه کوچنی ټکی په شان شی ، کت مټ په دی شان به لکه مورچې په یوه تور سوری کې واوسو. دوی وایی چې مور پردی پوه شوو چې انرژي به په تدریجی توگه منفی شی اونړی به دی ثباتی ، انقباض اوپه پای کې دله مینځه تلو سره مخ شی. فزیک پوهان پوهیږی چې تبار انرژي کولای شی منفی شی اونړی به په یوه لرې راتلونکی کې مضمحل شی. اوس کیدای شی مور دنړی دژوندانه په پیل کې نه بلکې په منځنیو وختو کې واوسو. Big Crunch یا دستر انقباض نظریه وایی هغی نړی چې پراختیا موندلې په چټکی سره به مضمحل شی ترهغو چې خپله ټوله کتله له لاسه ورکړی اوپه یوه واحد ټکی به دلایتناهی کثافت سره واوری. دغه موضوع په پاک قرآن کې داسې راغلې:

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكُتُبِ كَمَا
بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعَدَّاعَيْنًا إِنَّكَ كَانَفَاعِلِينَ

هغه ورځ چې آسمانونه دیوه طومار په شکل تاوراناکړو او هغه لومړنی حالت ته به یی راوگرځوو چې لومړی ځل مو پیداکړی وو دغه وعده ده چې سرته به یی ورسوو. (الانبیاء ۱۰۴).

وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ

اوپه یو بل آیت کې داسې ویل شوی: دقیامت په ورځ به ځمکه دده په قبضه کی وی او آسمانونه به تاوراناکړو دده په ښی لاس کی وی. (الزمر ۶۷).

د Big Crunch د فرضیې مطابق نړی په تدریجی ډول اوپه کراره مضمحل کیږی اوشاته درومی. په پای کې به نړی دیوه لایتناهی کثافت درولودونکی شی اوپی حده به توده اوکوچنی شی. دساینس دغه فرضیه له قرانی توضیحاتو سره مطابقت لری.

له تاوده لوگی نه خلقت

نن پوهان کولای چې له سرو اوگرمو وریځونه دستورو جوړیدل وویښی. دغه راز نړۍ هم له دکازاتو له یوې گرمې کتلې څخه جوړه شوې چې قران کریم دپوهانو دغه کشف تاییدوی. اوکله یې چې آسمانونو ته پام وکړ لوگی و. (فصلت ۱۱).

لوگی ته په عربی کې دخان وایی چې په دغه آیت کې سور لوگی عالم ته ویل شوی. دغه مسأله په قرآن کې په یوه کلمه کې تشریح شوی ده ، ځکه چې لوگی دیوې حرارت لرونکی گاز کتله وی چې یوله بل سره تړلو کوچنیو ذرونه جوړشوی. په دغه ځای کې قرآن دعربی ډیره ښه کلمه دکایناتو دهغه پړاو دجوړیدو لپاره کارولې. باید یادونه وشي چې یواځې په شلمه پېړۍ کې پوهان په دې

﴿مَّا أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾

وپوهیدل چې نړۍ له تودوخې لرونکو گازونو څخه دلوگی په شکل جوړه شوې. چې دغه معلومات دقرآن له معجزو څخه شمېرل کېږي.

دځمکې اوآسمانونو جلا کیدل

دآسمانونو دجوړیدو په هکله یو بل آیت داسې وایی:

﴿أَوَلَمْ يَرِ الْذِّينَ كَفَرُوا أَنَّا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كَانَتْ تَحًا فَفَنَقَّحْنَهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾

آیا کافرانو ونه لیدل چې آسمانونه اوځمکه سره تړلې وو ، هغه مو پرانستل اوسره جلاموکرل اوله اوبو نه مو هرڅه رازوندی کړل ، بیا نو ولی ایمان نه راوړی.

(الانبیا ۳۰)

د "رتق" کلمه چې یوله بل سره دکنډلې مانا ورکوی په عربی سیمه یزه ژبه کې دگډ یا مخلوط په مانا هم کارېږي. فتقه چې عربی کلمه ده دیو له بله دشلیدو اودهغو څیزونو تخریب چې یو له بل سره کنډلی وی اویا هم له ځمکې څخه دخوانکۍ دسروهلو په مانا هم کارېږي.

اوس بیا که دی آیت ته څیر شو مانا داسې ده چې ځمکه او آسمانونه یو له بل سره تړلې یا کنډلې وو اوهغوی مو له یو بل نه بیل کړل. په همدغه ترتیب دپوهانو نظرداسې دی چې لومړی ټوله نړۍ یو ټکی وه ، یعنی چې ځمکه اوآسمانونه ټول په یوه حال یوډه بل کې نغښتې وو اووروسته دغو ټکو ستره چاودنه وکړه اوتوتی یې یوله بله جلا شوې.

دهغه څه

په قرآن کریم کې ډیر داسې آیتونه شته چې دځمکې اوآسمانونو اوهغه څه. چې دهغو په مینځ کې دی هغه بیانوی.

﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ﴾

(طه ۶).

هرڅه چې په آسمانونو اوځمکه اودهغوی په مینځ کې اودخاورو لاندی موجود دی ټول دهغه ملک دی. پوهان وایی چې لومړی دهغه گرم لوگی کتله مخ په زیاتیدوشوه. وروسته دغه کتله ټوټه ټوټه شوه چې آسمانی اجسام ، ستوری اوسیاری یې جوړې کړې. په بل عبارت ځمکه اوستوری ټول هغه ټوټې دی چې د گازونو له یوې واحدې کتلې څخه مینځته راغلی. ځینې دغه ټوټې په لمر اوستورو بدل شول اوپه دی ترتیب سره شمسی منظومې اوکېکشانونه مینځته راغلل. دویش په بهیر کې یوشمېر اضافه ذرو چې نوې له دغو جسمونو نه جوړې شوې وې فضایی جوړه کړه. پوهانو دغه اضافی ذرې دستورو اوکېکشانو په مینځ کې ماده یاده کړه. دغه ماده له شپیتو په سلو کې هایدروجن ، اته دیرش په سلوکې هلیوم اودوه په سلوکې نوروڅېړنونو جوړه شوې. نهه نوی په سلوکې دغه ماده گاز اویو په سلوکې هغه گرد دی چې دجامداتو له ورو زرو نه چې قطر یې یو پرزرو تر لس زروملی متره ده جوړشوی.

دغه درې دومره ورې دی چې د لوكي يا كازو په څير ليدل كيږي. خو كله چې په بشپړه توگه وليدل شي په فضا كې د ټولو كهكشانونو د لويې كتلي استازيتوب كوي. دكهكشانونو په مينځ كې ماده په كال ۱۹۲۰ كې كشف شوه خو موجوديت يې په سلكونو كاله مخكې عظيم الشان قران بيان كړی.

د داروين د تكامل د نظريې تيروتنه

قرانكريم د موجوداتو آنې خلقت له هېڅ نه په لاندې آيتونو كې روښانوي:

آل عمران 47، مريم 35، البقره 117، نحل 40، يس 82 و غافر 68:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

كله چې ديو شي اراده وكړي وايي چې وشه بيا كيږي. (يس ۸۲)

د داروين د فرضيې پر بنا ، حيات د پرله پسې پېښو له كبله خود په خوده تكامل موندلی. اود ژونديو موجوداتو تكامل له ساده شكلونو نه پېچلو شكلونو ته صورت نيولی. اصلي پوښتنه دلته ده چې چې آيا ژوندي موجودات په اتفاقي توگه ديو ساده طبيعي بهير له لارې مينځ ته راغلي اوبيا داچې دهغوی وجود ديوه پوه اوباخبره خلقت له لورې شوی؟

دتكامل نظريه ادعا كوي چې بې سا شيان د ډيرو پېښو په پايله كې ديو بل ترڅنگ راټول شوی اوبيا په بل كام كې دتصادفاتو په پايله كې دطبيعي پېښو تر اغيز لاندې لومړی دحيات يا ژوند اصلي اوبنسټيزي ستنې اوبيا خپله حيات يې مينځته راوړی. په دې ډول زمان ياوخت ، ماده اوانتفاعونه دجوړونكې ځواك په توگه پېژندل شوی. دتصادف اوانتفاق ليد لوری چې دتكامل يا بشپړيدو په نظريه كې مطرح شوی دعلم اوبوهې له خوا مردود كبل شوی. عملي موندنې له دغې ادعا سره په ښكاره تضاد كې دی چې وايي حيات دپرله پسې اتفاقاتو په نتيجه كې دطبيعي عواملو تر اغيزې لاندې رامينځته شوی. ځكه نن دژونديو موجوداتو په مينځ كې داسې بيلگې شته چې دپېچلي جوړښت لری ، اوان چې يو حجره لرونكې موجودات هم حيرانوونكې اوبېچلي جوړښت لری چې دانتفاق له مفهوم سره په بشپړه توگه تناقض لری.

هغه څارځ العاده جوړښت او طراحي چې په ژونديو موجوداتو كې ليدل كيږي ، په ښكاره توگه داجوتوی چې ټول ژوند ديو ستر شعور له لورې چې همغه عالم او كامل الله (ج) دی خلق شوی. آيا ژوندي موجودات په احتمالي توگه كيدای شي چې يو له بله مينځته راغلی وي؟ نه هېڅكله هم داسې نه ده. علمي معلومات په تېره بيا فوسيلي موندنې اوپرتليزه اناتومي په بشپړه توگه ددې خبرې خلاف ده. په حقيقت كې هېڅ د ډاډ وړ دليل ددې په اړه چې دبشپړتيا بهير دځمكې په مخ اتفاقي ده وجود نه لری. فوسيلي موندنې داجوتوی چې دژوو بيلابيل ډولونه دتكامل له لارې قدم قدم په يو اوبل نه دی اوښتي بلكې ټول دغه ډولونه په بشپړه توگه له يو بل څخه بيل اوپرتله له كومې كډې لرغونتيا په يوځلي دخپلو ځانگړو جوړښتونو سره مينځته راغلی. نه الوتونكې له خوزيدونكو څخه مينځته راغلی اونه هم دوچې اوسيدونكې ژوی دكبانو دتكامل له لارې مينځته راغلی. هرپوژوی په بيل ډول اوله خپلو ځانگړو اوانفرادي نښانو او ځانگړتياو سره پيدا شوی ، چې ان ددغې نظريې يعنې دتكامل دنظريې ډيرو نومياليو پلويانو هم دغه علمي واقعيت منلی اودوی ارشوی چې هغه دخلقت لپاره دشاهد په توگه په رسميت وپېژنی.

مارك چارنكي دتكامل دنظريې پلوی اولرغون پېژندوكی وايي چې : دتكامل دنظريې داثبات وړاندې ستره مانع فوسيلي موندنې دی. په دغو موندنو كې د داروين دنظريې هېڅ يوه تايدونكې بيلگه نه ليدل كيږي. دژوو ډولونه په نابېره توگه مينځ ته راځي اوهم په نابېره توگه له مينځه ځي.

هغه پرمختگونه او اوموندنې چې په وروستيو ۵۰ كلونو كې په تېره بيا دلرغون پېژندنې ، ميكرولوژی ، جنيتيك اودآنانومي په برخه كې شوی ددې څرگندويی كوي چې دتكامل په اصطلاح نظريه سمه نه ده. ژوندي موجودات په نې بڼه او له يو بله څخه په جلا توگه دځمكې په سره څرگند شوی. الله (ج) هريو دغه ژوندي موجودات د((كن فيكون)) په امر په جلا جلا توگه پيدا كړی اودايو قطعي او څرگند حقيقت دی.

په نړۍ كې مطلق تعادل

اللّٰهِ خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِن تَفٰوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُوْرٍ

هغه چې اووه آسمانه يی له منظمو پورو سره پيدا کړل. په خیر سره ووينه چې آیا درحمن رب په خلقت کې به کومه بې نظمی اونقصان ومومي؟ (المک ۳).

په میلیونونو ستوری اوکېکشانونه د دنیا دمطلق تعادل په حال کې په خپل تکلوری کې خوځنده دی. ستورې ، سیارې ، سپوږمې نه یواځې په خپل ځان راڅرخي بلکې یو ځای له یوبل سره دداسې یو سیستم په شاوخوا څرخي چې دهغه برخه گنل کیږي.

کله هم له سلونه تر درې سوومیلیاردو پوری ستوری په متقاطع مسیرونو کې په حرکت کې وی. خو سره له هغه هم د حیرانتیا خبره دا ده چې هیڅ ټکر ددوی په مینځ کې چې دعالم دتخریب سبب شی نه واقع کیږي. دا هغه ستره معجزه ده چې کولای شو مور یی بیان کړو.

په نړۍ کې دچټکتیا یا سرعت مفهوم ډیر له هغه څه نه پراخ دی چې دځمکنیو مقیاسونو په واسطه اندازه شی. ستورې ، سیارې اوکېکشانونه چې په زرگونومیلیارده تنه دروندوالی لری په فوق العاده چټکتیا سره په فضا کې په خوځښت کې دی.

لکه ځمکه چې ۱۶۷۰ کیلومتره په ساعت کې راڅرخي. په داسې حال کې چې هغه ډیره چټکه مرمی چې تر دې دمه جوړه شوی ۱۸۰۰ کیلومتره په ساعت کې چټکوالی لری. دځمکې دحجم اوکتلی ډلوی والی سره سره وینو چې هغه په چټکۍ سره خوځښت لری.

دلهر په شاوخوا دځمکې راڅرخیدل شپینته ځلې دمرمی له چټکتیا نه زیات دی یعنی ۱۰۸۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې. که په دی چټکتیا سره مو کوم موټر جوړولای شوی په دوه ویشت دقیقو کې به دځمکې په شاوخوا راڅرخیده.

په لمر پوری تړلی ارقام لانور خارق العاده دی. دشمسې منظومې چټکتیا زموږ له تصور نه اوچته ده. هرڅومره چې یو ه منظومه لویه وی په همغه کچه ډیره چټکتیا لری. دشمسې منظومې چټکتیا دکېکشان په مدار کې ۷۲۰۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې ده. دشپږې لاری دکېکشان چې څه ناڅه له دوو سوو میلیارده ستورو نه جوړشوی ۹۵۰۰۰۰ کیلومتره په ساعت کې حرکت لری.

په داسې یوه مغلق اوچتک سیستم کې دتصادم اوټکر احتمال ډیر زیات دی ، خو هیڅ داسې ټکر چې ددوی د نه پاییدو سبب شی صورت نه دی نیولی اوپه اصطلاح خپل کرار ژوندته دوام ورکوی. ځکه په نړۍ کې هرڅه دمطلق تعادل په حال کې فعالیت کوی چې هغه الله (ج) تنظیم کړی دی. اوڅه ډول چې په مبارک آیت کې لولوپه خلقت کې هیڅ ډول اختلاف موجود نه دی.

په نړۍ کې لطیف میزان

بیا هم دالمک سورې ۳ آیت ته پام کوو چې وایی: هغه چې اووه آسمانه یی له منظمو پورو سره پیدا کړل. په خیر سره ووينه چې آیا درحمن رب په خلقت کې به کومه بې نظمی اونقصان ومومي؟

برسیره پردې:

وَحَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ مَقْدِيرًا

ټول موجودات یی پیدا کړل اوپه خپل کامل حکمت سره یی دهرڅه لپاره حد اوقدر ټاکلی (الفرقان ۲).

دماتریالیزم فلسفې ادعا وکړه چې ټول سیستمونه په طبیعت اونړۍ کې لکه اتومات ماشینونه کارکوی ودهغوی نظم یوه تصادفی پدیده ده. په داسې حال کې چې نن دماتریالیزم دروغجن طبیعت اوداروین فرضیه علماً ناسمه ثابت شوي ده.

دنجوم اوبیولوژی په علم کې دشلمې پېړۍ موندنو وښوده چې نړۍ اوحیات دواړه پیداشوی دی. داروین فرضیه شاته ولاړه او دسترې چاودنې فرضیې ثابت کړه چې نړۍ له هیڅ نه پیدا شوې. وروستيو موندنو وښوده چې په مادی نړۍ کې یو لطیف توازن شته چې دماتریالیزم بې بنسټه طبیعت اوفلسفه ردوی.

دژوندانه لپاره دلازمو شرایطو دلیدو په خاطر وینو چې یواځې ځمکه ددی شرایطو درلودونکې ده. دحیات دبقا لپاره بیشماره شرایط ضروری دی چې په یو وخت کې اوپرت له وقفې نه صورت نیسی. په داسې حال کې چې په سل گونه میلیارده کېکشانونه اوپه هریوه کې په منځنۍ توگه سل میلیارده ستوری موجود دی اوپه احتمالی توگه په همدغه شمېر ستوری هم موجود دی. پس باید دې ته څیر شو چې ولی په استثنايي ډول یواځې په ځمکه کې دژوند شرایط چمتوشوی دی.

هرڅه چې په نړۍ کې شته زموږ دژوندانه شرایط یی برابر کړی ، له لومړنۍ یا سترې چاودنې نه دیوه اتم ترفزیکي ارزښتونو پوری ، داساسی قووله څلورمې سوپې نه دستوروپه مینځ کې تر کېپیاوی تعامله پوری ، دهغه نورنه نیولی چې له لمر څخه څېرپېری دابو دغلظت تر درجې پوری ، دسپوږمې اوځمکې په مینځ کې له واټنه تر هغو گازونو پوری چې دځمکې په سر شته ، دځمکې د مدارڅخه چې د لمر په شاوخوا راڅرخي تر هغې زاویې پوری چې هغه پرې راتاوپېری ، دځمکې ددورانی سرعت څخه چې په خپل ځان راڅرخي دغرونو اوسمندرونو تر فعالیتته پوری ، اونورو ټولو زموږ دژوندانه شرایط برابر کړی دی.

نی ساینس دغه ټول دانسانی اصل اولطف میزان په توګه مطالعه کوی. دغه مفاهیم ددی ښکارندوی دی چې نړۍ دموادو یو تصادفی ، بې هدفه اوله کنټروله وتلی پدیده نه ده بلکې ټوله په یوه ځانګړی دقت سره دانسان دژوند لپاره جوړه شوی ده.

په پورته یاد شوی مبارک آیت کی دخلقت دهماهنکی اودقدر یا ټاکلې اندازې موضوع په هکله پاملرنه وکړی چې دتقدیر کلمه یعنې طرح ، اندازه اوله اندازه نیونې سره جوړونه په دغه آیت اوپه نورو آیتونو لکه دالفرقان دوهم آیت کې ذکرشوی.

دطابقا کلمه یعنی په نظم اوهماهنکی کې دالمملک دسورې په دریم اونوح دسورې په پنځلسمو آیتونو کې کارول شوی اودتفاوت کلمه یعنې دعدم توافق اوپې نظمی ، نقصان ، مخالفت اوتخریب په مانا ده.

دلطف میزان یا Fine Tuning چې دشلمې پېړۍ په پای کې کارول شوی داحقیقت لانورهم روښانوی. په دې وروستیو کې یو شمېر زیاتو پوهانو ، لیکوالانو اودنظرخواوندانو روښانه کړې چې نړۍ دتصادفاتو یو ه ټولګه نه ده. بلکې هرڅه دیوه منظمې طرحې له لارې کارکوی چې دانسان دژوند شرایط یې چمتو کړی.

ډاکتر کارل ګیرسن چې یو فزیکپوه دی وایی: په ۱۹۶۰ کال کې فزیک پوهان په دی پوه شول چې نړۍ دانسان دبقا لپاره په ډیرلطف سره میزان شوی.

انګریزی ستوری پېژندونکې پروفیسور جورج الیس وایی: دقوانینو په مینځ کې حیرانوونکی لطف توازن ددې نړۍ مېنځته راتلل ممکن کړی دی. دډیرې پیچلتیا دګچې په پوهیدو سره هغه څه چې سرته رسیدلی ډیره ستونزمنه ده چې دنړۍ هستۍ ته یوه معجزه ونه وایو.

وَلِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَاِلٰی اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ

اوالله ته دی هغه څه چې په ځمکه اوآسمانونو کی دی. اوتولې چارې به الله ته وړاندې کېږی. (آل عمران ۱۰۹).

دسترې چاودنې چټکتیا

هغه توانمندی چې دسترې چاودنې نه رامینځته شوې او هم دنړۍ آنی جوړښت دثابتوې چې دعالم پیدایښت تصادفی نه دی. دنومیالی فزیکپوه پال دیویس دوینا مطابق که چیرې هغه اتساعی چټکتیا چې له سترې چاودنې څخه وروسته رامینځته شوه دیو پرمیلارد میلیارد په اندازه (۱/۱۰^{۱۸}) بدلون ومومی نړۍ به مینځته نه وای راغلی.

ستیفن هاګین وایی که دغه دقیقوالی دنړۍ په اتساعی چټکتیا کې که چیرې دیو په سلو زرومیلیونو په اندازه هم لږ وای نړۍ به مضمحل شوی وای اوخپل اوسنی جسامت ته به نه وای رسیدلی.

څلورګونی قوې:

په نړۍ کې ټول خوځښتونه دڅلورو قوو دتوازن اوکړنې مرهونه دی چې دمعاصر فزیک له خوا تثبیت شوی:

۱- دثقل قوه ۲-الکترومقناطیسی قوه ۳- ځواکمنه هستوی قوه

۴- کمزوری هستوی قوه چې دانول یوله بله جلا ارزښتونه لری. دبیولوژی نومیالی یوه مالیکولی ددې څلورو قوو په مینځ کې فوق العاده توازن په لاندې ډول بیانوی:

دبیلګې په ډول که دثقل قوه زر میلیارده واری قوی وای په هغه صورت کې به نړۍ ډیره کوچنۍ اودژوندانه موده به ډیره لنډه وای. په منځنۍ توګه به هرستوری زر میلیارده واری له لمر نه کوچنی وای اویواځې یو کال به یې عمر درلودلای. له بل پلوه که دثقل قوه کمزوری وای ، هیڅ یوګمکشانی ستوری به نه وای جوړشوی ، دغه راز نورې قوې هم ارزښتناکه دی ، که چیرې ځواکمنې قوې لږ کمزورې وای یواځنی ثابت موجود به هایدروجن وای اونورعنصرونه به موجود نه وای.که چیرې له الکترومقناطیسی قوې څخه لږ قوی وای ، په هغه صورت کې به داتومونو هستو یواځې دوه پروتونه درلودلای یعنې هایدروجن به په نړۍ کې وجود نه درلودلای. ستوری اوګمکشانونه به څه ډول چې اوس دی هسې به نه وای. په ښکاره توګه که چیرې یوې له دغو قوو څخه خپله دقیقه کچه نه درلودلای نه به کوم ستوری نه به کھکشان نه به اتوم اونه به ژوند وجود درلودلای.

دآسمانی جسمونو په مینځ کې واټن

په ځلاکي دآسماني جسمونو توزیع اوددوی په مینځ کې سترواتن دځمکې دوجود لپاره دیر اړین دی. دآسماني جسمونو په مینځ کې واټن داسې حساب شوی چې څو ځواکمني قوې دځمکې په سر ژوند تأمینوی. مایکل دنتن دستورو اوثواقبو په مینځ کې دواټن په هکله وایی:

((دثواقبو اوستورو ترمینځ واټن دیر ارزښتناک دی. زموږ په کهکشان کې دستورو ترمینځ واټن دیرش میلیونه میله دی، که دغه واټن لږ څه هم لږ څه هم لږ واټن دیرش میلیونه میله دی. اوکه دغه واټن لږ څه دیر واټن دیر واټن دیر داسی څپریدل چې دځمکې غونډې سیارې جوړیدلای نه شوې. نو دثواقبو وړانګې اوځلا په یوه دقیق نظم اوتاکلواوتونونو باید ترسره شی څوچې دژوند بهیر جاری پاتې شی.))

دثقل قوه:

که دثقل قوه لږ څه ځواکمنه وای، دځمکې په سر به دیر میتان اوامونیا راټول شوی وای چې ژوند به یی ناممکن کړی وای.

دځمکې اولمر په مینځ کې واټن:

دغه واټن که لږ څه دیر وای ځمکه به ډیره سره وای، داوبو دوران به له مینځه تللی وای اوتولې به کنکل شوې وای. اوکه چېرې ځمکه په ډیره لږه کچه لمر ته نږدې وای نوهرڅه به سوزیدلی وای.

دځمکې دپوښ پرپړوالی:

که دځمکې باندنی پوښ لږ څه پریر وای له ځلانې به یی دیراکسیجن ځان ته جذب کړی وای. اوکه چېرې دځمکې باندنی پوښ لږ څه نازک وای نو اورغورځونې به ژوند دځمکې په سر ناممکنه کړی وای.

دځمکې دڅرخیدو چټکتیا:

که چېرې دځمکې پر ځان راڅرخیدنې چټکتیا لږ څه لږ وای دڅپې اوورڅپې په مینځ کې به دتودوخې درجې دیر توپیر درلودلای اوکه چېرې لږ څه هم دغه چټکتیا ډیره وای نو دبادوونو چټکتیا به دومره ډیره وای چې توپانو اوپرېوکیو به ژوند ناممکنه کړی وای.

دځمکې مقناطیسی ساحه:

که چېرې دځمکې مقناطیسی ساحه لږ څه ځواکمنه وای نو ستر الکترومقناطیسی توپانونه به رامینځته شوی وای. اوکه چېرې دغه ساحه لږ څه کمزورې وای ځمکې به دهغو مضره ذراتو په وړاندې چې له لمر څخه څپرېږی خپل محافظت له لاسه ورکړی وای. چې په دواړو صورتونو کې به ژوند ناممکنه شوی وای.

د البډو اغیزه Albedo Effect:

دالبډواغیزه دهغې روښنایی دکچې داندول یا تناسب څخه عبارت دی چې دځمکې له لاری جذبیږی اوانعکاس ورکول کیږی. که دغه تناسب لږ څه ډیر وی هرڅه به کنکل شوی وای اوکه یوڅه لږ وای نو هغه ټولې واواری اوپوښ چې پر ځمکه شته ویلی شوی به وای اوهرڅه به یی لاندې کړی وای اوروسته به هرڅه سوځیدلی وای.

پرخمکه داکیسجن او نایتروجن په مینځ کې اندول:

که دغه اندول ډیر وای نو دژوند فعالیت به ډیر چټک وای اوکه لږ وای دژوند فعالیت به ډیر سست وای.

دځمکې پر سر دکاربن دای اکساید او اوبو په مینځ کې اندول:

که چېرې دغه اندول ډیر وای هوا به ډیره توده وای اوکه چېرې لږ وای نو هوا به ډیره سره وای.

داوزون دیورپرپړوالی:

که چېرې داوزن دیورپرپړوالی دیر وای دځمکې تودوخه به ډیر لږ وای، اوکه دغه دیورپرپړوالی لږ وای نو دځمکې تودوخه به ډیره زیاته شوی وای اودلمر دزیان لرونکو وړانګوڅخه به هم مخنیوی نه شوای کیدلای.

زلزله:

که چېرې زلزلي اودځمکې بنويديني پېښې ډيرې وای ځمکه به تل دنېوریدو په حال کې وای اوکه چېرې لږې وای نو په سمندرونو کې به ژووې له خوراکي نوکوڅخه محروومه پاتی شوی وای اوله مینځه به تللی وای اوله دی سره به دهغو ژوو لپاره دخوړو دتوکوکمېښت رامېنځته شوی وای چې هغوی له سمندری خوړو نه گټه اخلي.

دځمکې د انحنأ زاویه

ځمکه دخپل مدار پر سر ۲۳ درجو زاویې په اندازه خمه شوی ده. چې داکروپوالي دموسومونو دجوړیدولامل گرځي . که چېرې دغې انحنأ لږ څه توپیر درلودلای ددوی تودوخه اودژمی ساره به له زغم څخه وتلی وای.

دلمر جسامت:

کوچنی لمر به دځمکې دکنکل وهلو لامل گرځیدلای وای اوکه لوی وای دسوځیدولامل به گرځیدلای وای.

دلمر اوسپورمی به مینځ کی دراکنسلوقوه

که دغه قوه لږ څه ډیره وای ، دځمکې پر حرکت اودسمندرونو په جزومد باندې به یی ژورې اغیزی ایښي وای ، اوکه دغه قوه لږه وای دځمکې پر تودوخه به یی ژورې اغیزی کړی وای چې دانسان ژوند به کې ناممکنه وای.

دځمکې اوسپورمی به مینځ کې واټن:

که دغه واټن لږ څه لږ وای سپورمی به لمر ته جذبه شوی وای اوله ځمکې سره به یی ټکر کړی وای اوکه دغه واټن ډیر وای نو سپورمی به په خلا کې سرگردانه وای اوله ځمکې څخه به بیله شوی وای. حتی که ډیر لږ هم دځمکې اوسپورمی په مینځ کې واټن فرق کړی وای دډیرو خطرلرونکو جذراومد لامل به گرځیدلای وای اودځمکې ټولې ټیټې سطحې به تراوبو لاندې شوی وای . دسمندرونو دتودوخې درجه به لوړه شوې وای او هغه ژوی چې هلته دی هغه به له مینځه تللی وای.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخْتِلَافِ أَلْوَانِهَا لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

دځمکې اواسمانونو په پیدایښت کې اودشپې اوورځې په تفاوت کې دپوهې دځاوندانو لپاره روښانه دلیلونه شته (آل عمران ۱۹۰).

دځمکې دتودوخې درجه اودکاربن له برکته ژوند:

دکاربن شته والی چې دټولو ژوو اساس یا بنسټ جوړوی دځمکې دتودوخې له ټاکل شوي درجې سره اړیکه لری ، کاربن دعضوی مالیکولونو لپاره حتمی برخه ده چې دژوندانه بنسټ جوړوی. نو له همدې کبله دځمکې تودوخه باید یواځې اویواځې همداوسنی حالت ولری.

هغه څه مو چې تراوسه وویل هغه یواځې یو لږ څه اړین توازونونه دی چې دژوندانه ددوام لپاره اړین گڼل کیږی اوټول داجوتوی چې دایدایښت یا خلقت دتصادف پرینا نه دی.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

الله (ج) داسمانونو اوځمکې خاوند دی او الله (ج) پر هرڅه توان لری . (آل عمران ۱۸۹).

دستورو ، لمر اوسپورمی په مینځ کې دجوړښت توپیر

اولمر مو لکه روښانه څراغ وگرځاوه (النباء ۱۳)

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا

څه ډول چې څرگنده ده په شمسي ټولګه کې يواځې روښانه سرچينه لهردی. دټکنالوژۍ په پرمختګ سره ستوری پېژندونکي په دې پوه شول چې سپوږمۍ دنورسرجينه نه ده اوخپله روښنايي له لمرڅخه ترلاسه کوي. اودسراج کلمه دڅراغ په مانا کنايه ده له لمرڅخه چې دروښنايي اوتودڅې سرچينه ده. الله (ج) په قرآنکریم کې دلهر، سپوږمۍ اوستورو لپاره بيلابيلې کلمې کارولي. اوپه دې توګه يې آسماني جوړښتونو کې توپير روښانه کړی.

اوسپوږمۍ يې نور اولهر يې روښانه څراغ وګرځاوه. (نوح ۱۶).

په دغه آيت کې د "نور" کلمه دسپوږمۍ لپاره کارول شوې اود "سراج" يا څراغ کلمه دلهر لپاره. دسپوږمۍ ستايل په روښانه نور انعکاس موندونکي اوبې حرکت شوی اولهر يې په داسې توګه ښوولي اوستايلی لکه چې يوڅه سوزی .

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا

اوتل د روښنايي سرچينه وی. برسیره پردې دستوری لپاره دنجم عربي لغت کارول شوی چې دظاهريدونکي يا ښکاره کيدونکي مانا لری . بل لغت چې دستوری لپاره

کارول شوی ثاقب دی چې په خپله د سوزيدونکي څيز مانا لری ، چې دتبارو روښانوونکي اوځليدونکي هم کتل کيدای شی .

النَّجْمُ الثَّاقِبُ

هغه ځليدونکي ستوری چې په تيارو کې ځليږی . (الطارق ۳).

په اوسني زمانه کې مور پوهيرو چې سپوږمۍ له ځانه نور نه لری اوخپل نور له لمر څخه اخلي چې دسپوږمۍ په سر لويږی اوبيا هغه ته انعکاس ورکوی . اوهم پوهيرو چې لمر اوستوری خپله له خپل ځانه نور ورکوی . دغه موضوع کانې داسې وخت کې قرآن يادې کړی چې انسانانو ددې مسألي دپوهيدو لپاره څه په لاس کې نه درلودل.

مدارونه اوڅرخيدونکي نړۍ

دنړۍ دتعادل يو مهم دليل په ټاکل شوو لوړو دآسماني جسمونو خوځښت دی . ستوری اوسپوږمۍ ټول په خپل محور او له هغه سيستم سره چې دوی په کې قرار لری. راڅرخي. نړۍ له يوه لطيف توازن سره تل خوځښت لری ، کټ مټ لکه ديو ماشين څرخ.

په نړۍ کې دليدو وړ له سلو ميليارديو ډير کهکشانونه شته چې هرکوچنی کهکشان په ځان کې ميلياردونه ستوری لری اولوی کهکشان له زرو ميليارديو زيات ستوری لری . ډيری دغه ستوری ځانته سياری لری اوسياری يې بيا سپوږمکی لری. آسماني جسمونه ډير دقيق محاسبه شوی مدارونه او لوری وهی. اوپه ميلويونو کلونو په دغه لاره کې له نقصانه پرته اوپرته له دې چې په توازن کې يې څه بدلون راشی خوځښت لری. برسیره پردې ډير شمېر لکي لرونکي ستوری هم په خپل ټاکلي لورڅوځنده دی.

مسپرونه يا تکلوری څو آسماني جسمونو ته نه وی محدود شوی ، لمریزه منظومه اونورکهکشانونه دنورو کهکشانونو په شاوخواهم راڅرخي. هرکال لمریزه منظومه اونورکهکشانونه له ځمکې سره يوځای پنځه سوه کيلومتره له خپل پخوانی ځای نه بيځايه کيږی. له دې نه څرګنديږي چې له اصلی لوری نه ډير لږ اوښتون دنړۍ دپای سبب کيدای شی. ديبلکې په توګه که چېرې ځمکه له خپل اصلی تکلوری نه يواځې درې ملی متره انحراف وکړی ډيرې بدې پايلې به ولری . ځمکه دلهر په شاوخواکې دخوځښت په وخت کې وروسته له هرو اتلسو ميلو نه ۲، ۸ ملی متره له مستقيمي کړنې نه انحراف کوی څو چې يو بيضوی تکلوری ووهی ، که چېرې دغه انحراف ۳ ملی متره شی دتباهي لامل به شی. ان که دغه کوږوالی ددوه اعشاريه اتو پرځای دوه نیم ملی متره هم شی دځمکې دڅرخيدو مدار به ډير لوی شی او ټول به ساړه ووهی. که انحراف يا کوږوالی له درې ملی مترو نه ډير شی ټول ژوی به وسوځي اومره به شی . قرآن په خپل محور باندی دآسماني جسمونو خوځښت تاييدوی.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجَعِ

قسم پر هغه آسمان چې راګرځيدونکي دی. (الطارق ۱۱)

دقران دنالیدو په وخت کې خو ټکنالوژی دی حد کې نه وه چې ټول جسمونه چې یوله بل نه لری ول وویښی. اوڅوک نه توانیدل چې وپوهیږی خلا دمدارونو درلودونکی ده څه ډول چې په دې آیت کې راغلی:

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحَبِكَ

قسم په هغه آسمان چې په هغه کې کږی وږی لارې دی.

(الذاریات ۷).

دلهر تکلوری

په قرآن کی راغلی چې سپوږمی اولمرد ټاکلی تکلوری په خواحرکت کوی.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

اوهغه (الله)دی چې شپه اوورځ لمر اوسپوږمی یی پیداکړل چې هریو په خپل ټاکلی مدار باندي خوځښت لری. (الانبیاء ۳۳).

دلهر نه سکون او په ځانگړی لوری یی خوځښت په بل آیت کی هم بیان شوی:

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا

اولمړ په خپل مدار کی څرخیری. (یس ۳۸).

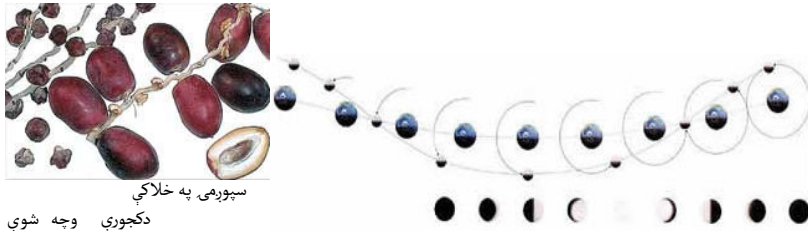
دغه یاد شوی حقیقتونه چې پخوا په قرآن کې ذکر شوی اوس اوس زمونږ په زمانه کی موندل شوی. دستورویژندونکو له شمېر سره سم لمر په یوه ډیر گړندی خوځښت سره یعنی اووسوه شل زره کیلومتره په یو ساعت کی په حرکت کی دی. یعنی چې دورځی داووه لسو میلیونو کیلومترو په شاوخواکی منزل وهی اوله لمر سره سم ټولې سیارې اوارونده سپوږمی یی هم دا لاره وهی.

دسپوږمی مدار

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

اوهم مو دسپورمی خوځښت ټاکلو منزلونو ته مقررکړ څو چې دکجورې دنری اوزری بناخي په څیر راوگرځی. نه لمر ته نښایې چې سپورمی ته ورسیرې اوشپې اوورځی مخکی شی اوهریو په خپل ټاکلی مدارکې حرکت کوی. (یس 39-40).

سپورمی لکه دستوروپه شان په یوه مستقیم مدار کې حرکت نه کوی. په داسې حال کې چې دخمکې په شاوخوا راخرخی ځینې وخت شاتګ کوی اوځینې وخت مخکې کیږی. ځکه چې په عین وخت کې له ځمکې سره یوځای دلمر په شاوخوا هم راخرخی اوخوځښت یی په فضا کې لکه دیوه منظم مارپیچ په شان ده چې دسپورمی دادول حرکت په خلا کې قرآن دکجورې یاخرما زړې بناخي ته تشبیه کړی ده.

په خلا کې دسپورمی خوځښت

سپورمی په خلا کې

دکجورې وچه شوې

بناخه

له شک پرته چې دستوروپېژندونکولپاره هغه مهال کله چې قرآن نازلېده ناممکنه وه چې څوک دسپورمی په دغه حرکت باندی پوه شی. په پاک قرآن کې دسپورمی ددغه حرکت بیان چې دټکنالوژی له لاری اوس اوس کشف شوی یوه معجزه ګنلی شو.

دقمری یا سپوږمېزکال محاسبه

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ اللَّيْلِ وَالنَّجْمَاتِ

هغه دی چې لمر یې خلیدونکی اوسپوږمی یې نورانی وگرځوله اودهغو لپاره یې

منزلونه وټاکل خوچې ددغو شمېرو له لاری په کلونو اووخت باندی پوه شی. (یونس ۱۰).

په دغه آیت کی الله (ج) روښانه کړی ده چې دسپوږمی خوځښت دکلونو دشمېرلو لپاره یو وسیله ده دغه راز داجوتوی چې دوخت شمېرنه دسپوږمی دخپل ټاکلی موقعیت په لوری په نکلوری کې صورت نیسی . اوداخکه چې دسپوږمی اوځمکې اوسپوږمی اولمر په مینځ کې زاویه تل په بدلون کی ده ، سپوږمی په بیلابیلو وختونو کې په ډول ډول څېرې سره گورو کله کوچنی اوکله هم غټه . برسیره پردې مور سپوږمی ځکه لیدلای شوچې دلهر روښنایی ته انعکاس ورکوی . په هغه کچه نور چې له سپوږمی نه مور ته رارسی هرشپه بدلون مومی دهمدی بدلونونو له مخې مور کولای شو په ښه توگه دمیاشتو ورځو اوکلونو حساب وکړای شو . دقمری اوشمسی کلونو په مینځ کی توپیر تقریباً یوولس ورځی دی چې دغه توپیر ته دقرآن په یوه آیت کې اشاره شوی ده .

وَلِيُثَبِّرُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

اوهغوی په سوری کی دری سوه کاله اونپه کاله نور ورزیات شوی پاتی شول.(الکھف ۲۵).

یوه قمری میاشت په منځنی توگه 29.55039 ورځی وی .

یو قمری کال 354.603948 ورځی وی .

یو شمسی کال 365.2411 ورځی وی .

$$309 \times 354.603948 = 109572 = 300 \times 365.2411$$

نو دری سوه شمسی کلونه برابریدی له دری سوه نهو قمری کلونو سره .

څه ډول چې وینو قرآن په غار کی داصحاب کهف پاتی کیدل په دواړو شمی اوقمری کلونو

شمېرلی اوروښانه کړی اود(۹) کلونو توپیر یې هم شمیرلی دی (والله اعلم). له شک پرته قرآن چی داسې دقیق اوعلمی معلومات چی ان داوسنی پیړی دمعلوماتونو نه هم اوچت دی ستره معجزه ده .

دثقل قوه اوخوځښتونه په مدارونو کې

فَلَا أُقْسِمُ بِالْجَوَارِ الْكُنُوسِ

قسم دی په بیا راکرځیدونکو ستورو چې په کرځیدو راشی اوپه خپل منزل کې پټ شی. (التکویر ۱۶-۱۵)

دخنس کلمه یعنی انقباض اوییا راگرخیدل او له ډاره کرویدل چې جمع یی یو ټاکلی نکلوری دی (ننوتل خپلي خالي ته اویا خوځښت دیوکورپه لور اوپه هغه کې پتیدل) . دالجوار کلمه جاريه جمع ده اومانایی دیوه خوځنده اوبهیدونکی څیز ده. ددې کلمو دمانا گانو په پام کې نیولو سره داسې اټکل کیږی چې پورتنی آیتونه دثقل دمركز اوپه خپل مدار دحرکت لور ته اشاره کوی. دغه کلمې دایانوی چې په مدار کې خوځښت دثقل له مرکز نه منشا اخلی . دخنس کلمه خپل مرکز اوهم دلهر لوری ته دجدیدو بنکارندویي کوی. (والله اعلم) دثقل قوه چې په نړۍ کې شته دنیوتن له خوا په ۱۷ او ۱۸ پیړی کې محاسبه شو. دالجوار کلمه په مدارونو کې دحرکت لورته اشاره ده چې له مرکز نه دفرار دقوې اومركز ته دجذب دقوې (دثقل قوه) دعمل په پایله کې منځته راځی. ددې درې کلمو کارونه په پورتنیو آیتونو کې ددې یادونه کوی چې سلگونه کاله مخکې په قران کې دهغی پراهمیت باندی ټینگار شوی دی.

کروی (گرده) ځمکه

يَكُوْرُ اِلَيْكَ عَلَى النَّهَارِ وَيَكُوْرُ اِلَيْكَ عَلَى اللَّيْلِ

شپه په ورځ کې راتاووی اوورځ په شپه کې راتاووی. (الزمر ۵).

هغه کلمې چې دنړې په هکله دمعلوماتو لپاره په قران کې کارول شوی ډیرې مهمې دی. په دې آیت کې دتکویر کلمه راخرخیدل یا راتاوول ژباړل کیږی ، لکه دلنکی تاوول . ددغه آیت معلومات د ورځواوشپو په یو بل کې د را تاوولو یا راخرخولو دځمکی شکل یا بڼه روښانوی . داقضیه په هغه صورت کې دامکان ورده چې ځمکه کروی یا کرده بڼه ولری . قران کریم دځمکې گرد والی په اوومه میلادی پیړی کې بیان کړی په داسې حال کې چې ستورویپېژندونکو هغه وخت ځمکه اواره اومسطح کبله اوخپلې ټولې علمی شمېرنې یې داورای سطحی پر بنسټ کولې. اوپه پای کې دادی په دی ورستیو پیړیو کی ستوری پېژندونکی اوبوهان په دې مسأله پوه شوی دی.

دځمکې دخرخیدو لوری

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمَادًا وَهِيَ ثَمَرٌ مَّرْسُومٌ

اوغرونه وینی اوکومان کوی چې ولاړ دی خو هغوی لکه چټکې ورېځې خوځښت لری. (النمل ۸۸).

دغه آیت نه یواځې دځمکې حرکت بلکې دحرکت لوری هم بیانوی. دوریځو ددرنو کتلو دخوځیدو لوری چې دری نیم څلورزره متره دځمکې له سطحې پورته وی تل دلویدیز له لوری نه دختیز لوری ته وی. له همدې کبله تل دهوا دحالاتو دپوهیدو لپاره لویدیز لوری ترمطالعې لاندی نیول کیږی. هغه مسأله چې په سلگونو کاله مخکې په قران کې یاده شوی اوس اوس کشف شوې چې ځمکه په خپل ځان له لویدیز نه دختیز لوری ته څرخیری.

دځمکې شکل Geoid

وَالْاَرْضُ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحًا

اوییا یی ځمکه خپره کړه(النازعات ۳۰).

د(دحا) کلمه په عربی کې دښویونکی مانا لری چې د "دحو" له ریښې څخه دخپریدو نه اخستل شوی. دغه راز دپوښونکی اوزینت (ښکلا) ورکونکی په مانا هم کارول شوی برسیره پردې دحو په یوه سوری کې دیوه غونډوسکی یا دیوه کاتی داچولو په مانا هم کارول کیږی . دغه راز بله کلمه لکه د اویښ مرغی (شتر مرغ)دخالی جوړولو ، دخای پاکول له ورو ډبرو نه اودهکې خای هم له دحو نه اخستل شوی.

په حقیقت کې ځمکه کرده بیضوی ده چې دغه دځمکې کینودل یا نښېخل شوی کره د Geoid په نامه یادېږي. له دې کبله ددحا کلمه دځمکې د شکل په هکله مهم معلومات راکوي. په داسې حال کې چې په سل گونه کاله وروسته له اسلام نه هم خلکو ځمکه اواره انگېرله.

دځمکې قطرونه اوځلا

يَمْعَشَرَّالْجَنِّ وَالْاِنْسِ اِنْ اَسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا

ای پېريانو اوانسانانو که کولای شی دځمکې اوآسمانونو په قطرونو کې لاره وکړی بیا ورننوځی.

(الرحمن ۳۳).

په دغه آیت کې روښانه شوي چې ځمکه اوآسمانونه قطرونه لری. اوددغې موضوع شرح چې ځمکه اوآسمانونه دقطرونو درلودونکی دی یوه معجزه بلل کېږي. که یو جسم بشپړ کروي وی کولای شوی یواځې یو قطر ولری. یو جسم هغه وخت څو قطرونه درلودلای شی چې کره نامنظمه وی. چې دا دځمکې پر بیضوی والی یو دلیل گڼل کېدای شی. برسیره پردې د انشتین دنسبیت د فرضیې مطابق نری تل د ودې په حال کې ده. مانا داچې ځلا پراخېږی اودکېکشانونو ترمنځ واټن ډیرېږی. پس دځمکې اوآسمانونو قطرونه هم ثابت نه دی چې یو قطر ورته وکارول شی، بیا نو په قرآن عظیم الشان کې داقطار دکلمې کارونه په خپله یو حکمت دی..

دځمکې دچاپیریال پورونه Atmosphere

یوه مسأله چې په قرآن کې روښانه شوې هغه داده چې آسمان اووه پورونه یا طبقې لری:

ثُمَّ اَسْتَوَىٰ اِلَى السَّمَآءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ

اوبیا یی آسمانونو ته پام وگرځاوه او هغه یی اووه ډوله آسمانونه تنظیم کړل. (البقره ۲۹).

دسماوات کلمه دځمکې په سر دآسمانونو اوهم دکایناتو په مانا کارول شوی. له پورتنی آیت نه داسې مطلب اخستل کېږی چې آسمان یا دځمکې چاپیریال له اوو پورونو جوړ شوی. ننی پوهې هم دآسمان یا دځمکې چاپیریال پورونه تثبیت کړی، چې هر یو پور د فزیکې ځانگړتیاو له اړخه اودکازونو اودندو دډول له کبله له یو بل نه توپیر لری. دځمکې دچاپیریال پورونه عبارت دی له:

- Troposphere تروپوسفر چې له ۸ نه تر ۱۵ کیلومتره پورته دځمکې له سطحې قرار لری اوزمور اودورېڅو دکتی وړ هوا په کې ده.
- Stratosphere ستراسوسفر چې له ۱۵ تر ۵۰ کیلومترو پورې پورته دځمکې له سطحې نه قرار لری اودېری داوزون گازلری چې دماورا بنفش له زیان لرونکو وړانکو څخه مخنیوی کوی. دتودخې درجه ددې پور په بیلابیلو ساحو کې ډیرتوپیر لری اودلوروالی په زیاتیدو سره تودوخه کمېږی.
- Mesosphere میستوسفر یا منځنی پور چې ۵۰ نه تر ۸۵ کیلومترو پورې دځمکې له سطحې پورته ساحه احتوا کوی اودارتفاع په زیاتیدو سره دحرارت درجه هم ټیټی اوتر منفی ۷۳ درجو پورې رسېږی.
- Thermosphere ترموسفر دغه پور چې ۸۵ تر ۶۴۰ کیلومترو پورې پورته دځمکې له سطحې نه ده، په دې پورکې دماورالبنفش وړانکې دآیونونو اومثبتو چارچونو دجوړیدولامل ګرځی.
- Ionosphere آیونوسفر چې دتودوخې درجه په هغه کې ډیره جکه ده اوتر ۲۵۰۰ دسانتی ګرید درجو پورې رسېږی. دغه پور ټول غږیږیسیکنالونه چې له ځمکې نه تښتی هغو ته انعکاس ورکوی اوبیایي ځمکې ته رالېږی.
- Exosphere ایکسپوسفر یا بهرنی پور چې له ۵۰۰ نه تر ۱۰۰۰ کیلومترو پورته دځمکې له سطحې نه قرار لری او وروستی برید یی تر لسوزروکیلومترو پورې رسېږی.

Magnetosphere مګنیتو سفير دځمکې مقناطیسی ساحه چې تر لسو زرو کیلومترو پوری رسیری.

قران فرمایي:

وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا

هرآسمان ته یې دنده وروسپارله (۱۲ فصلت)

په ریښتیا سره هم څه ډول به یې چې په وروستیو مخونو کې ولولو هریو له دې پورونو نه دځمکې دمخ دژوندانه لپاره ډیرې مهمې دندې په غاړه لری لکه دباران جوړول ، دزیان لرونکو وړانګو مخنیوی اونور.

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَمْعَ سَمَوَاتٍ طَبَاقًا

آیا نه وینی چې الله (ج) څه ډول آسمانونه په اوو پورونو کې پیداکړل. (نوح ۱۵).

دطباقا کلمه دطبقو یا پورونو په مانا داڅرګندوی چې هرپور په منظمه توګه یو پر یو باندی قرارلری. اودآسمان له اوو طبقو څخه هدف کیدای شی دځمکې دشاوخوا چاپیریال اوپورونو څخه وی اوننی علم دثابته کړی چې دغه شین آسمان هماغه دځمکې چاپیریال دی له بیلابیلو پورونو سره چې په سلګونو کاله مخکی قران ذکرکړی.

ساتونکی چت

په قرآن کې الله (ج) دآسمان یوه مهم صفت ته اشاره کوی.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا

اواسمان مو ساتندوی چت وګرځاوه(الانبیاء ۳۲).

دشلمی پیری، څېړنو دآسمان دغه صفت موندلی: دځمکې چاپیریال دژوندانه دساتنې لپاره اساسی دنده لری. ځمکه دثاقب شهابونو نه ژغوری . دلهر وړانګې فلتر کوی او هغه برخی یی چې دژوند لپاره زیان لرونکی دی دفع کوی. په داسې حال کې چې دلهر هغه وړانګې چې دژوندانه لپاره لازمی اوګټورې دی هغو ته اجازه ورکوی. دماورای بنفش زیاتره وړانګې چې خطرلرونکی دی داووزون په پورکې جذبیری اویواځې یو لږڅه چې دنباتاتو دفوتو سنتیز عملیې اوتولو ژوو لپاره اړینې دی ځمکې ته رارسیری. اوبله دنده یی له بی ساری یخنی. نه دځمکې دسطحې ساتنه ده چې په خلاکې منفی ۲۷۰ درجو ته رسیری. برسیره پردې هوا Magnetosphere دځمکې مقناطیسی ساحه چې دون آلن بلت په نامه یادیری هم دیوه ساتونکی پوښ په توګه دزیان لرونکی وړانګو په وړاندې عمل کوی. دغه زیان لرونکې وړانګې چې تل له لمر اوستورو څخه خپریری دژوو لپاره وژونکی دی.

دون آلن بت په هکله ډاکتر هوګ روسن وایی: په حقیقت کې ځمکه له ټولو هغو ستورونه چې په شمسی منظومه کې دی لوړ کثافت لری دځمکې په هسته کې داوسپنې اونکلو شته والی دځمکې په شاوخوا دیوې ځواکمنی مقناطیسی ساحی دجوړیدولامل ګرځیدلی. دغه مقناطیسی ساحه دون آلن په نامه یوه محفظه جوړوی چې ځمکې دزیان لرونکی وړانګو له بمباره ژغوری. که چېرې دغه محفظه نه وای دځمکې پرسر به حیات موجود نه وو. هغه یواځنی بله ستوری چې ډبرینه مقناطیسی محفظه لری مریخ دی. خو ځواکمنی بی سل ځلی دځمکې له ساحی څخه کوچنی ده. دزهرې ستوری مقناطیسی ساحه نه لری.

هغه انرژي چې په دې وروستیو کلونو کې د یوې آسمانی چاودنې په پایله کې منځته راغلی په دوهمه نړیواله جګړه کې په هیروشیما کې دکارول شوی بم سل میلیارده برابره اټکل شوی ده. لنډه داچې دځمکې پرسر یو بشپړسیستم په کاردی چې ځمکه یی چاپیره کړی او له باندنیو خطرونو څخه یی ساتی. اودغه موضوع قرآن څوارلس پیری، مخکې بیان کړی ده.

ستیندونکی آسمان

وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الرَّجْعِ

قسم دی په بیا راکرخیدونکی آسمان (الطارق ۱۱).

د "رجع" کلمه دراکرخیدو اویا لېرلوپه مانا ده. څه ډول چې پوهیږو دځمکې چاپیریال له پورونو یا طبقو څخه جوړشوی او هرپوردځمکې لپاره یوه مهمه دنده لری څیړنو ښودلې چې یو یی ځمکې ته دورانکو اونورو شیانو دراتلو مخنیوی کوی اویبیرته یی فضا ته لېری اوهغه څه چې له ځمکې څخه خپری هغه بیا ځمکې ته ستوی. دیلکې په ډول:

- تروپوسفیر د ۱۵-۱۳ کیلومترو په واټن کې داوبو بخارچې دځمکې له سطحی نه هوا ته خپری جامدوی اویبیرته یی په اوبو بدلوی اودباران په توگه یی ځمکې ته راکړوی.

- د ۲۵ کیلومترو په جگوالی ستراتوسفیر یا داوزون پور دماورای بنفش وړانکې فضا ته بیرته گرځوی.

- د ایونوسفیر (Ionosphere) پور ټولې رادیوی څپې چې دځمکې له لوری خپریږی دځمکې بیلابیلو برخو ته لېردوی. یعنی درادیو لپاره لکه د یوې مصنوعی قمرپه څیر کارکوی. نو بیا داپور دیسیم، رادیو اوتلوویزیون اریکې په اوږدو واټنونو کې برابروی.

- Magnetosphere یا مقناطیسی پور زیان لرونکې وړانکې چې له لمر اونورو ستورو نه راځی هغه دفع کوی.

دغه حقیقتونه چې په شلمه پېړی کې موندل شوی د قرآن علمی معجزې دې.

دځمکې طبقې یا پورونه

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ

الله (ج) هغه ذات دی چی اووه آسمانه اوهغو غونډې اووه ځمکې یی پیداکړی. (الطلاق ۱۲).

دجیولوژی علم هم په دې باوردی چې ځمکه اووه پوره لری:

۱- داوبو کلک قشر Lithosphere (water)

۲- کلکه برخه یا وچه Lithosphere (land)

۳- پوکه برخه Asthenosphere

۴- پورتنی پوښ Upper Mantle

۵- کورنۍ پوښ Inner Mantle

۶- بهرنۍ هسته Outer core

۷- کورنۍ هسته Inner core

لیتو سفیر چې Lithos دډېری په مانا له کلکې څخه اخستل شوی دځمکې پوښ جوړوی. دغه پورونوروپورونو په پرتله ډیر نازک دی اوپروالی یی له سمندرونو لاندې ۸۰ کیلومترو ته رسېږی. دغه له نوروپورونو څخه کلک اوسوردی.

استنوسفیر چې د Asteno یا کمزوری له کلکې نه اخستل شوی دغه پور له نیمه جامداو ویلی شوواوسروموادو نه جوړشوی پوردی. فکر کبړی چې لتوسفیر پر همدې پور باندې خوځیږی.

له استنوسفیر لاندې ډیرې سرې نیمه جامد دډبرو پورونه شته چې ۲۹۰۰ کیلومتره پریروالی لری چې د (Mantle) منتال پوښ په نامه یادیری. اونظر دځمکی پوښ ته دډیرې اوسپنې اومگنیزیمو درلودونکی دی. دځمکې په مرکز کې دهغې هسته قرار لری چې دپوښ دوه برابره کثافت لری. چې دکثافت دلوروالی دلیل یی همغه داوسپنې اونکلودالیاژودیره اندازه ده. هسته له دوو پورونو څخه جوړه شوې. یوه یی بهرنی اوبلنه چې ۲۲۰۰ کیلومتره پریروالی لری اوبل یی داخلی یا کورنی پور چې جامد اوکلک دی اوپریروالی یی ۱۲۵۰ کیلومترو ته رسیږی. دهستې اوبلن پوردځمکې مقناطیسی ساحه جوړوی .

دځمکې دچارجونو کانکې

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

کله چې ځمکه په زلزلې سره ولرزیږی اوخپل درانه بارونه دباندې وغورځوی. (الزلزله ۲-۱).

داثقال کلمه یعنې چارجونه اودرانه بارونه. په دې ځای کې دزلزلې په هکله یوه مهمه مسأله بیان شوې. نوې څیړنې څرگندوی کله چې ځمکه سره شی کثافت لرونکی مواد په اوبلن پورکې غرقیری اوسپک مواد پورته راځی له دې کبله دځمکې پوښ لږ وزن لرونکی مواد لکه تورې اوکلکې ډبرې لری. په داسې حال کې چې دځمکې په هسته کې درانه مواد لکه اوسپنه اونکل ډیر دی له دې کبله دځمکې دپوښ لاندی چې له درنو اوبلنو فلزاتو نه جوړه شوې دځمکې له پورتنې سطحې څخه دروند وی. داروبنانه شوې هغه برخه چې دفلزاتو ډیرې زیرمې لری زیاتره زلزلې په کې بېسپیری. دزلزلې په مهال دځمکې دپوښ لاندې درانه مواد داوخت پیداکوی چې پورته راشی څه ډول چې قرآن عظیم الشان بیان کړی چې ځمکه خپل چارجونه دکانکو(استفراغ) په څیردباندی غورځوی.

دغرونو دندې

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ

اوپرځمکه مو غرونه ودرول چې له خوزیدواواضطرابه پاتې شی. (الانبیا ۳۱).

دغه آیت وایی چې غرونه دځمکې له لرزیدو څخه مخنیوی کوی چې داموضوع اوس اوس په جیولوژی علم کې پیژندل شوی ده. پوهانوموندلې چې هرغر دخپل جکوالی لس پنځلس برابره ریښې په ځمکه کې دننه لری. یعنې چې غر لکه یوه میخ غوندی دننه ځمکه کې ننوتې دی. دبېلکې په ډول دیوریست څوکه چې څه ناڅه ۹ کیلومتره دځمکې پرسردی ۱۲۵ کیلومتره په ځمکه کې دننه ریښه لری. غرونه دځمکې پوښ دخوځښتونو اوتکرونو په پایله کې مینخته راغلی. کله چې دوه صفحې یوله بل سره ټکر وکړی ځواکمنه صفحه به بنکته لاره شی اوبله به پورته راشی اوپه دی توگه غرونه اودځمکې لوړې غونډې جوړوی. بنکتنې پور به دځمکې لاندې ځی اویوه بیخلنه ریښه به غرونو لپاره جوړوی. نو هرڅومره چې دځمکې یوه برخه اوچته اولوره وی په همغې کچې به دځمکې پوښ په هغه برخه کې پرېر وی اویبخلن به دپوښ یا Mantle په مینځ کې به مخکې تللی وی. پروفیسر سیاویدا دنړې وتلی جیولوجست وایی: " د وچې دغرونو اود سمندرونو د غرونو په مینځ کې توپیر د دوی د مواد په مینځ کې دې. خو دواړه داسې ریښې لری چی دوی استواره ساتی. "

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مَهْدًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

آیا ځمکه مو مهد یا بستره اوغرونه مو میخونه(مورې) جوړنه کړل. (النبا ۷-۶).

وَالْجِبَالَ أَرْسِنًا

"ارسها" یعنی رېښه لرونکی ، ثابت اوتکوهل شوی. غرونه دځمکې په پوښ کې غزول شوی اودځمکې لاندې کرښې یو له بله سره تړی. دځمکې دمخ په تثبیت سره غرونه دپورونو له ښویدو او په Magma باندې دصفحو له توپدو څخه مخنیوی کوی. عینا لکه دلرگبو تختې اوکندې چې یو پر بل میخ شوی وی. دغرونو په واسطه دغې د تثبیت عملیې ته په ساینس کې Isostasy وایي. ایزوستازی عبارت دی د پوښ د پور دقوی توازن پورته خواته اودځمکې دقشرلاندې لورته. هغه ډول چې غرونه ددبرو د ورستېدو ، دڅاروی دکمېدو اودکنکل دویلي کیدو له کبله کوچنی کیری په همدغه ډول کولای شی دکنکلخایونو دجوړیدو ، اوغورځونکو چاودونو اودڅاروو دتولیدو له کبله ستر شی.

بناپردې کله چې غرونه سپک شی دموجودې قوې له لارې په مایعاتو کې پورته خواته تېله کیری اوپه هغه صورت کې چې غردرونه شی دثقل قوی له لارې دپوښ دپور لورته ښکته ځی. نن پوهیرو چې دځمکې د مخې دبرین پورچاودو له کبله د لامبووهنکو صفحو په څیر داوبلني لاوا په مخ قرارلری. ځکه چې ځمکه په ډیری چټکتیا سره په خپل محور راڅرخي که چیری غرونه دثبات لامل نه وی دغه صفحې به تل دځای دبدلیدو په حال کې وای. په دې صورت کې به دځمکې په سر خاوره نه تولیدې او خاورې او اوبو به له یو بله سره تراکم نه کولای ، نباتات به نه راشنه کیدل . لارې اوکرونه به نه شواي جوړیدلای. لنډه داچې ځمکه به دژوندانه لپاره ناممکنه وای.

د الله (ج) په مهربانی سره غرونه لکه دموریو په څیر عمل کوی اوتردیره بریده دځمکې دسطحې دڅوڅښتونو څخه مخنیوی کوی. اودغه دلورې پوهې بیلکه سلکونه کاله مخکې په قرآن کې بیان شوی ده.

دغرونو خوځښتونه

قرآن کریم فرمایي چې غرونه ولاړنه دی بلکې تل دڅوځښت په حال کې دی.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَهِيَ تَمْرُمٌ ^{الْحَبَابِ}

اوغرونه چې جامدوینې ، لکه دوریځو په شان په خوځښت کې دی. (النمل ۸۸).

دغرونو دغه خوځښت دځمکې دقشر دڅوځښت له کبله مینځ ته راځی . دځمکې قشر دپوښ په پورباندې خوځیږی. لومړی ځل یوه آلمانی یوه الفرد وگنر په شلمه پیړۍ کې روښانه کړه چې لویې وچې په لومړۍ سره کې یو له بل سره نښتې وې اووروسته بیا دڅوځښت له کبله یو له بله بیلې شوې اویو له بله لرې شوې. پنځوس کاله وروسته له ده نه په کال ۱۹۸۰ کې ځمکې پېژندونکی دده دنظریې په حقیقت پوه شوې. پنځه سوه میلیونه کاله وړاندې دځمکې لویې وچې یوله بل سره تړلې وې اوپه سویل قطب کې یې قرار درلود چې پوهانو ورته پانگیا نوم ورکړی. یوسلو اتیا میلیونه کاله مخکې دغه پانگیا په دوو برخو وویشل شوه ، چې ورته گوندوانا نوم ورکړشوی چې افریقا ، آسترالیا ، انترکتیکا ، اوهند په کې شامل وو. اودوهمې برخې ته یې لوریشیا نوم ورکړی شوی چې اروپا ، شمالي امریکا ، اواسیا پرته له هنده په کې شامله وه. چې یوسلو پنځوس میلیونه کاله نور دغه دوه لویې وچې په ورو برخو وویشل شوی.

له پانگیا څخه جوړه شوې توتې په چټکۍ سره څوسانتي متره په کال کې خوځښت لرې چې دغه حرکت دځمکې پېژندوکو له خوا داسې تشریح شوی دی:

دځمکې قشر اودپوښ دپورپورتنۍ برخه چې سل کیلومتره پریوالی لری په داسې پاڼو ویشل شوې چې Plates پلا تس په نامه یادیږی. شپږ لوی پاڼې یا صفحې اودیرې نوری وروکې پاڼې دی. دپاڼودفرضیې له مخې دغه پاڼې دځمکې په سر حرکت کوی چې زیادتره یې لویې وچې له ځان سره وری. دلویو وچو خوځښت په کال کې له یوه نه ترپنځو سانتي مترو پوری اټکل شوی دی. اوڅکه چې داپاڼې تل په خوځښت کې دی دجغرافیایي بدلونونو سبب گرځي دبلکې په ډول داطلس بحر هرکال یوڅه پراخیږی.

مهم تکی دادی چې قرآن غرونه لامبو وهونکی اوڅوځیدونکی ښوولی اواوسنی پوهه هم لویې وچې خوځیدونکې جوتوی اودا خوځیدنه داسې نه ده چې په سترگو ولیدل شی پس آیا دامعجزه نه ده هغه څه چې په شلمه پیړۍ کې خلک پری پوه شول په اوومه پیړۍ کې بیان شوی وو په داسې حال کې چې هغه وخت به دومره خلک ددی آیتونو په اصلی مفهوم نه پوهیدل اودا بل دلیل دی دالهی کلام په اعجاز.

دلمرختو اولويدو بيلابيل خايونه

فَلَا أُقِيمُ بِرَّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ

قسم په خدای د مشرقونو اومغربونو چې مور قادر یو. (المعارج ۴۰).

دمشرق یا ختیز اوهم لویدیز لپاره د جمعې صیغې کارول داڅرگندوی چې لمر یواځې له یوه ځای نه نه راڅیژی اونه هم په یوه ټکی کې لویږی اودالله قسم په دی موضوع دهغه اهمیت باندې ټینګار کوی.

ځمکه په خپل ځان ۲۷-۳۰ درجه زاویې باندې راڅرخي. ددې زاوی له کبله اودځمکې د شکل دگرد والی له کبله دلمرورانګې تل په یوه زاویه پرځمکه نه لویږی ، بنا پردې کله چې څوک داستوا له کرښې نه لری واوسی کولای شی وویښی چې دکال په اوږدو کې دلمر ختل اولویدل په بیلابیلو ټکو کې واقع کیږی.

څوک چې داستواد کرښې پر سروی تل دلمر ختل اولویدل په یوه ځای دلویدیز اوختیز کې وینی. اوڅرنگه چې عربستان داستوا کرښې ته نږدی دی په بیلابیلو ټکو کې دلمرلویدل دلیدو ورنه دی اوداسی ښکاری چې لمر له همغې یوې نقطې راڅیژی اوپه یوه نقطه کې لویږی. خو ددې موضوع حقیقت قرآن څرگند کړی. (والله اعلم).

دپای له ټکونو نه دځمکې لندبول

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

آیا ویی نه لیدل چې مور دځمکې عزم کوو اودهغه له شاوخوا نه یی راندوو. (الرعد ۴۱).

ځمکه دالفا ، دذرو له لارې چې له لمر نه پروتون اوالکترونونه راځی تر یرغل لاندې نیول کیږی ، دغه لمریز بادونه ډیرڅواکمن وی اوکولای شی چې دځمکې اتوموسفیر دځمکې له کرې نه جلاکړی خودځمکې مقناطیسی ساحه یی نه پریردی چې ځمکې ته زیان ورسیري. دغه راز یادشوی آیت کولای شی په قطبونو کې دځمکې نقصان ته اشاره وی . په اوس وخت کې دځمکې دقطبونو دکنګلونو د تدریجی ویلي کیدو له کبله دسمندرونو د اوبو کچه مخ په لوریدو ده . چې دغه داوبو زیاتیدنه به کراکرار دځمکې وچه راکمه کړی. د (نقصها من اطرافها) جمله ممکنه ده په سویل اوشمال کې دځمکې دساحلونو دنیولو په ماناوی.

نیویارک تایمز داسې رپوټ ورکوی:

" په وروستی پېړۍ کې دځمکې تودوخه دفاارنهایت یوه درجه لوړه شوی اودقطبی کنګلونه دویلی کیدو چټکتیا ډیره شوې. دگاوارد دفضای انستیتیوت پوهان چې دامریکا دخلائی چارو دموسسی NASA ناسا پورې اړوند دی لاسته راغلی رقمونه په ۱۹۵۰ ، ۱۹۶۰ و ۱۹۹۰ کلونو کې سره پرتله کړی چې پایلې یی دا جوتوی چې دقطبی کنګلونو پرپروالی پنځه څلوېښت په سلوکې کوچنی شوی.

دغه راز په مصنوعی اقماروکې اخستل شوی تصویرونه داڅرگندوی چې دځمکې دقطبونو کنګلونه په دې وروستیو کلونو کې ډیر لږ شوی دغه موندنې کیدای شی دغه آیتونه تفسیر کړی.

شریدل یا نقصان دځمکې په شاوخوا اویا دځمکې په وروستی برخه کې چې په قرآن کې یادشوی ممکنه ده یوې بلی علمی پېښې ته هم اشاره کړی وی.

دغه حقیقت چې ځمکه دخپل محور په شاوخوا راڅرخي اوبنه یی بشپړه کروی نه ده بلکې په دواړو قطبونو کې یوڅه کېکاکل شوی ده (شکل Geoid).

څېړنو ښوولی چې دځمکې قطر داستوا دلیکې په دوام کې په خپل محور دڅرخیدو دقوی له کبله مخ په زیاتیدودی اوله محور سره یی موازی قطر په دوو انجامونو یا دوو قطبونو کې مخ په کمیدو دی . اوڅکه چې ځمکه تل په خپل محور راڅرخي دغه بدلونونه به لاهم پېښېږی. د نقصها کلمه هم ناستهراری حالت لری اوپه دواړوانجامونو کې دوامداره کمښت جوتوی.

دآسمانی اجرامو مدورشکلونه په هغو کې دثقل دقوی داغېزې له کبله مینخته راغلی. په داسې حال کې چې کروی شکل مطلق نه وی بلکې په قطبونو کې یوڅه هوار اوداستواپه محیط کې وتلی وی. دناسا NASA دشمېرنو له مخې افی قطر یا داستوا دسطح قطر ۶۳۷۸۰۱ کیلومتره اومحوری قطر یا بین القطبی ۶۳۵۶۰۸ کیلومتر ه ده یعنی ۰.۳ فیصده فرق ددواړو په مینځ کې شته.

دځمکې د شکل دغه ماډل چې په کال ۱۶۸۷ زیږدیز کې دنیوتن له خوا وړاندې شوی ، سلکونه کاله مخکې له قرآنه اخستل کیدای شواي.

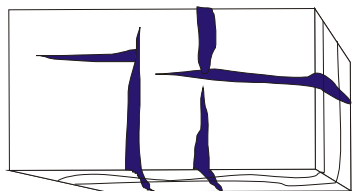
خیری کیدونکی یا چاودېدونکی ځمکه

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّيْحِ

(قسم) په چاودیدونکې ځمکې (الطارق ۱۲).

د "صدع" کلمه دچاودیدلو خیرې کیدلو، اوبېلېدلو په ماناده دالله سوگند په دې موضوع دهغه اهمیت جوتوی. په ۱۹۴۵-۱۹۴۶ کلونو کې پوهان دسمندرونو تل ته دخپرونو لپاره ورغلل. یوه مهمه مسأله چې ددې څېړنو په ترڅ کې وموندل شوه دځمکې چاودلی جوړښت وو. دځمکې دبرین قشر دسترو چاودو له لارې چې لسکونه زره کیلومتره اوږدوالی لری توتو ته کپری. دغه چاودونه له شمال نه دسویل لوری ته اوله ختیز نه لویدیز لوری ته ادامه لری. پوهان په دې هم پوه شول چې په سمندرونو کې ددغو توتو لاندې دمکما Magma پندوالی سل نه تر یوسلوپنځوسو کیلومترو پوری رسپری.

ددې چاودوله کبله لاوا دبحرونو مخ ته وځي ، او په دې ترتیب یوه زیاته اندازه تودوخه له لاسه ورکوي او د سمندری غرونو د ډبرو توتې هم جوړیږي . که ځمکې دغه جوړښتونه نه درلودلای توله تودوخه به دځمکې دمخې له لاری ضایع شوی نه وای او په پایله کې به د ډبرې تودوخې له کبله دځمکې پر سر ژوند ناممکنه وای .
داسې یوې مغلفې مسألې توضیح چې په نوې ټکنالوژۍ سره مطالعه شوې څوارلس پېړۍ مخکې په قرآن کې بیان شوې . چې داهم دقرآن یوه معجزه بللی شو .

د اوسپنې معجزه

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ

اود غه راز اوسپنه مو نازله کړه چې په هغه کې شدید قوت اود ډبرې گټې دی لپاره دخلکو . (الحديد ۲۵).

د انزلنا کلمه چې دښکته لیرلو په مانا ژباړل شوې کیدای شي داوسپنې لپاره داستعارې په ډول کارول شوی وی او همدف په کې داوی چې یو گټورشی خلکو ته ورکړشوی . اوکه هغه کټ مټ د لاندې تویدلو په مفهوم لکه چې دباران لپاره کارول شوې په دې صورت کې دقرآن ستره علمی معجزه څرگندوی .
دستورویژندنې معاصره پوهه وایی هغه اوسپنه چې په ځمکه کې شته دپېړۍ فضا له ډیرو سترو ستورو څخه راغلې . نه یواځې دځمکې اوسپنه بلکې دتولې شمسی منظومې اوسپنه له پېړۍ فضا څخه راغلې ، ددې دلیل دادی چې دلهر تودوخه داوسپنې دجوړیدولپاره کافی نه ده . دلهر په سطح کې شپږزره سانتي گریده اودلهر دهستي تودوخه شل میلیویونه سانتي گریده ده . اوسپنه له لمر نه په ډیرو لویو ستورو چې دتودوخې درجه په هغو کې څو سوو میلیونو درجو دسانتي گریدو نه رسیږي تولیدیږي . کله چې داوسپنې کچه په یوه ستوری کې له یوه ټاکلی بریده ډیره شي دیوه خلیدونکی ستوری غوندې چاودنه کوی او اوسپنه یی فضا ته آزادیږي .

د نوا Noval په نامه دچاودنو مخکینې شواهد شته ، داوسپنې (Fe-60) ډیره اندازه دسمندرونو په تل کې دیوه ستري نوا Supernova چاودنې ښودنه کوی چې ۹۰ نوری کاله مخکې چې له پنځومیلویونو کلونو سره برابرېږي واقع شوی . دجیولوژی په پورونو کې دډیرې اندازی ایزوتوپونو شته والی ددې ښودنه کوی چې په دې نږدی وختو کې په لنډه فضا کې دهغو ذرې جوړې شوی اووروسته ځمکې ته لېږدول شوی .

قرآن په اوومه زېږدیزه پېړۍ کې روښانه کړی چې اوسپنه په ځمکه کې نه ده جوړه شوې بلکې نازل شوې یا له پاسه را لېږل شوې . اویواځې الله (ج) دی چې پوهه یی په هرڅه رسیږي .
د "و" کلمه (دلته ددغه راز مانا ورکوی) هم په آیت کی اوهم دشلمې پېړۍ دنجوم په علم کې واضح شوې چې له اوسپنې برسیره نورمواد هم په نورو ستورو کې جوړیږي اویا ځمکې ته توپړی . خو په دغه آیت کې داوسپنې په اهمیت ټینگار شوی . مایکل وټن وتلی مایکروبیولوژیست داوسپنې داهمیت په هلکه وایی :

" دژوند لپاره ډیر مهم فلز اوسپنه ده ، په غټوستوروکې همدغه داوسپنې زېرمې دی چې دناوا دچاودنو لامل گرځي اویا په خلا کې یی اتومونه خپریږي . ددرونوالی له کبله داوسپنې اتومونه دځمکې دمرکزورته ځی اودډیر لوړحرارت دجوړیدولامل گرځي چې دغه تودوخه دکیمیاوی تفریق زمینه مساعدوی اودځمکې داتوموسفیر گازونه اودهایدورسفر پورجوړوی .
دځمکې په هسته کې اوبلنه اوسپنه دیوې ستري ډاینمو په څیر کارکوی اودځمکې مقناطیسی ساحه جوړوی . دځمکې مقناطیسی ساحه دوان آلن مابلندونه جوړوی چې ځمکه له خلا څخه د وړانوونکو وړانگو له شر څخه چې د فوق العاده انرژۍ درلودونکې وی ژغوری .

داوسپنې له شته والی پرته ژوند دکاربن په اساس ناممکنه دی ، اوهیڅ هغه څه چې پورته یاد شول نه شواي جوړیدلای . هیمو کلوبین نه شواي جوړیدلای اوداسی کوم فلز به نه وای چې په میتابولیزم کې داحتراق سبب گرځیدلای وای .

د ژوندانه او اوسپنې په منځ کې ځواکمني اړیکې ، دویني سره کرویات او ځینې رنگینه ډیر لرې ستوری نه یواځې دژوند اړیکې له فلزاتو سره بلکې د نړۍ دوجود لپاره څرگندوی . (Biocentricity) .
نو پراوسپنه دټینکار اهمیت په قرآن کې واضح شوی . دالحديد سوره دوه نور مهم ریاضیکي اړخونه هم لری: الحديد دقرآن ۵۷ سوره ده ، د "ابجد" له نظره الحديد مساوی ده له ۵۷ سره

● اوحديد د ابجد له نظره ۲۶ ده اود اوسپنې اتومي نمبر هم ۲۶ دی .

یو آلمانی پوه د ډاکتر فرندریاس یوردن په نامه داوسپنې داکساید ذری دسرطان ناروغی ددرملنې لپاره هم کارولی .

د بطرولو جوړښت

الَّذِي خَلَقَ سَوَوِيَّ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهْدِيَّ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ

شنه کباه

هغه چې هرڅه یې پیدا کړل اوسم یې کړل هغه چې اندازه یې کړل اولارښوونه یې وکړه هغه چې

یې راووښتله او هغه وخت یې وچ کړل اوتوریې کړل. (الاعلیٰ 2-5).

څه ډول چې څرگنده ده بطرول په سمندر کې د نباتاتو اونورو زوو له پاتې شونو څخه جوړیږي ، میلیونونه کاله وروسته کله چې دغه پاتې شوني په سمندرونو کې ورسې شوې په یوې غوړې مادې واوښتې. چې دغه مواد د خټو او ډبرو لاندې په پای کې په نفتواوکازو بدلیږي . دځمکې دقشر خوځښت ځینې وخت په سمندر کې دتجگر لامل ګرځي اودنفتو حجرې په زرګونو مترو لاندې ځښیږي. ځینې وخت دغه نفت دډبروله سوربو څخه راوځي اوله څوکیلومترو لاندې نه ځان دځمکې سطحې ته رسوي چې دلته بیا تبخیريږي او قیر یې په ځای پاتې کیږي. درې دغه یادشوی ټکي په ۲ او ۴ پورتنیو یادوشوو آیتونو کې دنفتو دجوړښت له پړاوونو سره سمون خورلای شي . په ډیر ګمان د "المرعی" کلمه یعنې شنبلی کیدای شي دنفتو دجوړیدو لومړنی مادې ته اشاره وي. دوهمه کلمه چې دپام ورده د "احوی" کلمه ده چې دتوربخوند شنبلی لورته اشاره ده . دغه کلمه کولای شي چې له نباتاتو نه پاتې شوی د فاضله موادو ورستېدل توضیح کړي ، چې دځمکې لاندې لاهم توریږي. اوداکلمه په "غناء" ستایل کېږي چې ډیریکر شوی شنه واښه په مانا ده. دغه راز کیدای شي دهغو موادو په مانا راشي چې داوبو له لاری راوړل شوی وی یا داسې چې داوبو سر ته له ځمکې رااځستل شوی وی. په حقیقت کې نفت هم له ځمکې نه رابهریږي اودیوې تورې شني بخوندې ځک لرونکې مادې په څیر بهیږي نو وینو چې د"غناء احوی" کلمه څومره په مهارت اوپوهې سره په دغه آیت کې کارول شوې. څه ډول چې مو ولیدل د نباتاتو بدیلیدل په اوبلنوسرینسناکواوتورو موادو باندې ډیر مشابهت لری له نفتو سره ، ددغې موضوع بیانیدل په داسې وخت کې چې خلکو لا نفت او له هغو څخه لاسته راغلی مواد لکه بطرول نه پېژندل په خپله دقرآن کریم یوه معجزه ده.

د وخت نسبیت

د وخت دنسبیت حقیقت باندې پوهان اوس پوه شوی اوانیشتین دشلې پېړۍ په لومړیو کې دغه فرضیه بیان کړه . او هغه ثابت کړه چې وخت له کتلې اوسرعت سره اړیکې لری. په داسې حال کې چې قرآن کریم ډیر مخکې دوخت دنسبیت مسأله بیان کړی ده.

وَلَا تَّوْمَأْتِدْ رَبِّكَ كَالْفِ سَنَةِ مِمَّا تَعُدُّونَ

هغه یوه ورځ دالله په وړاندې لکه زرکاله ستاسو په شمېر ده (الحج ۴۷).

تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

... هغه ورځ چې دپنځوس زروکلونو سره برابره ده (المعارج ۴).

له پورتنی آیت نه په روښانه توګه دوخت دنسبیت مسأله څرګندیږي.

په شپږو ورځو کې پیدا کیدل

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

ستاسو هستونکی الله چې ځمکه اواسمانونه یې په شپږو ورځو کې پیدا کړل (الاعراف ۵۴).

بله موضوع چې دقرآن اوننی ساینس په مینځکې همغږی جوتوی هغه دنړۍ عمر دی . پوهانو دنړۍ ټول عمر د شپاړسو نه تراولسومیلیاردو کلونو پوری اټکل کړی دی . قرآن وایی چې نړۍ په شپږو ورځو کې پیدا شوې دغه دوه وخته سره له دې چې په ظاهره له یو بل سره په تضاد کې ښکاري خو په حیرانوونکي ډول یوه له بل سره ورته والی لری په حقیقت کې دغه دواړه رقمونه صحیح دی یعنی چې نړۍ په شپږو ورځو کې چې زموږ له اووه لس میلیاردو کلونو سره معادله ده پیدا شوې.

ابنیشتمین په کال ۱۹۱۵ کې روښانه کړه چې زمان نسبی دی یعنې دوخت بهیر د خلأ ، چټکوالی اودجاذبې قوې له نظره سره توپیرلری . په قرآن کې دښپرو ورځو یادونه کیدلای شی دښپرو پړاوونو په مانا وی

ځکه په ځمکه کې یوه ورځ څلیریشته ساعته وی په داسې حال کې چې دنړۍ په یوه بله برخه کې دیلو شرایطو لاندې یوه ورځ له دی نه ډیره لنډه یا هم اوږده ه وی . دیلیکې په ډول دنبتون دکړې یوه شپه اوورځ څوارلس ساعته اولس دقیقې ده اویو کال یی له ۸ ، ۱۶۴ ورځو سره برابر دی . برسیره پردې دیوم کلمه نه یواځې دورځې بلکې دعصر ، زمانې ، پړاو ، شپې اووخت په مانا هم ده .

دنړۍ په لومړی پړاو کې ، وخت ډیر ژر له هغه څه نه چې مور یی اوس وینو تیریده ، ځکه کله چې دسترې چاودنې په وخت کې ټوله نړۍ لکه دیوه زېښل شوی ټکی په شان ؤ . دنړۍ ارتبدل دسترې چاودنې په پایله کې دهغې بریدونه دمیلیونونو کلونو په کچه پراخ کړل په حقیقت کې هغه وخت په خلأ کې دنړۍ کش کیدل په نړۍ کې دسترو مهمو انشعابونو لامل شو. دسترې چاودنې دشبې انرژۍ دزمان یا دوخت چلند زمیلیارده واری له نن څخه ورو کړ . کله چې نړۍ پیدا کیدله دوخت چټکتیا زمیلیارده برابره له نن څخه چټکه وه . یعنی چې زمیلیارده دقیقې زموږ معادلې دی دنړۍ دهستی له یوې دقیقې سره . که شپږ ورځې وشمېرومعادلې به وی له شپږ زره میلیارده ورځو سره ، ځکه دنسبیت دقانون په پام کې نیولو سره نړیوال وخت زر میلیارده برابره دځمکې دکړې له دوخت نه چټک دی . بیانو شپږ زره میلیارده ورځې مساوی دی له ۱۶۴۲۷ میلیونه کاله سره .

کاله 6000000000000 ورځې / $365, 25 = 16427104723$

له بل پلوه دخلقت هره ورځ مساوی ده دځمکې دکړې دیلابیلو له دورو اوپړاوونو سره . دلیل دادی چې هرڅومره نړۍ پراختیا موندلې وای دوخت بهیر به ورو شوی وای . ځکه چې دنړۍ جسامت له کله نه چې دیوه ټکی په شان وه دوه برابره شو نودوخت چټکتیا نیمایي ته رانښکته شوه . که دخلقت هره ورځ دځمکې دکړې دوخت له مخې محاسبه کړو لاندې پایلې په لاس راځي :

● دخلقت پیل ته په پاملرنې سره دیدایښت لومړۍ ورځ چې ۲۴ ساعته کېږی برابرېږی دځمکې دکړې له اتومیلیاردو کلونو سره .

● دوهم څلیریشته ساعته چې دنړۍ جسامت دوه برابره شو اوچټکتیایي نیمای شوه دځمکې دکړې له څلورو میلیاردو کلونو سره معادل دی .

- په همدی توگه دریمه ورځ دځمکې دکلونو له دوو میلیاردو کلونو سره معادل دی .
- څلورمه ورځ دځمکې له یو میلیاردو کلونو سره معادله ده .
- پنځمه ورځ دځمکې دکلونو له پنځه سوه میلیونو کلونو سره معادله ده .
- اوشپږمه ورځ دځمکې له دوه نیم سوه میلیونو کلونو سره معادلېږی .

نو د نړۍ ددې شپږو ورځو مجموعه دځمکې دنپخلس میلیارده اوووسوه پنځوس کلونو سره معادله ده . دغه موضوع په یوه ویشتمه پېړۍ کې روښانه شوه حال داچې څوارلس پېړۍ مخکې تردې په قرآن کې بیان شوې . چې داهم دقرآن اوساینس په مینځ کې دهمغری اومعجزی څرگندوی دی .

د تقدیر حقیقت

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

اوتاسو هېڅ هم نه غواړی پرته له هغه څه نه چې الله (ع) یی وغواړی او الله (ع) پهرڅه پوه اودحکمت درلودونکی ؤ اودی (الانسان ۳۰) .

پروفیسر بینامین لیبیت په کال ۱۹۷۳ دکلفورنیا په پوهنتون کې څېړنې وکړې چې داسې څرگندوی کوله چې زموږ تصمیمونه ټول مخکې له مخکې په دماغ کې تنظیم شوی . اوشعور نیمه ثانیه وروسته له هوډ اوتصمیم څخه په کارلویږی . داعصابو یوبل متخصص موضوع داسې روښانوی: " موږ اصلاً په ماضی کې ژوند کوو اوزموږ شعور لکه دیوه مونیتور (دتلویزیون بنسینه) غوندې دی چې هرڅه مور نیمه گړۍ وروسته ښکاروی .

بنا پردې زموږ هيڅ يوه تجربه داوسنی زمان سره تړاو نه لري اوهرڅه نيمه ثانيه وروسته له اصلي پېښې نه منځ ته راځي. داکتر ليبت خپلې څېړنې پرته له دې چې انستېزي ته اړتيا پيداشي په دماغ باندې دجراحی عملیاتو له لارې په داسې حال کې چې هغه کس بشپړ ويښ و ترسره کړي. ليبت ترعملیاتو لاندې شخص ددماغ ټاکلې برخه دبرېښنا په واسطه تحریک کړه داسې چې فکر وکړي له لاس سره یې یو څه لگیدلی. ترعملیاتو لاندې کس وویل نيمه ثانيه مخکې دده په لاس یو څه ولگیدل. له دې اندازه اخستني سره ليبت دې پایلې ته ورسید چې ټول ادراکونه دماغ ته لېږدول کېږي اوداچې هرادراک تر شعورلاندې تحلیل اوتعبيريږي زه يا Ego له هغه څخه نه خبریږي. ددې لپاره چې پرهغو معلوماتو چې مخکې زموږ له فکر کولوړوښانه شوی پوه شو، هغه له یوڅه څخه نه وروسته زموږ دماغ ته لېږدول کېږي. یعنی، د یوې عضلې دحرکت ورکولو لپاره تصمیم مخکې له هغه نیول کېږي چې زموږ شعور یې اړتیا ويښي. تل دعصبی ادراک اوله هغه فکر نه زموږ دخبریدو ترمینځ یوواتن اوورسته والی وجود لري. په بله وینا موږ هغه وخت له خپل تصمیم نه خبریږو چې له مخکې نه یې پریکړه شوی. داڅرگندوی چې هر فکر، عاطفه، احساس اوحرکت مخکې له دې چې زموږ شعور پرې پوه شي پېښیږي. اوله دې نه دااثبتېږي چې راتلونکی په پریکنده توګه زموږ له واک نه وتلی. په یوه بله تجربه کې همدغه فروبیسر تر تجربې لاندې خلک په خپل واک کې پریښودل شو چې خپلې ګوټې دویبل په وړاندې جکې کړي، اوخپله یې دهغوی دماغ ترخپلې نظر لاندې ونیو. په واقعیت کې دعمل داجرا لپاره ددماغ دحجروفعالیات مخکې له دې چې هغه شخص تصمیم ونیسي پیل شو. په بله وینا د(وکره یا مه کړه) قوماندې شخص ته ورسیده، وروسته له هغه دشخص دتصمیم نیولو قوماندې دماغ ولوستله اوشخص وروسته له نيمې ثانيې څخه پرهغه خبر شوی. شخص تصمیم نه نیسي چې څه وکړي اوڅه ونه کړي بلکې له مخکې نیول شوی تصمیم عملی کوي. البته دماغ یو بدلون راولی او هغه دادی چې هرډول داسې شواهد چې داسې څرګنده کړي چې ګواکې داهرڅه له مخکې نه پیښ شوی هغه له مینځه وړي. په همدې دلیل هغه وخت ته چې موږ اوس وایو په حقیقت کې داسې ژوند کوو چې له مخکې نه ټاکلی شوی. داتجربه جوتوی چې هرڅه دالله دغوښتنې مطابق ترسره کېږي.

د زوجونو یا جوړو پیدایښت

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْتَبِئُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ سبېڅ

لی دی هغه الله چې ټول یې جفت پیداکړل، هغه څه چې په ځمکه شنه کیږي، اوله دوی نه (راپیداکېږي) اوپه هغه څه چې نه پوهیږي دوی. (یس ۳۶).

زوج یا جفت دښځې اونر په مانا کارول کیږي په داسې حال کې چې دهغه څه په هکله چې خلک نه پوهیدل لاستره مانا لري. په ریښتیا هم هغه وخت یواځې ددې کلمې یوه مانا باندې خلک پوهیدل. دپال دیرک په نامه یو انگریز فزیکپوه په دې موندنې سره چې ماده په جفت ډول پیداشوې، په کال ۱۹۳۳ زیږدیز کې یې دنوبل جایزه خپله کړه. هغه په ماده کې دزوجیت اودمخالفو ځانګړتیاو درلودنکو پدیده ښکاره کړه لکه دمثبت چارج درلودنکی پروتون اودمنفی چارج درلودونکی الکترون. هره ذره خپله مخالفه ذره چې دمخالف چارج درلودونکی وی دفع کوي. د (Uncertainty Rotation) نظریه وایي چې هرچېرې اوهروخت دجفتونو خلقت اوله مینځه تلل یې په خلا کې واقع کیږي. دجفتونوبله بلکله نباتات دی، نبات پېژندونکی سل کاله وړاندې په نباتاتو کې دجنسونو په توپیر پوه شول. په داسې حال کې چې الله (ج) څوارلس پېړۍ مخکې دغه موضوع په خپل کتاب کې روښانه کړې:

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

اوله آسمانه مو اوبه راولېږلې اوپه هغومو ډیرګټه لرونکی زوجونه راشنه کړل (لقمان ۱۰).

د اتومونو ذرې

له پخوا څخه پوهانو داموندلې وه چې دمدادې کوچنی ذره اتوم ده اواتوم دتجزیې وړنه دی خو اوس اوس ساینس په دې پوه شو چې اتوم هم تجزیه کیږي.

لَا يَعْزِبُ عَنْهُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ، وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ

پټ نه پاتې کېږي له هغه نه په اندازه د ذرې په آسمانونو اوځمکه کې اوهرڅه چې کوچنۍ يا لوی له ذرې نه وی اوهرڅه په کتاب کې ښکاره دی (سبا ۳).

دا آیت اتوم اوله هغه نه کوچنیو ذروته اشاره لری. ترڅه باندې دوه لسیزو وړاندې (ددې کتاب ترلیکلو) پروتون او نیوترون داتوم کوچنۍ ذرې پېژندل کیدې په دې وروستیو کې ان هغه کوچنۍ ذرې موندل شوی چې پروتون او الکترون ترې جوړشوی. په دې اړوند یوه ځانګړی څانګه چې دپراکتیکال فزیکس په نامه یادېږی جوړه شوې څو چې دغه ذرې ترڅېړنې لاندې ونیسی. دذرو فزیک مطالعې ښودلې چې پروتونونه او نیوترونونه له نورو ذرو چې دکوارک په نامه یادېږی جوړشوی. ددې ذرولوی والی دانسان له پوهې نه بهر دی یعنې 10^{-18} متره (یو پر 1000000000000000000 برخه د متر). دپام وړ بل نکی په دې آیت کې داتوم وزن دی. دمثقال کلمه داتوم وزن ته اشاره کوی. داهم موندل شوې چې الکترونونه ، پروتونونه او نیوترونونه یو ځای شوی اواتوم یی جوړکړی او هغه ته وزن ورکوی. اودا دقرآن یوه بله معجزه ده چې داتوم له تجزیې او اوله وزن نه یی بحث کوی. (اتومی وزن ډیر کوچنی وی چې دمندلیف په جدول کې د عناصرو وزن یادشوی اوکله چې قرآن نازلیده اتوم لا چا نه پېژانده وزن خو یی لاپریږده خو قرآن په صراحت سره په پورتنی آیت کې دمثقال له کلمې نه چې له ثقلت نه اخستل شوې یادونه کوی اود ذری لپاره دروند والی ته ګوته نیسی. پښتوزباړونکی)

تیاره یا تور سوری

په شلمه زېږدیزه پېړۍ کې دخلاپه هکله ډیرې موندنې وشوې. چې له هغې ډلې نه یوه یی په دې وروستیو کې څرګنده شوې او هغه تیاره سوری دی. دغه سوری هغه وخت جوړېږی چې یو ستوری خپل ټول دسونګ توکي مصرف کړی ، دغه ستوری انقباض کوی او په یوه تورسوری په لایتناهی کثافت سره چې حجم یی له صفر سره مساوی کېږی چې یوه ډیره زوروره مقناطیسی ساحه لری بدلیږی. دغه تورسوری په ډیرو ځواکمنو تلسکوپونو سره هم دلیدو وړنه دی. ځکه چې دهغه دثقل قوه دومره ځواکمنه ده چې نور یا روښنایی نه شی کولای له هغه نه وتښتی ، خو تورسوری دهغې مقناطیسی قوې چې په خپل شاوخواکې یی جوړوی موندل کیدای شی. دتورسوری اصطلاح Black hole لومړی ځل په کال ۱۹۶۹ میلادی کې دیوه امریکایی فزیکپوه جان هویلر په نامه وکارول شوه. مخکې داسې انکیرل کیده چې ټول ستوری لیدلای شو ، په داسې حال کې چې وروسته څرګنده شوه چې داسې ستوری هم شته چې مور هغه لیدلای نه شو ځکه دهغو ی رڼا ختمه شوې او له مینځه تللی (Collapsed) ده. له داسې یوه سوری نه چې فوق العاده کثافت ولری او یو کوچنی ځای په خلا کې ونیسی نور نه شی کولای تیر شی ، دهغه لایتناهی دثقل قوه ډیر چټک شیان حتی دنور کوچنۍ ذرې (Photon) ځان ته جذبوی. دبلکې په ډول دیوه ستوری دسوځیدو پړاو چې دری ځلې له لمر نه ستر وی اوتر پایه وسوځیږی ، دیوه تورسوری (سورې) د ۲۰ کیلومترو په قطر شی په هره توګه به دیوې تورې سورې په څیر شی اودلیدو وړ به نه وی ، خو په نامستقیم ډول به خپله اغیزه هرومرو په نورو آسمانی جسمونو څرګندوی او په دی توګه به خپل شتون ثابتوی. کیدای شی دامبارک آیت همدې موضوع ته اشاره کوی:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ النُّجُومُ الثَّاقِبُ

اوڅه ډول پوهیدلای شی چې طارق څه دی ، هغه ستوری چې نفوذکوی (په تیاره کې) (الطارق ۲-۳).

برسېره پردې ډیر لوی ستوری هم دخلا یوه برخه په ځان کې رانغاړی. تورسوری نه یواځې دخلا دتاوارتاویدو لامل ګرځی بلکې دیوې ټوټه کیدو لامل هم ګرځی. دغې موضوع ته په قران کې اشاره داڅرګندوی چې دا کتاب یواځې د الله (ج) کلام دی.

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

هرکله چې ستوری یی نوره اومحوه شی (المرسلات ۸).

نبضانی ستوری

دالطارق دسورې په لومړیو آیتونو کې د "طارق" کلمه دطرق له رېښې نه دکلک وهلو په مانا چې غږ جوړکړی اخستل شوی دی . که په دې آیت کې په احتمالي توګه دنبض الوتلو یعنې همغه له غږ سره دوهلو په مانا وی په یوه مهم علمی خبره باندې دلالت کوی . په وروستی آیت کې وایی چې طارق هغه ستوری دی چې په شپه یا په تیاره کې نفوذ کوی . په شپه کې پیداکړی مخکې ځی ، نبضان لری چټک اوپریکونکی دی . اوقسم یی یاد کړی اوپه هغه باندی سوګند کول دیوې مهمې علمی موضوع په اهمیت باندې دلالت کوی .

هغه څیړنې چې جوسلین بل بورنل په کال ۱۹۶۷ کې دکامبریج په پوهنتون کې کړی د یوه منظم راډیوی زیکنال له لارې یی داخبره تایید کړه . مخکې له هغه څرګنده نه وه چې آسمانی جسمونه دزره په شان دنبض وهلو ځانګړنه لری . په کال ۱۹۶۷ کې ستورپېژندونکو روښانه کړه کله چې یوه ماده په خپله هسته کې متکاښه شی ، دخپل ځان په شاوخوا په څرخیدو راځی اودهغه مقناطیسی ساحه هم په څرخیدو راځی اودیره قوی کیږی . دبلګې په ډول زرمیلبارده یا یو ترلیون ځلې دځمکې دمقناطیسی قوی څخه ځواکمنه کیږی . هغوی داسی جسمونه وموندل چې په ډیره چټکۍ سره تاویږی اوقوی راډیوییی څپې دیوه مخروط په شان له خپل ځانه خپروی .

وروسته ډیر ژر څرګنده شوه چې ددغه زیکنال سرچینه دنبوترونی ستورو ګرځیدل دی . دغه نیوترونی ستوری نوی موندل شوی چې دنبضانی یاPulsar په نامه یادیږی . دغه نبضانی ستوری چې د روښانه ستورو دچاودنې په پایله کې مینځ ته راځی دډیری کتلې اوروښنایی اوچټک خوځښت درلودونکی وی . ځینې دهغوی ۶۰۰ ځلې په یوه ثانيه کې په ځان راڅرخي . دنبضانی کلمه چی له نبض څخه اخستل شوې دخوځښت کولو یا منظم ښوریډو په مانا ده چې په هرځل ښوریډو کې منظم انقباض اوانبساط ښکاره کړی . اودغه موضوع مخکې له دې چې دغه نبض وهونکی ستوری وموندل شی په قرآن کریم کې یاده شوې ده .

نیوترونی ستوری په خپل ځان یا خپله هسته کې دراغونډیدو په پایله کې له ډیرو سترو ستورو څخه مینځته راځی . یو فوق العاده متراکمه کتله دڅرخیدو په بې ساری خوځښت سره دستوری دوزن اومقناطیسی ساحې په اخستو سره هغه ته فشار ورکوی اوپه ځان کې یی راغونډوی . ددغو نیوترونی ستورو بې ساری مقناطیسی ساحه چې چټک څرخېږی درادیوی څپو دلېږلو لامل ګرځی چې په ځمکه کې دستجولو جوګه دی . دطارق دسورې په دریم آیت کې دثاقب کلمه یعنې نفوذ کوونکی ، مخکې تلونکی اوسوری کونکی مانالری دابنکاروی چې ستوری په تیاره کې یو سوری جوړوی . له داسې ستورونه چې څو برابره له لمر څخه ښه دی جوړشوی نبض وهونکی ستوری داسې آسمانی جرمونه دی چې پوهیدل پری څه آسانه کارنه دی ، له همدې امله سوال شوی چې څه ډول به پوه شي؟
(و ما ادراک؟).

د شعری ستوری Sirius

دقرآن یوه بله معجزه دشعری ستوری یادونه ده چې په یوویشتمه پېړۍ کې پېژندل شوی . دنجم سوری په ۴۹ آیت کې دشعری ستوری یادونه دپام وړ ده . دشعری ستوری په شپه کې ستر اوخلیدونکی ستوری دی چې دپوهانو دڅیړنو له مخې په اصل کې دوه ستوری دی . لوی ستوری یی شعری . الف یا Sirius-A چې ځمکې ته نږدی دی اوروښانه دی ، دوهم یی کوچنی دی اوله تلسکوپ پرته ددیدو وړنه دی دشعری ب یا Sirius-B په نامه یاد یږی . دشعری د ستوری مدار بیضوی دی اویو دور چې دیوه واحد مدارپه شاوخوا راڅرخي ۹ ، ۴۹ کاله موده نیسی . دغه موضوع د هاروارد ، اوتاوا و لینستر دپوهنتونو له لوری ثابته شوه په داسې حال کې چې دنجم دسورې ۴۹ و ۹ آیتونو څوارلس سوه کاله مخکې له هغی نه یادونه کړې وه .

وَأَنذِرْهُرَّبَّ الشَّعْرَىٰ

اوهغه دی دشعری دستوری رب(النجم 49).

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ

دودولیندیوپه شان یا هم له هغه نه نردی وو (النجم 9).

د نجم سوری نهم آیت (دستوری په مانا) ممکنه ده چې په خپل مدارکې ددغو ددو ستور تقارب شرح کړی وی.

تیاره اوروینایي

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ

تیاره اوروینایي یی جوړه کړه (الانعام ۱).

له روینایي پرته څه نه شو لیدلای په داسې حال کې هغه نور چې مور لیدلای شو هغه یوه برخه دهغی انرژي وی چې چې له سرچینې نه خپور شوی وی. دنور بیلابیل ډولونه لکه د X وړانګه ، ماواری بنفش ، رادیویی څپې اونورې لیدلای نه شو.

په زړه پوری خو لاداده چې دتیاره کلهمه تل دجمعی په ډول په قرآن کې یاده شوې (ظلمات د ظلمت جمع) د ظلمات کلهمه په قرآن کې ۲۳ ځلې یاده شوې او یوځل هم په مفرد ډول نه دی کارول شوې.

په قرآن کې دتیارې دکلمې یادونه داروینانوی برسیره پرهغو ډولونو دنورونو چې مور یی لیدلای شو نور هم شته. دهرنور دڅپو اوردوالی دهغه دانرژي له مخې چې دالکترومقناطیې خلا په نامه یادیرې فرق کوی. دالکترومقناطیسی وړانګوتول ډولونه دانرژي دموجونو په څیر په خلاکې عمل کوی. ددې موضوع دلا روینانتیا لپاره په ولاړو اوبو کې دیوې ډبرې دغورځیدو له امله دڅپو له جوړیدو څخه یادونه کولای شو. هغه ډول چې مینځ ته راغلی څپې په ابوکې ددبری دغورځیدو په چټکتیا اوشدت له مخې مختلفي وی دالکترو مقناطیسی څپو اوردوالی هم مختلف وی.

ټول ستوری له خانه یو ډول وړانګه نه خپروی . دغه وړانګې ددوی دڅپو داوروالی له مخې په ډلو ویشل کیږی. دنوری څپو دطیف اوردوالی ډیر پراخ دی. دکاما دورانګې دڅپې داوردوالی توپیر²⁵ دی. دلهر ټوله وړانګه یواځې یوه برخه ددغه^(10²⁵) طیف جوړوی. اویا په سلو کې هغه وړانګې یا بیلابیلی څپې چې له لمر نه خپریږی ۳ ، ۵ ، ۱۰ ، ۱۵ مایکرونه دی چې درې ډوله نور لری: هغه نور چې مور یی وینو ، له سره رنګ نه لاندی نور اود ماوراء بنفش وړانګې ، دلیدو وړ نور یواځې ۱۰ په سلو کې دلهر نورجوړوی. نو وینو چې هغه الکترومقناطیسی څپې چې دانسان دسترګور لپاره دلیدو وړ نور جوړوی دنور دطیف یوه وړوکی برخه ده. اونورځایونه چې دنور څپې یی د انسان دسترګو دلیدو وړنه دی ټول تیاره پاته کیږی له همدې کبله ډیره تیاره له هغې تیارې نه هم شته چې مور یی پیژنو.

پرته له اورنه احتراق یا سوزیدنه

لَا شَرِيفٌ وَلَا عَرَبِيَّةٌ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ ۖ وَلَوْ لَوَّ تَمَسَسَهُ نَارٌ

نه لری (النور ۳۵).

نه ختیزواله ده نه لویدیز واله ، هغه بلیدونکې غوردی چې نور بڼی په داسې حال کې چې له اورسره تماس

دغه آیت هغه څه ته اشاره لری چې نور خپروی ، په داسې حال کې چې نه په ختیز کې ده اونه په لویدیز کې . یعنی فزیکي ابعاد نه لری اونه د اور له لاری روینانه شوی دی. که داسې فرض شی چې ددې سرچینه یواځې انرژي ده ، نو په ډیر اټکل سره به منظور له برېښنا نه وی . دتیلی اوکازی څراغونو په خلاف په برېښنایي څراغ کې نه څه شی سوزول کیږی اونه هم داور له لاری روینانه کیږی. که فرض شی چې سرچینه انرژي ده نو هغه به برېښنا وی. دتنگستن فلز دنری تار دتودوخي درجه کله چې دبرېښنا دتبریدو له کبله دوه زرو سانتي کیږیدو ته ورسېږی. دغه رڼا رامینځته کیږی ، په دغه درجه دحرارت کې ډیر شمېر فلزات ویلې کیږی خو د تنگستن فلز نه ویلې کیږی. خو سره له دغې ډیرې تودوخي هېڅ شی نه سوزیږی ځکه چې دکروپ په مینځ کې اکسیجن نه شته اودتنگستن تار هم نه کمپری. څه ډول چې په قرآن کې یادشوی دغه حالت دیوه روینانه ستوری سره ورته والی لری.

باید دا وویل شی چې برېښنا دبشریت دتاریخ یوه ډیره ستره موندنه ده اوټوله نړی یی په اصطلاح روینانه کړی ده. نو ډیر احتمال شته چې دغه آیت برېښنایي رڼا ته اشاره وی.

موضوع داسې هم روښانولی شو: نور په ستوری کې دهستوی تعاملاتو له کبله جوړیږي. ستوری هغه روښانه اوسره څرخېدونکي کتلي دی چې دهستوی تعاملاتو له کبله په ډیره کچه روښنایي اوتودوخه خپروي. دیر غټ ستوری دڅپل ځان دځواکمنې جاذبې قوې له کبله انقباض کوي یعنې چې مرکز یې تراکم کوي اوسورکيږي. کله چې دستوری دمنځ دتودوخې درجه ډیره شي اولسومیلیونو سانتي گریډو ته ورسېږي، هستوی تعاملات پیلېږي. دهايدروجن دهستوی ذرو ديوځای کېدو له کبله هغه په هیلېوم بدلیږي. له څلوراتومو هايدروجنونو یو اتم هیلېوم جوړیږي. ددې لپاره چې پروتونونه اونيوټرونونه یوځای شي اودهیلېوم هسته جوړه کړي زیاته انرژي آزادېږي. دغه آزاده شوي انرژي دستوری له سطحې نه دنور اوحرارت په شان خپریږي. کله چې هايدروجن ختم شي، ستوری دهیلېوم په سوزیدو سره مخکې ځي اوپه همدې توگه درانه اودرانه اټومونه جوړیږي. دغه حالت ترڅو پوري چې دستوری کتله ټوله وسوزيږي دوام مومي. په داسې حال کې چې په دغو تعاملاتو کې اکسیجن کومه برخه نه لري، نو دغو تعاملاتو ته احتراق نه شوویلاي، نو هغه وړانکې چې دستورو په سطح کې لیدل کیږي له اوره نه وي. په دې توگه دستوری سوزیدل اودنور خپریدل داور له شتون پرته صورت نیسي.

د وریځو دروند والی

د وریځو دروندوالی په بې ساری توگه ډیریدلای شي. لکه د تالندې اوبرېښنا جوړونکې وریځې چې د درې سووزرو ټنو اوبو څخه جوړې شوې دي. اوداحقیقت چې درې سوه ټنه کتله دې په هوا کې معلقه پاتې شي دحیرانتیا خبره ده. دوریځو دروندوالی ته پاملرنه په دغه مبارک آیت کې شوې ده.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ

هغه دی چې برېښنا ددار اوهیلې په توگه (درحمت باران) تاسو ته درښيي اودرې وریځې رااوچتوي. (الرعد ۱۲).

کله چې قرآن نازلیده ناممکه وه چې دوریځو دوزن یا دروندوالی په هکله څېړنه وشي اوددغه حقیقت بیان په قرآن کې بله داسې معجزه ده چې یوازې همدا ستر کتاب یې بیانولی شي اوبس.

د باران اندول

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدَرُ فَأَنْشُرَ نَابِهٖ بَلَدَةً مِّمَّاتًا

هغه څوک چې له آسمانه یې باران په ټاکلې کچه نازل کړ اووچه ځمکه یې پرې ژوند ی کړه (الزخرف ۱۱)

نورمعلومات په قرآن کې په ټاکلې کچه دباران کوزیدل دی لکه په پورتنی آیت کې. دغه ټاکلې اورښت دنویو څېړنو په پایله کې وموندل شو. اټکل شوی چې په یوه ثانیه کې نږدې شپاړس میلیونه ټنه اوبه دځمکې له سره تبخیريږي. دغه اندازه په یوه کال کې پنځوسوودیارلسو میلیارډو ټنو ته رسیږي چې دغه شمېره معادله ده له هغو اوبو سره چې هرکال دباران له لاری اوریري، مانا داچې اوبه دیوه اندول له مخې دځمکې اوهوا په مینځ کې دڅرخېدو په حال کې دی. اوژوند په ځمکه کې همدې دوران پوري تړلی دی. که د اوسنۍ وخت ټوله ټکنالوژي په لاره واچول شي دغه ډول منظم دوران په مصنوعی توگه نشي جوړولای. له دغه تعادل نه ډیر کوچنی انحراف به داورښت په کچه او دژوندانه چاپیریال کې ژور بدلون رامنځته کړي اودژوند دختمیدو سبب به شي. خوداسې نه دی شوی اوباران په ټاکلې کچه څه ډول چې په قرآن کې راغلي راکوزیږي. ټاکلې کچه یواځې دهغه شمیر نه وي بلکې دکوزیدو چټکتیا یې هم ده، دباران دکوزید چټکتیا له یو ټاکلې حد نه تیري نه کوي.

یو آلمانی فزیکپوه فلیپ لینارد چې په کال ۱۹۰۵ کې یی دنوبل جایزه هم ترلاسه کړې ومونده چې دباران دڅاڅکی دحجم په ډیریدو سره دهغه چټکتیا هم ډیریری ترهغو چې څلورنیم ملی مترو ته ورسیری. اوکه له دې نه دباران دڅاڅکی دحجم کچه ډیره شی چټکتیا یی په ثانیه کې له اتومتروډیریری. دلیل دادی چې دسترو څاڅکو شکل دهوا دبهیر له کبله بدلون مومی اودا بدلون دهوا د مقاومت شکل بدلوی اوهغه زیاتوی اوپه پایله کې دڅاڅکی دلویدو چټکتیا راکموی.

د باران جوړښت

داچې باران څه ډول جوړیری یوه ستره پوښتنه وه چې پیری، پیری، بی ځوابه پاتې وه. کله چې د هواپېژندنې رادار جوړشو انسانان دباران دجوړیدو په پړاوونو پوه شول. دباران جوړښت درې پړاووکې صورت نیسی: لومړی اومه ماده (اوبه) تبخیریری اوهوانه پورته کیږی بیا ورپخې جوړیری اودریم دباران څاڅکی جوړیری. په قرآن کې دغه موضوع په دقیقه توګه روښانه شوی:

اللّٰهُ الَّذِي رَسَّلَ الرِّيحَ فَنَثَرَ سَحَابًا مِّنْهُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَيُرِي الْوُدُقَ يُخْرِجُ مِنْ
خَلَلِهِ

الله (ج) هغه ذات دی چې بادونه رالېږی څو چې ورپخې پورته کړی اوهرډول چې وغواړی په آسمانونو کې یی منبسطوی اوتری یی اوبیای سره بیلوی اوباران به وویښی چې څاڅکی څاڅکی له هغه تویږی. (الروم ۴۸).

راځی چې وګورو دغه درې پړاوونه څه ډول له پورتنی آیت سره اړیکې مومی:

لومړی پړاو: الله (ج) هغه څوک دی چې بادونه رالېږی:

ډیر شمېر حبابونه دسمندرونو دمخې له ځک نه جوړیری چاودی اودهغه درې پورته هواته ځی. دغه زرې چې دمالکې درلودونکی وی دباد په واسطه پورته کیږی اوورپخې جوړوی، ورپخې داوبو دورو څاڅکواودسمندر دمخ داوبودتبخیر څخه جوړیری.

دوهم پړاو: څوچې ورپخې راپورته کړی:

ورپخې داوبو دبخارنه چې دمالکې دتوتو شاوخوا راغونډیږی (یو پرسلو ملی مترو قطر لری) ورپخې په آسمان کې معلقې پاتې کیږی اوبیا خوړیری. اوپه دې توګه آسمان له ورپخو پوښل کیږی.

دریم پړاو: اوباران وینی:

داوبو هغه ذرې چې دمالکې دورو توتو په شاوخوا کې په هو اګې ځای نیسی یوبل سره یو ځای کیږی، پندیږی اودباران څاڅکی جوړوی. اوهغه څاڅکی چې نظر وهواته درنېږی ورپخې پرېږدی اولاندې راتویږی.

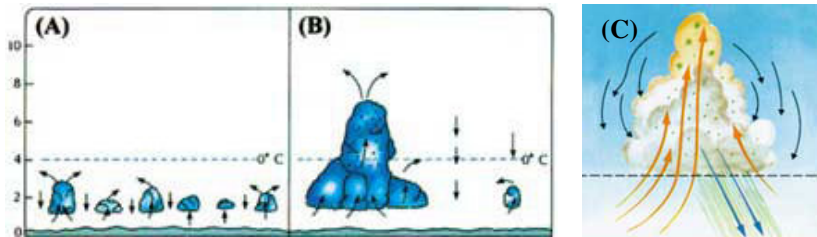
څه ډول مو چې ولیدل دباران دجوړیدو هرپړاو په دې مبارک آیت کې یادشوی. په یوه بل آیت کې دباران دجوړیدو په هلکه داسې معلومات ورکړشوی:

الَّذِينَ اللَّهُ يَرْزُقُ
 سَعَاءًا يَمُوتُونَ بَيْنَهُمْ يَجْعَلُهُمْ بِرِزْقِهِمْ كَمَا قَتَرُوا الْوُدْفَ يَخْرُجُ مِنْ
 خَلْقِهِ وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
 وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

آيا ودى نه ليدل چې الله وربځي له هرلورى نه وشړي خو چې يوبل سره يې وتړي ، راتولي اومتراکې يې کړي ، هغه وخت به وويښي چې دباران څاڅکي دوربخو له مېنځ نه لاندې توي شى اودآسمان له غرونو نه پلى راتوي کړى څوچې هرجاته خداى وغواړي ولپرېږي اوپر هرجا يې چې وغواړي ونه لپرېږي اودبرېښنا روښنايي داسې ولپرېږي چې سترگې يوسى (النور ۴۳).

دپوهانو څېړنې دوربخو دډولونو په برخه کې حيرانوونکي پايلې درلودې ، باراني وربځې دټاکلي سيستم اوپړاوونو پربنسټ جوړېږي چې عبارت دى له :

۱. ديو بل په لور دراتوليدو پړاو: کوچنۍ وربځې يوځاى کېږي يوه ستره وربځ جوړوي.
۲. دتوييدوپړاو: کله چې کوچنۍ وربځې سرپه سرشې اوسترې وربځې جوړې کړي ، دهغه تراکم په منځنۍ برخه کې له څلورخواووڅخه ډير وى ، چې دغه سرپه سرکيدل په عمودى ډول دوربخو دکتلي دلويديو لامل گرځي لکه (غر) . دغه عمودى لويدل دورځې له خوا دکتلي دستريديو لامل دخمکې سرې برخې ته کېږي . سره سيمه کې داوبو څاڅکي جوړېږي اوکرارکرالاندې توپړي . کله چې دغه څاڅکي دومره لوى اودرانه شول چې دوربخو کتله هغه معلقه ونه شى ساتلى دخمکې لورته دباران اورلى په څير راکوزيږي . بايد په ياد ولرو چې هواپېژندونکي په دې وروستيو کې دټکنالوژي لکه کمپيوټر ، الوتکې ، مصنوعى سپوږمکي اونورو له لارې ددې خبرې په پوهيدو بريالى شوى دى په داسې حال کې چې دغه موضوع څوارلس پېړۍ مخکې په قرآن کې روښانه شوې.

باران مړه ځمکه راژوندى کوي

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ مُشْرًا بَنَاتٍ يُدْعَى رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا
 لِنَحْيِي بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْسَاءً كَثِيرًا

اوله آسمانه مو پاکې اوبه راولېږلي څو په هغه باندې مړه ځمکه راژوندى کړو اوهغه څه چې له څارويو اوانسانانو مو پيدا کړي ، هغوى پرې اوبه کړو (الفرقان ۴۹-۴۸).

باران نه يواځې داچې دژوو بنسټيزه اړتيا ده دسرې په څير دشنه کيدو اوتقويه کيدو ځانگړتيا هم لري . باران چې دسمندر له سطحې نه تبخيريږي اووربخو ته رسېږي دداسې موادو درولودونکى دى چې ځمکه پرې ددوهم ځل لپاره ژوندى کيږي . دغه څاڅکي دداسې يوډول سرې له ځانگړنې نه برخمن دى چې دسطحى راکنبل کيدونکو وروڅاڅکو په نامه ياديږي . دغه څاڅکي دسمندر

دپورتی. سطحی څخه جوړیږي چې بیولوژیستان ورته میکروسکوپي پور وایي. دغه پور دملی متر له لسمې برخې نه هم کوچنی پریږوالی لری، ددیرو عضوی موادو چې دالجي اونورو ژوندیو میکروسکوپي موجوداتو څخه په لاس راتلای شی جوړیږي. دغه مواد سره یوځای کیږي اوفاسفورس، مکینیزیم اوپوتاشیم چې دسمندریه اوبو کې دیر لږوی اودغه راز داسی فلزونه لکه مس، جست، کوبالت اوسرب هم ځان ته جذبوی. په دې توگه دځمکې نباتات دپرهغه موادو چې دخپلې ودی لپاره ورته اړتیا لری دباران له څاڅکو څخه په لاس راوړی. هغه مالکې چې دباران له څاڅکو سره راځی دسرې دجوړیدو لپاره یی یوه بیلگه گنلی شو چې حاصل پرې زیاتېږي. په Aerosol ايرسول کې شته درانه فلزات دنبات وده زیاتوی. لنډه داچې باران یوډول سره هم ده. یوه پېړۍ دباران په اوریدوسره یوه څاره ځمکه کیدای شی دکینت وروگرځی. ځنگلونه هم په همدې توگه خپل داریتیا ورتوکی له سمندرونو څخه په لاس راوړی. په دې توگه هرکال یوسلو پنځوس میلیونه تنه دسرې ذرې پرځمکه اورېږي. که دباران دغه ځانگړنه نه وای دځمکې پر سر دنباتاتو کچه به دیره لږه وای، اودځمکې پرسربه دژوند امکان له مینځه تللی وای. په قرآن کریم کې دباران ددغې ځانگړتیا په اړه معلوما ت ددې کتاب له بی شمېره معجزو څخه یوه معجزه ده.

د ږلې، تالندې او برېښنا جوړیدل

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَرْجِي
سَعَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ يَجْعَلُهُمُ رَكَمًا فَفَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَابِهِ. وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَأْخُذُ بِالْأَبْصَارِ

آیا ودي نه لیدل چې الله وربځي له هرلوري نه وشري څو چې یوبل سره بی وتړی، راتولي اومتراکې بی کری، هغه وخت به وویښی چې دباران څاڅکی دوریځو له مینځ نه لاندې توی شی اودآسمان له غرونو نه ږلې راتوی کری څوچې هرجاته خدای وغواړی ولږیږی اوپر هرجا یی چې وغواړی ونه لږیږی اودبرېښنا روښنایی داسې ولږیږی چې سترگې یووسی (ویبی برېښوی) (النور ۲۳). په دغه آیت کې ږلې او برېښنا ته اشاره شوې. او دهواپېژندني له اړخه هم موضوع په همدې توگه روښانه شوې ده. کله چې ږلې دیوې دیرې سرې اوکنکل شوی برخې نه تویری، وربځي برېښنایی کیږی. اوبلن څاڅکی په دغه برخه کې کنکل کیږی اوکله چې دږلې دانه یا کندرکی جوړیږی، پته تودوخه ترې آزادېږی. دغه تودوخه دږلې سطح له دهغو کنکلونو نه چې دږلې په شاوخواکې شته توده ساتی. کله چې دږلې دانه دکنکلونو سره تماس مومی یوه مهمه پېښه مینځته راځی. الکترونونه دیوه ساره شی نه دتاوده شی په لوری ځی. په دې توگه دږلې دانه منفی چارج نیسی. دغه اغېزه دسرو څاڅکو اوږلې ددانو له تماس څخه پېښېږی او دکنکل توتي چې مثبت چارج لری پرې ماتېږی. دغه مثبتې توتي چې سپکې دی دهوا دپهیر له لارې هوا ته پورته کیږی. اوس چې ږلې منفی چارج لری دوربځي لاندینی برخې ته لوړی نو له همدې امله دوریځو لاندینی برخه منفی چارج اخلی اودغه بهیر دبرېښنا دجوړید لامل گرځی نو له دې څخه څرگندیږی چې ږلې دبرېښنا دجوړیدو لامل دی. لاندینی آیت دبارانی ورېځیو او برېښنا په مینځ کې داریکو، اود برېښنا دجوړیدو څرنگوالی روښانوی.

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُرٌ

لکه دتوپان په څیر وربځي په آسمان کې چې په هغو کې تیاره اوتالنده او برېښنا وی. (البقره ۱۹).

بارانی وربځي ددېر حجم اووزن درلودونکی وی چې پراخوالی یی تردوسوو شپېتو کیلومترو پورې اوچکوالی یی تر دولسو کیلومترو پورې رسېږی. له دې کبله یی لاندینی برخه تیاره وی او داوبو اوکنکل دزیاتوالی له کبله دلهر وړانکې نه شی کولای له هغو تېرې شی. نو له همدې کبله دلهر لږه انرژي ځمکې ته رسېږی. په دغه آیت کې دتالندې او برېښنا دجوړیدو پړاوونه دوربځي دتیارې نه وروسته یاد شوی. په ورېځو کې یو برېښنایی چارج جوړیږی، کله چې هوا ونه شی کولای دعايق په څیر عمل وکړی ددغو چارجونو تولیدل دیوی شارتي اولمبې لامل گرځی چې دمثبتو اومنفی چارجونو دیوځای کیدلو له کبله مینځته راځی او دبرېښنا ولتاژ ان تر یو میلیاردو ولتو ته رسېږی. دغه لمبه یا چې مور ورته برېښنا وایو ددوو ورېځو دکتلی یاهم دوریځو دمثبتو چارجونو اودځمکې دمنفی چارجونو دتکر له امله مینځ ته راځی. (کله چې دوریځو مثبت چارجونه دځمکې له منفی چارج سره یوځای شی نو په ځمکه کې دتندر دلویدولامل همداوی) "ژباړن.

ددغو چارجونو نابيره زياتيدل دبربينا دخط په تكلوري كي تر لسوزرو سانتي كريدو پوري د تودوخي لامل گرځي چي په پايله كي بي هوا په چټكي سره پرسپري چي دتالندي دغر لامل گرځي.

وَيَسْبِحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ

اوتالنده دده تسبيح وايي (الرعد ۱۳).

بار(حمل) وركوونكي بادونه

دقرآن كريم په يوه آيت كي دباروركوونكو بادونو اودباران جوړيدل يادشوي :

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَافِحَ فَاَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ

موږ بار(حمل) وركوونكي بادونه راولېږل اودهغو په اثر مو باران له آسمانه واوراوه خوچي ټولوته اوبه وركړي (الحجر ۲۲).

دغه آيت څرگندوي چي دباران دجوړيدو لومړي پړاو باد دي . له شلمې زيږديزې پېړۍ څخه مخكې داسې انكيړل كيده چي دباد يواخينې دنده دورېځو راولړ دي. په داسې حال كي چي دهوا پېژندنې موندنو دباد ونډه دبارانونو په باروركونه كي روښانه كړه.

څه ډول چي مو مخكې وويل دسمنډر په سطح كي بي شمېره حبابونه جوړيږي كله چي دغه حبابونه وچوي بېشمېره دملي متر په سلمه برخه كوچني ذرې هواته پورته كيږي. دغه ايرسولونه Aerosol چي له ځمكي نه پورته شويودورو اولرو سره له باد سره يوځاي راځي اوسره كډېږي دځمكي پورتنۍ برخي ته اوچتېږي اوخوځښت كوي ، په پاى كي دبادونو له لارې پورته اوپورته وړل كېږي خوچي دابودبخارونو سره تماس مومي . داوبو بخار ددغو ذروپه شاوخوا تراكم كوي اوداوبو څاڅكي جوړوي چي ټول يوځاي وربځي جوړوي اوپرځمكه دباران په څېر اورېږي. نو وينو چي څه ډول باد تبخير شوې اوبه دهغو ذروله لارې چي دسمنډر له مخې څخه يي اخلي باروركوي اودورېځو اوباران په جوړيدو كي مرسته كوي. دباد له لارې دباران اوورېځو په جوړيدو كي دغه ارزښتناك ټكي سلكونه كاله مخكې كله چي دطبيعي پديدو په هكله پوهې ډير لږ پرمختك كړي و په قرآن كي بيان شوي. بله مهمه مسأله په دې آيت كي دگلانو په تلقيح اوباروركونه كي دباد ونډه ده.

ډير گلان خپل كردونه يا Pollen دباد له لارې شپنډې اودخپل ډول بقا ته ادامه وركوي. ډير نباتات له پرانستو(دخپريدوور) تخمونو سره لکه دصبردونو ، دكجورو دونو ، هغه هكي لرونكي نباتات چي گل كوي اودشني كياه په څيرنباتات ټول دباد له لارې القاح كېږي. باد د نبات له يوه بوټي نه بل همغه ډول بوټي ته كرد لېږدوي اودالقاح عمليه ترسه كېږي. تردې وروستيو پوري دغه حمل وركونكي ميكنايزم څرگند نه وو ، كله چي څرگند شوچي نباتات هم دنارينه اوينځينه جنس درلودونكي دي دباد دغه عمل هم وموندل شو . په داسې حال كي چي قرآن له مخكې دا مسأله څرگنده كړې وه.

دباد دجوړېدو پړاوونه

يَعْقِلُونَ

وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ ءَآيَاتٌ لِّقَوْمٍ

اوباد ته په لوری ورکولو کې د عقل د خاوندانو لپاره نښانې دی (الجاهیه ۵).

باد د دوو مرکزونو په مینځ کې د بېلابېلې تودوخې د خوځښت څخه عبارت دی. توپیر لرونکې د تودوخې درجې ، د هوا توپیر لرونکې فشارونه جوړوي او تل له پورته نه له لور فشار څخه ښکته تیت فشار خواته جاري وي. هرڅومره چې د تودوخې درجې توپیر او په پایله کې یې د فشار توپیر زیات وي څو اکمن بادونه جوړوي. حیرانوونکې مسأله داده چې د ځمکې گردچاپېره د تودوخې درجې اوفشار د ډیر توپیر سره سره لکه داستوا د کرنې تودوخه او د قطبونو سره هوا بیا د خدای په فضل ډیر وژونکې اوورانوونکې بادونه نه جوړیږي. اوکه چېرې داستوا او قطبونو په مینځ کې بادونه کرار نه وای د ځمکې پر سره د ژوند امکان موجود نه وای. او تل به څو اکمنو بېړوکو او توپانونو دوام درلود.

د تصريف لغت یعنی څوواره راتاوول ، لوری ورکول ، بڼه ورکول تنظیمول او اوڅپړول دی . د دغه لغت انتخاب د باد لپاره په خپله دهغه د بهیر ډول څرگندوي. او همدا رنگه دا رسوی چې بادونه تصادفي نه دی بلکې تل داسې د الله (ج) له خوا تنظیمېږي چې د ژوند بقا په ځمکه کې تامینېږي.

فوتو سنتیزه ډول سهار مهال پیلېږي

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ

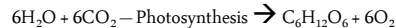
قسم په شپه چې تیاره کېږي او په سهار چې سا اخلی. (التکویر ۱۸-۱۷).

د نباتاتو فوتو سنتیز Photosynthesis هغه کاربن دای اکساید چې دانسانانو لپاره زیان لری جذبی او پرځای یې اکسیجن آزادوي. دیرش په سلوکې د ځمکې دسر اکسیجن د ځمکې دوچې د نباتاتو او اویا په سلوکې د سمندرونو لاندې نباتاتو له لاری جوړیږي . فوتو سنتیز یوه مغلغه عملیه ده چې تراوسه په سمه توګه څوک پرې نه دی پوهیدلی . ځکه چې تعاملونه د مالیکولونو ، اتومونو او الکترونونو په سطح صورت نیسي . نو دغه عملیه په سترګو نه شو لیدلای . خواغېزه او پایلې یې د اکسیجن او هغو خوراکی توکو کې چې مور ترې ګټه اخلو وینو.

د فوتو سنتیز ګټه دهغه اکسیجن له مخې چې جوړوي یې اندازه کېږي. سهارمهال کله چې دلهر وړانګې ډیرې متراکمې وي ډیرې تولیدېږي . دلهرختو په وخت پانې په خوله کولو پیل کوي او په همغه انډول د فوتو سنتیز عملیه ګړندی کېږي. ماسپښین مهال فوتو سنتیز ورو کېږي اوساخستنه زیاتېږي ځکه تودوخه ډېرېږي او خوله هم زیاتېږي . د شپې مهال کله چې تودوخه کمېږي نو خوله هم کمېږي او نبات ارام کوي.

د اذاتفس کلمه په سهار کې اوږدې سا اخستلو ته اشاره ده . ځکه چې د اکسیجن تولید چې د ساخستنې اساسی توکی دی پیلېږي او ډیره کچه یې په همدې وخت کې وي . کله چې الله (ج) په هغه سوکند یادوي ، د موضوع پر اهمیت ټینګار کوي. دغه مسأله چې په قرآن کې یاده شوی د شلمې پېړۍ مهمه موندنه بلل کېږي.

شیر مالیکوله اکسیجن + شیر مالیکوله قند → فوتو سنتیز → شیر مالیکوله کاربن دای اکساید + شیر مالیکوله اوبه

سمندرونه یو له بله سره نه گډېږي

دسمندرونو یوه خانګړنه چې اوس اوس خلک پرې پوه شوی دې آیت پوری تړاولری:

دوه سمندرونه یی یوبل ته نږدې اومخامخ کړی خو ددوی په مینځ کې یو حد شته چې یو پر بل تیری **مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ** نه کوی (الرحمن ۱۹-۲۰).

سمندرپېژندونکی په نږدې وختو کې پوه شوی چې دسمندرونو اوبه سره له دې چې یو بل ته دېرې نږدی دی اویو له بله سره تماس لری خو سره نه مخلوطېږی . ددغو اوبو دکنافت توپیر اودسطحې راکښنې توپیر یی داسې عمل کوی چې کواکې ددوې په مینځ کې یو نری دیوال شته دی. دپبلکې په ډول دمدیتراڼې سمندرکې اوداطلس سمندرکې تل جذر اومدونه پېښېږی اوڅواکمنې څپې لری او اوبه یی یو په بل کې ننوځی خو هېڅکله هم دهریوه دتودوڅې درجه ، کثافت او دمالکې اندازه بدلون نه مومی. ځکه چې داسې یوه مانع شته چې دوی یوله بله بېل ساتی.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلْ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجِجْرًا مَحْجُورًا اوهغه دی چې دوه سیندونه یی یوپه بل کې ننویستل یو یی خونډور اوڅور کړ اوبل یی اوتریخ اوددوی په مینځ کې یی داسې یوه پرده ونیوه چې یوله بله بېل واوسی (الفرقان 53).

ددغې موضوع شرح په قرآن کې خپله یوه ستره معجزه دی اوهغه وخت بیان شوې چې دفریک علم دسطحې راکښنې په هکله په څه نه و خبر.

په سمندرونه کې تیاره اوکورنۍ څپې

یا لکه د ژورسمندر تیارې چې دڅپو له لارې پوښل شوی چې برسېره یی بله څپه وی اوپرسرېږی **أَوْ كَظَلَمْتَ فِي بَحْرِ لَيْلِي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَعَابٌ** ورېځې دی (النور 40).

په ژوروسمندرونو کې ددوسومترو په ژورتیا تیاره وی . اودزرومترو په ژورتیا کې هېڅ رڼا نشته. نن مور دسمندرونو دڅېرې ، په هغو کې دژوو ، دمالکې دکچې دلورې اوژورې په هکله یی معلومات لرو ، داوبتلونو اونورو وسیلوله لارې پوهانو زیات معلومات لاسته راوړی . په داسې حال کې چې انسان دځانګړو وسایلو نه پرته نه شی کولای تر اویا مترو ژورو اوبو کې ولامی اوددوسوومترونه ژور ځای کې خو ژوندی نه پاتې کېدو له دې کبله دا قرآنی معجزه ده چې څوارلس سوه کاله مخکې دسمندرونو په ژورتیا کې یی تیاره بیان کړې وه چې پوهان ايله اوس پرې پوه شوی. برسېره پرتیارې یوه بله موضوع هم په دې آیت کې یاده شوی: اوس پوهانو موندلې چې ترسطحې لاندې څپې (sub-surface waves) هم په سمندرونو کې شته چې دسمندر دژورو پورونو اوبه چې لوړ کثافت لری په ځان کې رانغاړی. دغه څپې کت مټ دسطحې څپو په څېر وی اوپه همغه توګه له مېنځه ځی . دغه کورنۍ څپې په هېڅ توګه نه لیدل کېږی بلکې دډېرې مطالعې اوڅېړنې نه وروسته پر هغه پوهیدلای شو چې دادقرآن عظیم الشان بله معجزه ګڼل کېدای شی.

هغه ځای چې زموږ خوځښت کنترولوی

كَلَّا لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ لِنَسْفَعْنَا بِالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةٍ كَدِيبَةٍ خَاطِئَةٍ

نه ، که هغه ونه درید ، مور به یی دتندې له وېښتو ونیسو ، یوه دروغجنه خطاکاره وچولی . (العلق ۱۵-۱۴)

د "ناصیة کاذبة خاطئة" کلمه په دې آیت کې ډیر عجیب دی . ننیوڅېړنو ښوولی چې دماغ دوچولی په برخه کې دځانګړو دندو دتنظیم مسؤلیت لری . دغه دندې چې څوارلس سوه کاله مخکې په قرآن کې ورته اشاره شوې یواځې شپېته کاله مخکې پوهان پرې پوه شوی . یو کتاب چې داناتومی اوفیزیولوژی بنسټونه نوم لری داسې لیکي:

"دیوه هود لپاره وړاندوینه اوهڅونه ددماغ په مخکینی برخه کې چې په انګرېزی کې ورته (Prefrontal area, frontal lobe) وایی صورت نیسی اوددماغ په همدغه ځای کې دیرغل کوونکو ګرونیو مرکز هم قرار لری . نو همدا وچولی دی چې دښې یا بدې ګرڼې یا درینښتیا اودروغو ویلو دپلان جوړونې ځای دی .

په ډاډ سره ویلو شو چې پورتنی آیت ددماغ همدغې برخې ته اشاره کوی چې په دې وروستیو شپېتو کلونو کې موندل شوی دی .

دالله (ج) په یاد سره زړونه آرام مومی

د امریکې د خپرونو په ملی مرکز کې د داوید لارسن خپرنې دملحدو او مؤمنو خلکو ترمنځ په پرتله کولو کې حیرانوونکې پایلې ترلاسه کړې: دبېلګې په توګه بالیمان او دینداره خلک شپېته په سلو کې تر بی دینه خلکو لږ دزړه په ناروغی اخته شوی وو ، دوینې لورفشار او دځان وژنې پېښې هم په مؤمنو کسانو کې ترملحدینو اوبی دینو خلکو ډېرې لږې وې . د عقلی طب یوه نړیواله مجله رپوټ ورکوي چې بې عقیدې خلک زیات ناروغه کېږي اودژوند اوږدوالی یی کم دی. دمعدي او تنفسی سیستم ناروغی شپېته په سلو کې ترپرخدای باورلرونکو خلکو نه په هغوی کې ډېره ده.

ارواپېژندونکې هم ورته پایلو ته رسېدلی ، یعنی چې عقیده دانسان اروا ځواکمنوی اوروغتیا ښه کوی. دغه توضیح به کفایت وکړی خو مسأله هغه وخت لا روښانه کېږی چې عملی تجربه سرته ورسېږی .

ایمان په الله (ج) له هرې بلې روانې انګېزې نه ځواکمن وی. دهربرت هنس دڅېړنو مرکز چې دامرېکې دهارواد پوهنتون کې دی په دې هکله په زړه پورې او حیرانوونکې څېړنې او پایلې لری. سره له دې چې ډاکتر هربرت خپله عقیده نه لری اویو ملحد دی ،خو دې پایلې ته رسېدلی چې دالله (ج) عبادت دانسان په روغتیا کې له هر بل څه نه ډیره اغېزه لری. ده ثابت کړه چې هېڅ عقیده دومره اروایی آرامښت انسان ته نه ورپه برخه کوی لکه پر الله (ج) ایمان یی چې ورپه برخه کوی.

دانسان دجسم اوروح اوایمان په مېنځ کې داریکوپه هکله څه دلیل موجود دې ؟ دی وایی: چې جسم اوروح داسې تنظیم شوی چې باید پرالله (ج) عقیده ولری.

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

اودغه حقیقت چې دطب ننی پوهه پرهغه اعتراف کوی په قرآن کې یاد شوی :

پوه شی چې یواځې دالله (ج) یاد زړونو ته داد وربښی(الرعد ۲۸).

ولې هغه کسان چې پرالله ایمان لری اودهغه عبادت کوی جسماً اوروحاً روغ دی. ځکه چې هغوی دخلقت دموخې مطابق عمل کوی. هغه فلسفې اوسیستمونه چې دخلقت دحقیقت خلاف وی تل درد لرونکي اوغم راورونکي وی.

معاصر طب نوی پرمختګونه په دې هکله لری . څه ډول چې پاتریک ګلاین وایی: "په وروستیو پنځه ویشو کلونو کې علمی څېړنې اوارواپوهنه څرګندوی چې دینی اعتقاد ددماغی روغتیا لپاره منطقی اوجورونکې عامله اړتیا ده.

په اسلام کې بخښنه اودهغه روغتیا یی ګټه

خُذِ الْعَفْوَ

په قرآن کې یادشوی یو اخلاقی صفت عفو او بخښنه ده.

عفو ونیسه(وکره)(الاعراف ۱۹۹).

وَجَزْءٌ مِّنْ عَفْوِ اللَّهِ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

اوددې جزا دهغه په مثل بدی ده خو که چا عفو وکړه هغه اصلاح وکړه. اجر یی الله (ج) ورکوی (الشوری ۴۰).

څوک چې دغه الهی امر ونه منی عفو به ورته ستونزمنه وی ځکه چې ډیر ژر به عصبی شی اوپه خطا به اخته شی. په داسې حال کې چې قرآن وایی: چې عفو له انتقام یا کساد نه بهتره ده. ځکه بالیمان کسان بخښونکي اوصبرناکه وی.

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

خپله غوصه کراروی او خلک بخښی (آل عمران ۱۳۴).

په ایمان لرونکو کې د بخښنې خصلت له بې ایمانو څخه ډیر توپیر لری . ځکه که یو څوک ادعا وکړی چې یو څوک یی بخښلی خو بیا هم تریو خته پوری غصه ناک او خپه وی اوزبار باسی چې خپل قار کېږی. په داسې حال کې چې د باایمانه اومسلمان بخښنه مخلصانه وی ، ځکه هغوی پوهېږی چې انسانان په دې نړۍ کې تل زیار باسی اوله خپلو تېروتنو څخه زده کړه کوی ځکه هغوی بخښونکی او صبرناکه وی. اوايمان لرونکی کله چې عفو کوی نو مقابل لوری یی خطا کاروی اودی په حقه وی اوکیدای شی چې ستر زیان هم دمقابل لور له گناه نه ورته رسیدلی وی خو دی دخدای لپاره بخښنه کوی اووایی چې هرڅه دالله له لوری وی.

دنویو څېړنو پربنسټ چې امریکایانو تره سره کړی ، هغه کسان چې د بخښنې قدرت لری له روحی اوجسمی اړخه له روغتیا څخه برخمن وی. داکتر فریدریک لوسکین چې خپله دوکتورایی دارواپوهنې په څانگه کې داستانفورد له پوهنتون څخه ترلاسه کړې په سانفرانسسکو کې یی په دووسو دری پنځوسو تنو باندې څېړنه کړې. ده دغه خلک شپږو مجلسونو ته چې هریو یی یونیم ساعت وخت درلود وغوښتل اوعفو اوبخښنه یی ورته توصیه کړه. دغو کسانو وروسته له بخښنې ډیر لږ زیان ولید اوهم له جسمی اړخه ښه ول. د بیلگې په ډول پردوی باندې روحی فشار دملا درونه ، بې خوښی ، د سردرد ، دکېدې درد ترپخوا لږ وو.

د فریدریک لوسکن د ((ښه توب لپاره عفو)) کتاب کې بخښنه دخوښی اوروغتیا لپاره ډېره ښه نخسه گنل شوې. دی په دې کتاب کې لیکي چې عفو پر هیله ، صبر اوپرځان باور باندې ډېره مثبتې اغېزه کوی ، هغه زیاتوی چې غصه پرجسم باندې ښکاره اغېزه لری ، پرله پسې غصه دوجود دتودوخې پرنظام یا Thermostat باندې ناوړه اغېزه کوی. کله چې یو څوک په لږڅپکان یا غصې سره هم چې دوامداره وی عادت وکړی دنارمل اوغیرنارمل سم توپیر نه شی کولای. په دې حالت کې دادرنا لاین کچه تل لوړه وی اوله هغه سره دی عادت کوی . دوجود اضافه ادرنالین سوزوی اومنطقی فکر کول ستونزوسره مخ کوی ، چې داپه خپله دوضعی دخرابیدو لامل گرځی.

برسېره پردې داکتر لوسکن وایی چې دقار اوغصې په وخت کې دخپنو انزایمونو لوړیدل دونې فشار لوروی.

په یوه بله څېړنه کې چې په یوزرو پنځه سوو کسانو کې معلومه شوې په دینداره اوابایمانه کسانو کې روانې ستونزې اواروایی ناروغی لږې دی. داکتر هربرت هنسن چې دغه څېړنې یې سرته رسولی وایی: عفو دفیزيولوژی یوه برخه ده ... که عفو ونه کړې هغه مساله به تا وخوری. دهاروارد په مجله کې یوه خپره شوي مقاله کې لیکل شوی چې قار اوغصه دزړه لپاره ډېره زیان رسوونکې ده . ایچر کواچي دغه موضوع علماً جوته کړې. دده څېړنو ښوولې چې دډېر عمر بدخویه اوقارجن سړی له خپلو معادل عمر لرونکو سړو څخه ډېر ژر زړېږي اودزړه په ناروغی درې برابره له هغوی څخه ډېر اخته کېږی. کواچي وایی چې دغه درې برابره دزړه دناروغی خطر نېغ په نېغه اریکه لری له ډېر قار ، کسات غوښتنې ، دجکړې غوښتنې اوسزاورکولو له حس سره.

څېړونکې پردې باور دی چې دروحی فشارونو له کبله داکسیجن مصرف دزړه عضلې غټوی ، دویږي دټینکیدواوپه پای کې دزړه دحملي لامل گرځی.

دغه راز قار اوغصه بیرحمی رامېنځته کوی اوپه وینه کې دپروتینونو دپرسوب سبب گرځی. دغه پروتینونه درگونو دیوالونه کلکوی دزړه دناروغیو امکان ډیروی.

تولې څېړنې ښی چې قار اوغصه دانسان روغتیا ته زیان رسوی. په داسې حال کې چې عفو اوبخښنه خوندوره اودروغتیا لپاره گټوره ده. دعقوې اساسی موخه باید دالله (ج) رضا وی. دغه علمی حقیقت په قرآن کې له زرگونو بېلکو څخه یوه بېلکه ده چې په قرآن کې نغښتې حکمت راسپړی.

عبادت شفا موندنه چټکوی

الله (ج) وویل ما وغواړی څو ستاسو دعا قبوله کړم (غافر ۶۰).

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

دقرآن له نظره صلوة یعنی غږ کول ، غوښتل ښکارول اومرسته غوښتل دی. نو دعا اوعبادت عبارت دی له الله (ج) ته رجوع کول گرځېدنه ، دعا اوله هغه نه مرسته غوښتنه ده . ناروغی یوه هغه بېلکه ده چې څوک خان اړ وبولی اوهغه د الله (ج) لورته راکاږی. له بل لوری ناروغی د الله (ج) له لوری یوه آزمېښت دی چې انسان خپلو تېروتنوته متوجه کوی اوداچې نړۍ کې ژوند فانی ښه لری. چې داییا داجراو ثواب لپاره یوه لاره اودگناه لپاره دبخښنې یوه وسیله کیدای شی.

هغوی چې سم ایمان نه لری داسې فکر کوی چې شفا دطیبب اومعاصرې طبی ټکنالوژی په لاس کې ده . هغوی فکر نه کوی چې الله (ج) ددوی دجسم سیستمونه روغ پیداکړی اوهغه دی چې درمل اوطیبب یی پیداکړی دی. ډیر کسان هغه وخت الله (ج) ته راگرځی چې له طیبب اودرملو څخې ناهیلی شی. په دې وخت کې یواځې له الله نه مرسته غواړی. څه ډول چې په لاندې مبارک آیت کې بیان شوې:

وَإِذَا مَسَّ

الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبَيْهِ أَتَوْقَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّكَانَ لِمَ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ

کله چې انسان په زیان کې شی په هرحالت کې چې وی ، ناست ، ولاړ ، یا غزېدلی مور ته دعا کوی او هغه وخت چې رنځ یی لرې شی داسې دغفلت په لور ځی چې کواکې مور یی هیڅ دخپل زیان ددفعې لپاره نه ووغوښتی. (یونس ۱۲).

یعنی په هرحال کې حتی دروغتیا اود ستونزو د نه لرولو په حالت کې هم باید انسان لمونځ وکړی اوله الله (ج) نه دهغې هوساینې لپاره چې ورکړی یی ده مننه وکړی. ددعا اولمانځه ډیر مهم اړخ عبارت له دې نه دی چې شخص باید زیار وباسې چې دده دعا له عمله سره یوځای وی. دعا اولمونځ له عمل سره یعنی دهرڅه سرته رسول چې دسرته رسېدو امکان یی وی. لکه ناروغ چې دعا کوی برسېره پردې چې دعا کوی باید طبیب ته هم ورشی اودرمل هم باید واخلي. ځکه الله (ج) هرڅه په دنیا کې بوله بل سره تړلی اودهرڅه لپاره یی سببونه پیدا کړی اوهرڅه دټاکلو اسبابو له لاری واقع کېږی. نو هرڅوک له الله نه باید په داسې حال کې چې صبر اومتانت به لری دنېوپایلو انتظار دې ولری. داکتران ددعا اولمانځه په مثبتو اغېزو اوله دې لارې چټکې روغتیا موندنې ته موجه شوی دی او هغه ټولو ته توصیه کوی.

د نیوزویک Newsweek مجلې د "الله (ج) اوروغتیا ترسربلک لاندې ، چې په کې لیکل شوی آیا دین سمه درملنه ده اوولې ساینس ایمان راوړی؟ د ۲۰۰۳ کال دنومبر په لسمه گڼه کې یو شمېر مقالې خپرې کړې. په هغو کې ویل شوی چې عقیده دناروغ مورال اوچتوی اودروغتیاموندنې دگړنډیتوب لامل یی گرځی. ساینس منلې چې ایمان دچټکې اوآسانه شفا موندنې لامل کېږی. دمجیگن پوهنتون څېړنو هم ښودلې چې روانی فشارونه اوروحی انحطاط په ایمانداره خلکو کې لږ دی . دشیکاگو پوهنتون په څېړنو کې ښوول شوی چې بې وخته مړینه په هغو خلکو کې چې لمونځ کوی ترنورو ۲۵ په سلوکې لږه ده په هغو نورو اوه سوه پنځوسو تنوکې چې دزړه رگونه یی معاینه شوی وو دلمانځه اودعا اغېزه کې علماً ثابت شوې. اوڅرگنده شوه دهغو کسانو مړینه چې لمونځ یی کاوه په کال کې دیرش په سلوکې لږه وه. لمونځ نباید یواځې ددې لپاره وی چې ناروغی. اوستونزې له چا لری شی. یوایمانه اومخلص مسلمان باید تل لمونځ وکړی اویواځی د الله (ج)

وَإِذَا سَأَلَكَ

عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

درضا غوښتونکی دی وی.

اوکله چې بنده کان له مانه وپوښتی ، ووايه چې زه هغوی ته نږدې یم اودهردعاکوونکی دعاقلبوم. نو باید زما دعوت ومني اوايمان راوړی څوچې نېکمرغی ته ورسېږی (البقره ۱۸۶).

د دین دنه مراعات له کبله روانی فشار اوڅپکان

هَمَّ آتَمَّ ضَرَحًا زَكَاةً فَأَنَّهُ لِمُعْتَدَّةٍ ضَنْكًا
وَمَنْ يَرِدْ أَنْ يَضْلَهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ صَبَقًا حَرَجًا

هرڅوک چې زما له ياده غافله شی معيشت به یی تنک شی اوهر چاته چې وغواړی لارورگی یی کړی دهغه زړه تنک اوکلکوی(طه ۱۲۴).

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ صَبَقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعْدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
 اوهرخوک که وغازی چې لارورکی یی کری دهغه زره به تنک اوکلک وگرخوی (الانعام ۱۲۵).

هغه څوک چې په الله (ج) ایمان نه راوړی تل به داندېنې ، دار اواروایی ناروغیو لپاره زمينه مساعدوی چې په پای کې جسمی ناروغی هم رامېنځته کوی اوژر زېږی . ایمان لرونکی خلک داچې له اروایی پلوه ځواکمن دی نو له همدې کبله لږ په اروایی ستونزو اخته کېږی . د الله (ج) رضا ، ایمان اودخوشبینی مثبتی اغېزی اوددې قبول چې هرڅه پېښېږی هغه د الله (ج) له لوری دی ددوی په روحی اوجسمی روغتیا کې څرگند وی . البته دغه یواځی دهغو کسانو په هکله صدق کوی چې له قرآنی احکامو پیروی کوی اوپه ریښتیا هم په خپل دین باندی کلک دی نه داچې یواځی دمسلمانی ادعا ولری . پرته له شک څخه ایمان لرونکی هم ناروغه کېږی اوزرېږی خو زړښت یی هېڅکله هم ددوی داروایی خپلتیا اومراویتوب لامل نه کړی . اروایی ستونزی یا مراویتوب زموږ دزمانې له ډیرو څېروشوو ناروغیو څخه گڼل کېږی چې جسمی اواروایی ضررونه لری اوجسمی ناروغی هم رامېنځته کوی . دمراویتوب عامې ستونزی عبارت دی له عقلی ناروغی ، اعتیاد ، بی خوبی ، دپوستکی ناروغی ، دکډې ناروغی ، دوینی لورفشار ، حساسیت یا الرژی ، نیم سری ، ددهوکو ناروغی ، دپښتورگو ناروغی ، دزره حملې اوتفسی ستونزی . داښته شوې چې دټولو دغوناروغیو عامل روانی ستونزی دی .

روانی فشار Stress دعقل یو اضطرابی حالت دی چې احساسات لکه دار ، نامنی ، گڼی ، اندېښنه اونور چې دعضویت دتوازن دگډوډیدو لامل کړی مېنځته راوړی . دادرنالین کچه لوړېږی ، دانرژي مصرف اوغبرگونونه لوړې کچې ته رسېږی ، شکر کلسترول اودویني غور ډیږی اودویني فشار هم اوچتېږی اونبض چټکېږی . دکورټېزول زیاتېدل دشکر ، دزره ، لورفشار ، سرطان ، ټپونو ، تفسی ، اودپوستکو دناروغیو لامل کړی اوان چې ددماغ دحجرو دله مېنځه تلو زمينه براوېږی .

ددرد اواروایی فشار تر مېنځ یوه نېغ په نېغه اړیکه شته ، چې دغه فشار درگونو دتنگیدو او ددماغ ځېنو برخو ته دنه رسېدولامل کړی . دجسم یوې برخې ته دویني نه رسېدل په هغه ځای کې ددرد لامل کړی ، په عین وخت کې دادرنالین کچه لوړېږی چې خپله درگونو دانتقباض اودعضلو دتقلص لامل کړی . نو دغه درد مېنځته راځی داضطراب سبب کړی اودغه اضطراب درد لاپسې زیاتوی .

څېړنو ښوولی چې مضطرب ، نارآمې ، عصبي ، بی صبره او بی رحمه کسان زیات دزره دحملولاندې راځی . ځکه چې سمپاتیک اعصاب تحریکېږی اوپه زیاته کچه انسولین تولیدوی چې دانسولینو زیاتېدل دزره لپاره ډیر زیان ښونکی وی .

هرڅومره چې دناروغ اروایی حالت بد وی دوینو دسرورکرویاتو فعالیت لږوی . دغه راز لېندانايلر داکسفورد پوهنتون دټکنالوژی دلېږدولو دکمپنی رییس دمعاذیت په سیستم باندې هم دهغه بده اغېزه ثابته کړی ده . دمراویتوب (افسرده کې یادېږیښن) په وخت کې دماغ زیات کورټېزول آزادوی چې دا په خپله دوجود دمعاذیت سیستم له کمزوری سره مخامخ کوی . ثابته شوې چې دډېرو ناروغیواریکه لکه سرطان له اروایی فشارونو سره شته . لنډه داچې مراویتوب ، زره تنکی اواروایی فشارونه دعضویت نورمال توازن له مېنځه وری روغتیا خرابوی اوبلابیلې ستونزی مېنځته راوستلای شی .

پاک رب په یوه بل آیت کې داسې فرمایي:

حَتَّىٰ إِذَا صَافَّتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَرَحَبَتٍ وَصَافَّتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّمْ يَلْمَجْأَ مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ

ترهغو چې ځمکه پرهغو تنکه شوه او ان چې له ځانه زره تنکی شول اوپوه شول چې پرته له الله (ج) نه هېڅ پناه ځای ددوی لپاره نشته . (التوبه ۱۱۸) .

دزره تنکوالی اوداروایی فشارونو دغه حالت دې عقیدې اوضعیف الايمانې خلکو په برخه وی . اوبله هېڅ چاره پرته له دې چې الله (ج) ته پناه یووسی نه لری . نن ډاکتران عقیده لری چې ددغو حالاتو یواځینی درملنه دزره کرار والی اوارام چاپېریال دی . اودغه حالت یواځی دقرآنی ارشاداتو څخه په پیروی کې لاسته راوړلای شو .

فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

هرچا چې دهدایتونو پیروی وکړه دده لپاره دارنشته اوڅپکان به پرې رانه شی (البقره ۳۸) .

د انسان پیدایښت

پرالله (ج) باندې ایمان دانسان پام په قرآن کې دخلقت بیلابیلو بیلگو ته راگرځوی لکه آسمانونه ، ژوی ، نباتات ، انسان اونور اوله انسان نه غوښتل شوی چې په دې هلکه خیرنه وکړی.

تَحْنُ خَلَقْتَكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ

مورتاسو پیداکړی بیا ولی تصدیق نه کوی ؟ (الواقعه ۵۷)

دقرآن اعجاز په بیلابیلو آیتونو کې ښکاره دی ځینو آیتونو داسې شیان یاد کړی چې په اوومه میلادی پېړۍ کې ناممکن ووځو چې انسان پرهغو پوه شی. لکه :انسان له ټولې منی څخه نه بلکه له یوې برخې نه یې جوړشوی .

۱-دزلفه دماشوم دجنسیت ټاکونکی دی.

۲-دماشوم رشیم دیوې غواړی (حلزون) په څېر دمور پرحم نښلی.

۳-جنین په رحم کې دننه په درې تیاروکې وده کوی.

د منی خاڅکی :-

منی د مور دوجود په دننه کې خوځښت لری څو تخمې ته ورسېږی. ددوسووینځوس میلیونو سپرمونو له ډلی څخه چې په منی کې شته یواځی یوزریی دښځې تخمې ته چې دنهې مالکې په کچه وی ځان رسوی. دغه موضوع دقیامت په سورې کې یاده شوې ده.

آیا یوه نطفه له انزال شوی منی څخه نه وه (القیامه ۳۷).

په دې ځای کې وینو چې الله (ج) روښانوی چې انسان له ټولې منی څخه نه بلکې دمنی له یوې لړې برخې نه جوړشوی. اودا هغه موضوع ده چې په شلمه پېړۍ کې روښانه شوي.

أَلَمْ يَكُنْ مِنْ مِّنِّي نطفةً

دمنی مخلوط:

دمنی مایع یواځې دسپرمو درلودونکی نه وی بلکې دبیلابیلو مایعاتو یو مخلوط وی چې په خصیو اودپروستات دغدې په منوی کیسواودبولی مجرا په نورغدو کې موجود وی. چې تجزیه یی جوتوی چې هغو کې سپرم ، ویتامین سی ، کلسترول ، فلاوین ، شکر ، دلیمجوهر ، پروستاگلادین ، فاسفولیپید فاسفیت ، جست ، هیالورنیدیز اونورې اجزاوی وی. دغه مایع بیلابېلې دندې لکه سپرموته دانرژۍ جوړول ، درحم دخولې دسیمې دتیزای چایپریال خنثی کول ، دسپرم دحرکت لپاره دیوه ښویدونکې تکلوری جوړول اونورې لری. چې دغه موضوع په سلگونه کاله مخکې قرآن یاده کړې.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نطفَةٍ أَمْشَاجٍ

مور انسان دمختلطي نطفي له اوبو نه خلق کړ (الانسان ۲).

اوپه یوه بل آیت کې دمخلوط جوهر نه دانسان پرخلقت ټینکار کوی:

ثُمَّ جَعَلْنَا نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ

هغه وخت مو دهغه نسل د یوې بیقدرې مایع له لنډیز یا جوهر څخه جوړکړ (السجده ۸).

دسلالی کلمه یعنی دیوه شی اساسی اومهه برخه یعنی دهغه جوهر.

دماشوم جنسیت:

تردې نژدی وختو پوری خلکو فکر کاوه چې دماشوم جنس دښځې له لوری ټاکل کېږي (اوزمورپوشمېرخلک اوس هم په همدې باوردی) اوکله هم فکر کېده چې دواړه هم مور هم پلار دماشوم په جنسیت اغېزه لری. خو قرآن مجید روښانه کړې چې جنسیت دنارینه دمنی له څاڅکي نه نشأت کوی.

وَإِنَّهُ خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تَمَنَّىٰ

اوهغه دنارینه اوبښځینه جفتونه پیداکړل دنارینه له نطفې نه چې توپری. (النجم ۴۶-۴۵).

أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَيِّمَتِي ثُمَّ كَانَ عُلْقَةً فَخَلَقَ فَسَوْءٌ فَعَلَّ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

آیا په لومړی سر کې یوه نطفه دمنی له جنسه نه وه . بیا هغه نطفه تړلې وینه شوه اوپه پای کې یې جوړه اوپیداکړه اوله هغه نه یې دوه جنسه تر اوبښځه مېنځته راوړل (القیامه ۳۹-۳۷).

دمالیکولیر بیولوژی او جنیتیک علم پرمختګ ددغو معلوماتو پرریښتینوالی داعترا ف جوګه شوی دی . په شمله پېړۍ کې دا پوهه لاسته راغله چې دماشوم جنسیت دتر دسپرمو د حجرو له مخې ټاکل کېږي . دجنسیت دټاکلو عامل کروموزونه وی . شپږ څلوېښت کروموزونه دانسان دجوړښت ټاکونکی وی چې له هغو ډلې نه یې دوه عدده دجنسی کروموزونو په نامه یادېږي. دغه جنسی کروموزونه په نارینه وو کې Y او X او په ښځو کې X او X دی (چې دشکل دورته والی په خاطر په دې حرفونو نومول شوی) د X کروموزوم ښځینه او د Y کروموزوم دنارینه ځانګړتیاوې لېږدوی. دیوه انسان یا یوه ماشوم نوی جوړیدل ددغو کروموزونو ددوو دانو له یوځای کېدو نه چې په نارینه اوبښځو کې دجوړې په توګه وجود لری صورت نیسی. دښځې جنسی حجره په دوو حجروویشل شوې چې هر یوه یې یواځې ښځینه ځانګړنې لری. په داسې حال کې چې د نارینه جنسی حجره کله چې ویشل کېږي دوه ډوله بېلابېل سپرمونه جوړوی چې یو یې د X کروموزوم اوبل یې د Y کروموزوم لری. کله چې دښځې هکې چې د X کروموزوم لری د X کروموزوم درلودونکی سپرم سره یوځای شی ماشوم د XX کروموزومونه لری یعنی چې نجلی به وی . اوکله چې دښځې تخمه چې یواځې د X کروموزوم لری کولای شی د Y کروموزوم درلودونکی سپرم سره یوځای شی چې ماشوم به دې توګه YX کروموزومونه وی یعنی هلک به وی. نو دماشوم جنسیت دنارینه دسپرموله لارې ټاکل کېږي. په داسې حال کې چې په زیاتو ټولنو کې فکر کېده چې دجنسیت ټاکل دښځه له لوری وی. اوبښځې دنجونو په زېږولو ملامتېدلي. څوارلس سوه کاله مخکې قرآن دغه ناوړه دود رد کړی اوداسې موضوع یې بیان کړه چې مور یې ابله اوس په حقیقت باندې پوه شوی یو.

هغه عقله چې په رحم پورې نښلی:

که هغو موضوعاتو ته چې په قرآن کې یادشوی ښه خبر شو ډیرو مهمو موضوعاتو باندې به پوه شو. کله چې دنارینه سپرم دښخې له تخمې سره یوځای شی دیوه ماشوم دجوړیدو بنسټ ایښودل کېږی . دغه واحد حجره دزایگوت Zygote په نامه یادېږی چې په دوام داره توگه تکثیر کوی اودغوښې په یوه توڼه چې درشیم Embryo په نامه یادېږی بدلېږی چې دغه پړاوونه دمایکروسکوپ له لارې لیدل کېږی. دغه رشیم آزاده نه پاتې کېږی بلکې ځان درحم پردیوال نښلوی اوپه هغه کې رېښې ځغلوې چې ښه کلک شی. اودهمدغو رېښوله لارې خوراکی مواد چې د ودې لپاره ډیرارین وی دمور له وینې نه اخلی. بیا نو دا دقرآن یوه بله معجزه ده چې په رحم باندې د رشیم سرېښېدوته اشاره کوی.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ.

انسان یی له علق (ترول شوې وینې) نه جوړکړ. (العلق ۲).
د "علق" کلمه کله چې یو شی په بل شی ونښلی مانا لری دغه کلمه غواگی یا حلزون چې په نورو ژوو ځان نښلوی اودهغو وینه زېښی په مانا هم راغلې. په دادمنه توگه د مور د رحم دتوضیح لپاره ددې کلمې کارونه یواځې دالله کلام کیدلای شی چې خالق دتولو کلمو دی.

پرهډوکو دعضلو پوښونه:

هغه مهم معلومات چې قرآن برابر کړی ، دمورپه رحم کې دودې پړاوونه دی.

فَخَلَقْنَا التُّفَّافَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا

بیا مو نطفه علقه کړه اوله علقې نه مو شلېدلې غوښه جوړه کړه اوله هغې شلېدلې غوښې مو هډوکي اوبیا مو پرهډوکو عضلي رامېنځ ته کړ(المؤمنون ۱۴).

امبریولوژی Embryology داسې علم دی چې دمورپه رحم کې دماشوم دودې پړاوونه ترخپرنې لاندې نیسی. تردې نږدې وختو پورې دامبریولوژی پوهانو فکر کاوه چې هډوکي اوعضلي یوځای جوړېږی ، په داسې حال کې چې میکروسکوپیکوڅېړنو وښودله چې په قرآن کې شرح شوی پړاوونه بشپړدقیق اوسم ویل شوی اووروسته له ډېرې مودې پوهه وتوانیده چې دقرآن دا ویل شوی حقیقت درک کړی. لومړی له غوښې نه چې دتولو نسجونو یو مخلوط وی یو غضروف جوړېږی چې وروسته بیا په هډوکي بدلېږی ، بیا وروسته دعضلو حجری جوړېږی اوپه هډوکو خورېږی اوهغه پوښوی.

یوه پوهنېزه څېړونه دانسان دتکامل په نامه داسې وایی:

"درشیم عمومي اسکلیت په اوومه اوونۍ کې دهډوکو په جوړښت سره څېره مومې اوبیا وروسته ډېر ژر دعضلو جوړښت پیلېږی. عضلي بیا خپل سم حالت غوره کوی . دعضلو جوړیدل په اتمه اوونۍ کې واقع کېږی " . لنډه داچې دانسان د ودې پړاوونه څه ډول چې په قرآن کې روښانه شوی د ننی امبریولوژی موندنو باندی دتایید مهر ږدی.

د مورپه رحم کې پړاوونه اوتباري:

قرآن وایی چې ماشوم ددرې گونو تیارو په پړاوونوکې پیداکېږی.

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ

تاسو یی پړاوپه پړاو دمور په رحم کې پیداکړی په درې گونو تیاروکې (الزمر 6).

درې گونې تباري یا(ظلمات ثلاث) درشیم دودې په بهیر کې عبارت دی له : دبطن یا نس په جوف کې تیاره
1. درحم دننه تیاره

ننۍ بيولوژي بنکاره کړه چې درشيم اوماشوم وده څه ډول چې په مبارک آيت کې ياد ه شوې په درې پوښونو کې کېږي. برسېره پردې پوهې جوته کړې چې هر يو له هغو نه له درې پوښونو پوښونو نه جوړشوی. د بطن يا نس پوښ دپوستکې ، دپوستکې لاندې اوعضلو پوښونه دی .

1. درحم پوښ دپهړنۍ برخې دعضلاتي برخې اودرحم دکورنۍ برخې چې رشيم په کې ځای په ځای کېږي جوړشوی دی. هغه پوښ چې ماشوم درحم په مېنځ کې په کې ځای په ځای شوی هم درې پوره لری چې د Chorion ، Amnion او Decidua په نومونو سره يادېږي.

برسېره پردې پورتنی آيت کولای شي درحم په مېنځ کې دژوندانه درې پړاونوته اشاره ولری. چې دغه درې پړاونونه عبارت دی له : دوه نیمې لومړنۍ اونۍ يا درشيم دجوړيدو نه مخکیني پړاو ، تراټو اوونيوپوری درشيم پړاو اوپیا تر زېږيدنې پورې جنیني پړاو.

۱- درشيم نه مخکې پړاو Pre-embryonic : چې دزايکوت په لومړي پړاو کې تقسيمېږي اودحجروپه يوه ځانګه بدلېږي چې ځان درحم ديوال باندې نښلوی چې داحجرې په تدريجي توګه درې پوره جوړوی.

۲- رشيمی پړاو Embryonic: دغه پړاو پېنځه نیمې اوونۍ وی چې انساج اودعضويت بېلابېل غړی په مېنځته راتلو پيل کوی.

۳- جنیني پړاو Foetal: وروسته له اتمې اوونۍ نه وی چې په بشپړه توګه ديوه انسان له شکل سره ورته وی په داسې حال کې چې لومړی سر کې يواځې درې سانتي متره اوږدوالی لری دغه پړاو تر درې اوونيو پوری او دولدات ترروخته پورې دوام مومی.

دمورپه نس کې دماشوم دودې په اړوند معلومات يواځې دمدرنو وسايلو له لاری په څېړونو امکان وموند خو قرآن لکه نورې په سلګونه موضوع کانې دغه معلومات دپروړاندې روښانه کړی.

د نطفې د صدور لومړنی موقیعت:

اوپه بل آیت کې دنطفې دجوړیدو په هلكه فرمایي:

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ يُخْرَجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

له خوځېدونكو او بو څخه خلق شوی چې دملاتیراوپونبتیو له مېنځ نه راوځي (الطارق ۶-۷).

څوارلس پېړۍ مخکې دامبریولوژی علم نه وو اوددغو آیتونو په هدف سم څوک نه پوهېدل . کله چې ماشوم دمورپه رحم کې وی خصیې دهلك په جنین کې اوتخمدان دنجلۍ په جنین کې هلته چې پښتورکې موقیعت لری ځای پرځای وی یعنی د ملا د تیر اود پونبتیو په تقاطع کې چې وروسته بیا خپل اصلی موقیعت ته یعنی لړڅه لاندې راځی . خصیې د ملا د تیر اویونبتیو له مېنځ نه درحم په مینځ کې په دریمه میاشت لاندې خواته خوځښت کوی اوپه حوصله کی ځای نیسی . بیا له اوومې میاشتي وروسته لاندې راځی اودنس لاندینی جدار ته رسېری اوپه نهمه میاشت دزېږېدنې وخت ته نږدې له نس نه دباندې په خپل اصلی ځای کی ځای نیسی . دقرآن دغه حکمت بله یوه معجزه ده .

له اوبونه د انسان پیدایښت

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا

الله (ع) ټول ژوی له اوبو نه خلق کړی (النور ۴۵).

هغه داسې ذات دی چې بشر یی له اوبو پیداکړ (الفرقان ۵۴).

کله چې په دې آیت کې دانسان اونورژوو د پیدایښت ډول گورو د قرآن په اعجاز به اعتراف وکړو . انسانان سلگونه کاله وروسته دمیکروسکوپ دجوړیدوله لارې پر دې پوه شول چې هرژوندی موجود له اوبو نه پیداشوی .

دژوندیو موجوداتو له پنځوسو نه تر نوی په سلوکې جوړښت له اېوشوی دی . بیولوژی روښانوی چې اتیا په سلو کې سایتوپلازم چې د هرحیوان دحجرې اساسی جز دی له اوبو جوړشوی اوسایتوپلازم په سلگونه کاله وروسته د قرآن له نزول څخه پېژندل شوی دی .

له خټې نه جوړښت

الله (ع) په قرآن کې فرمایي چې انسان یی له خټې جوړکړی اوروح یی په هغه کې پوکړی دی .

مونږ داله سرینېناکې خټې څخه پیداکړل(الصافات ۱۱) .

إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

کله چې دانسان جسم ترمطالعې لاندې ونیول شی دا روښانېری چې ټول عنصرونه چې په خاوره کې شته دانسان په بدن کې هم شته . ژوندی انساج پنځه نوی په سلوکې له کاربن ، هایدروجن ، اکسیجن ، ناپتروجن ، فاسفورس اوشپروېشت نوروعنصرونو نه جوړشوی .

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ

انسان مو دخټې له جوهر یا خلاصی څخه پیداکړ (المومنون ۱۲) .

د "سلاطه" کلمه یعنی دیوشی بنسټیزه یا خلاصه برخه یعنی دهغه جوهر. دغه معلومات خوارلس پیړۍ مخکې قرآن کې ویل شوی چې اوسنی پوهه ابله اوس پرې پوه شوی ده.

د جنینو تنظیم Gene

مِنْ نَطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ

له نطفې نه مو پیدا کړ او انډول مو ورته سم کړ. بیا مو تکلوری ورته آسان کړ (عبس ۱۹-۲۰).

د "قدره" کلمه چې متناسب ژباړل شوی دی د قدر له فعل څخه اخستل شوی. دغه کلمه د تنظیمولو، پلانونو، طرحې اچولو، وړاندوینې او په پای کې دهرڅه لیکل په تقدیر کې دی. کله چې سپرم د تخمې پلار مور القاح کړه دواړه جنینونه یوځای کېږي او د ماشوم د جسم ټولې ځانګړنې جوتهېږي. هریو د دې زرګونو جنینو څخه ځانته ځانګړې دنده لري. دسترګو درنګ، دویښتو، ونې، څېرې او نورو جین ټاکل کېږي. برسېره پردې دعضویت په دننه کې د زرګونو بیلابیلو فعالیتونو فزیکي ځانګړنې مشخصېږي چې کنټرول یې په جینو کې لیکل شوی دی. لکه دویښی د فشار لوړیدل چې به جینو کې حک کېږي.

هغه لومړنی جین چې د سپرم او مور له یوځای کېدو څخه مېنځته راځي د دی ان.ای DNA مالیکول جوړوي چې د یوه چا ټولې نښې له لومړی سر نه تر مړینې پورې دګودنو په توګه کې خایول کېږي. دغه مالیکول د داسې جینونو درلودونکی وی چې د حجرو په هسته کې ځای لري. لومړنۍ حجره د یادو شویو معلوماتو له مخې د DNA په ویشل کېدو پیل کوي. په دې توګه یو انسان جوړېږي. د یوه انسان د جوړښت تنظیم د یوه مالیکول یا DNA له لارې صورت نیسي. دغه مالیکول له کاربن، هایدروجن، نایتروجن او فاسفورس نه جوړ شوی دی. د معلوماتو هغه ظرفیت چې په DNA کې ثبت وی، پوهان یې حیران کړي. په یوه مالیکول کې شته معلومات دومره پراخ دی چې کولای شی یو میلیون دایرة المعارفونه چې هریو یې په زرګونه مخه ولري ډک کړي.

د پرتلي لپاره کولای شو ووايو چې دنړۍ ستر اوډیر معلومات لرونکی دایرة المعارف بریتانیکا Britannica دی چې درویشته توګه او پنځه ویشته زره مخه دی. په داسې حال کې چې یو مالیکول چې د حجرو په هسته کې له خپله حجرو نه هم کوچنی وی دنړۍ له ستر دایرة المعارف Encyclopedia نه څلوېښت برابره ډیر معلومات په کې ځای شوی. یعنې چې دغه دایرة المعارف به زر توګه ولري چې تراوسه د دنیا په هېڅ ځای کې نشته دا دانسانی بدن یوه بله معجزه ده چې ماتریالیستان او هغه کسان چې دکایناتو خالق نه مني دروغجن غلط اوډیر نادانه ثابتوي. DNA جوړښت په کال ۱۹۵۳ میلادی کې د فرانسيس کریک له خوا کشف شوی په داسې حال کې چې په سلوګونه کاله مخکې قرآن هغه ته اشاره کړې وه.

حيض Menstruation

دحيض دوران هغه وخت وی چې ديوې ښځې له عضويت نه القاح شوې تخمه او له مېنځه تللی نسج درحم له مېنځه دباندي وشړل شي. دغه پېښه دويني درگونو له څېړيدو سره ملګری وی چې له پای ته رسيدو وروسته يی د تخمې د پخيدو لپاره يوه بله دوره پيلېږی. دهرې ښځې لپاره ځانګړی وخت يوه مياشت ټاکل کېږی. هره مياشت ټاکل شوی هورمونونه آزادېږی او يوه پخه شوی تخمه آزادېږی. نو دښځې وجود په هره مياشت کې يوځل دالقاح لپاره چمتو کېږی. خو دسپرم مداخله يا عدم مداخله وروستی بدلونونه ټاکي. په دې پړاو کې درحم په جوف کې بدلونونه يواځې کيدلای شي چې داناتومي اونسایي کتنو له لاری ښکاره شي. په داسې حال کې مخکې له دې چې پوهان په دې بهير يوه شی قرآن يادکړی:

اللَّهُ يَلْعَلُّكُمْ مَا تُحْمِلُونَ كُلُّ أَنْثَى وَمَا تَعْبِضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزِدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

الله (ج) پوهېږی چې دهرې ښځې دحمل بار څه دی اوهرکمی اوزياتی په رحم کې. اوهرڅه په مناسبه کچه ټاکل شوی دی. (الرعد ۸).

دحيض دبهير په پيل کې درحم دکورنی غشأ پندوالی. نږدې نيم ملی متره وی. دتخمدان له لارې دآزادو شوو هورمونونو تراغېزې لاندې دغه غشأ نوره هم پندېږی تر پنځو او شپږو ملی مترو پورې رسېږی اودزايګوت دخښيدولپاره چمتو کېږی. دعدم القأ په صورت کې دغه پوردباندي توپړی. بيا نو په هره مياشت کې په رحم کې زياتوالی او کموالی راځی.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَدْنَىٰ فَأَعْرِضُوا أَلَيْسَ فِي الْمَحِيضِ
وَلَا تُفْرِحُونَ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ

اوپوښتنه کوې له تانه دحيض له دورې نه، ووايه په هغه کې دښځو لپاره درد شته نو په دې حال کې له هغوی سره مه يوځای کېږی اوترې لري والی وکړی ترهغو چې له حيضه پاکې نه شي له هغو سره مقاربت مه کوې (البقره ۲۲۲).

دطب ننی پوهې ثابتې کړې چې دحيض په دوره کې جنسی مقاربت دمیکروبی ناروغيو اودرحم دسرطان لامل ګرځی.

د ماشوم د غړو د ودې ترتيب

انسان مو له مختلطي نطفي څخه پيداګر اوترآزمويږی لاندې مو راووست او بيا مو هغه اوريدونکی اوليدونکی وګرځاوه (الانسان ۲).

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

د قرآن په ټولو آيتونو کې د انسان دحواسو د يادښت يو ترتيب شته تل لومړی اورېدل، بيا ليدل او بيا حس کول ياد شوی دی. داکتر کيت مور وايی: په دوه ويشتمه ورځ د رحم په دننه کې لومړی د غوږنو جوړښت پيلېږی بيا سترګې جوړېږی او بيا دفاعی مرکزونه چې د درک اوحس کولو توان لری جوړېږی. ماشوم په څلورمه مياشت کولای شي ټول غړونه واورى. چې د داډول وضاحت ذکر په قرآن کې خپله يوه معجزه ده.

د شېدو جوړښت

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لَتُعَلِّمَنَّكُم مِمَّا فِي بُطُونِهِ. مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبْنَاخٍ خَالِصًا سَائِبًا لِلشَّرِيبِينَ

ستاسو لپاره په څارويو کې هم يوعبرت دی چې تاسوته ددوی دنس نه له هضم شويوخورونه اوله وينو نه پاکې شېدې درکووچې دټولو څښونکو لپاره خوندوړې وی (النحل ۶۶).

لومړنی غذايي مواد دپړاوونو له وهلو اوکېهاوی تعاملاتونه وروسته دهضم په جهاز کې بدلون مومی او دوينو بهير ته ننوځی، بيا دوينې دبهير له لارې بيلا بيلو نسجونو او غړوته رسېږی.

د نوروامساجووندي د شېدووندي هم لومړنی خوراکی توکی د وینو له دوران څخه لاسته راوړی. جوړې شوي شېدې د شېدووندي لارې افزایږي چې ډیر لوړخوراکي ارزښت لري. ځکه چې د ټولو خوراکی توکو له خلاصې نه چې هضم شوی وی اود وینو د بهیر له لارې لېږدول کېږي لاسته راځي. نو شېدې له وینو اونیم هضم شویو موادوچې دواړه دخورو وړنه دی جوړېږي. هغه ډول چې وینو ددغې موضوع بیان هغه وخت چې د تی لرونکوژوو د اناتومی اوفزیولوژی په هکله پوره معلومات لانه وویوه فوق العاده امر دی.

د مور شېدې یوه معجزه زېږونکی مخلوط

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلَهُ فِي عَمَامِينَ

اوانسان ته مو وصیت وکړ په نیکۍ دخپلو والدینو په حق کې په تېره بیا مور چې د حمل باریی پورته کړی اوله دوو کلو وروسته یی ماشوم له شېدو بېل کړ (القمان 14).

د مور شېدې د ماشوم لپاره نه بدلېدونکی غذا وی چې د ماشوم د ودې لامل گرځي اوهم ماشوم د ناروغیونه ژغوری. د مور په شېدو کې غذایی اندول په بشپړه توګه د ماشوم د اړتیا مطابق وی. د مور شېدې دکافی غذایی موادودرلودونکی وی چې د عصبي سیستم د ودې لپاره کافی وی. مصنوعی خوراګونه د شېدې خورونکو ماشومانو لپاره هیڅ وخت هم د مور د شېدو ځای نه شی نیولی. د مور د شېدو دکټو لست د انساني پوهې په پراختیا او زیاتیدو سره لاهم اوږدېږي. څېړنو ښودلې هغه ماشومان چې د مور د شېدو له لارې تغذیه کېږي د انتاناتو اوهضمی اوتفسی مکروبي ناروغیو په وړاندې مقاومت لري. ځکه هغه انتی بادی چې د مور په شېدو کې شته ماشوم د میکروبونو په وړاندې ساتي. د مور شېدې دکټورو مکروبونو دتکثر لپاره ښه زمينه مساعدوی، چې دا په خپله د ناروغیو د باکتریا، ویروسونو اوپارازیتونو په وړاندې مجادله کوی.

د مور شېدې په آسانی سره هضمېږي اوځکه چې د شېدې خورنکې ماشوم مصرف لږ وی نو په دغو شېدو کې دقوی غذایی موادو دشته والی له کبله دغه مواد دماشوم ودې ته ډیر ګټور وی. د هغو میندو شېدې چې له مودې مخکې یی ماشوم دنیا ته راوړای وی یعنی مخکې له نهو میاشتو نو د دغو میندو شېدې د غورو، پروټینو، سوډیم کلورایدو او اوسپنې درلودونکی وی. څوچې دهغه ماشوم اړتیا پوره کړی چې له مودې مخکې زېږېدلی وی. کله چې دغه ماشومان د مور په شېدو لوی شی نو د ښې پوهې درلودونکی به وی. د مور د شېدو بله ځانګړنه د اوميگا 3 ماده وی. دغه شېدې دغه راز د دماغ اوسترګود پراختیا لپاره ښه ماده وی. Omega-3 اوميگا 3 د شېدې خورونکې ماشوم دژوند په لومړیو پړاوونو کې ځانګړی اهمیت لري څو چې دماغ اوعصبی رشتې په نورماله توګه وده وکړي. پوهانو د مور شېدې د اوميگا 3 د ډېرې ښې سرچینې په توګه پیژندلی. دبريستول پوهنتون څېړنو ثابته کړه چې دمور شېدې د وینې په فشار باندې اوږد مهالې اغېزې لري. هغه ماشومان چې د مور له شېدو څخه یی ګټه اخستې وی د زړه په ناروغۍ لږ اخته کېږي ځکه چې د هغو نامشروع شحمي تېزابو موجودیت دمور په شېدو کې د رګونو جدار پوست ساتي. دغه راز هغه ماشومان چې د مور شېدې خوری په لږه کچه سوډیم اخلی اولږ پندېږي چې دا دویني د فشار په لږیدو کې ډیر اهمیت لري.

ډاکتر لیزا مارتین اوهمکاران یی د امریکا د سینسناتي روغتون کې زیات پروټیني هورمونونه د ادیپونکتین Adiponectin په نامه په شېدو کې وموندل. چې دا هورمونونه دزړه له حملو نه مخنیوی کوی. ددغو هورمونونو لږوالی په پندوکسانو کې لیدل شوی چې دزړه په ناروغیو اخته شوی. نوځکه څرګنده شوی چې ماشومانو کې دلږپندوالی عامل همدغه هورمونونه دی. دغه راز یو بل هورمون دلپتین په نامه کشف شوی چې دشحمو په میتابولیسیم کې بنسټیز رول لري. لپتین ددماغ دخبرداري لپاره غبرګون نیسی کله چې دشحمو کچه ډیره شی. دغه هورمون دمور د شېدو له لارې ماشوم ته لږدول کېږي اوهغه له بې ګټې پندوالی، د دیابت له ناروغی او د زړه درګونو له ناروغی څخه ساتي.

د تل تازه خورو په هکله حقیقتونه:

یوشمېر نورې ګټې هم د مور په شېدو کې شته. ماشوم دخپلې ودې په بېلابېلو پړاوونو کې بېلابېلو موادو ته اړتیا لري، اود مور شېدې تل د دغو اړتیاوو پرنسب خپل مواد بدلوی. د مور شېدې تل د خورلو لپاره چمتووی اود تودوخي مناسبه درجه لري. په دغو شېدو کې شته غور اوشکر د دماغ دپراختیا لپاره ښه زمينه برابروي اوکلسیم یی دماشوم دودې لپاره بنسټیز رول لري. سره له دې چې دشېدو په نامه یادېږي خو ددغو بې ساری خورو په جوړښت کې تر ډېره بریده اوبه ونډه لري، اودغه ټکی ډیر مهم دی ځکه چې شېدې خورونکی هم له شېدو پرته اوبو ته اړتیا لري. هغه روغتیاساتنه چې دمور په شېدو کې شته په اوبو اونورو خورو کې نه شی مراعاتیدلی.

د مور شېدې او دکاوت:

څېړنو ښوولې چې د دکاوت پراختیا په هغو ماشومانو کې چې د مور له شېدونه کته اخلی له نوروماشومانو نه ډیره وی . جیمز اندرسن دکنتوکی له پوهنتون څخه دا تجربه وکړه چې د مور د شېدو خورونکو د دکاوت ضریب IQ دهغو ماشومانو څخه چې پودری شېدې خوری ۵ نمرې زیات دی . تجربې ښوولې چه دغه اغېزې په هغو ماشومانو کې شته چې لږترلږه شپږ میاشتې یې د مور شېدې رودلې وی . او هغو کسانو چې له اتو اونبو لږ د مور شېدې رودلې دهغوی په دکاوت کې کوم ځانګړی بدلون نه لیدل کېږی .

آیا د مور شېدې له سرطان سره مقابله کولای شی؟

د هغو څېړنو په پایله کې چې ترسره شوی دا ثابت شوي چې د مور شېدې ماشوم له سرطان څخه ژغوری . پروفیسر لوند کاترینا سونبورګ دسویډن له پوهنتون نه د مور په شېدو کې یوه معجزه لرونکې اغېزه ومونده . د مور په شېدو کې یو پروتین شته چې سرطانی حجرې وژنی ، په داسې حال کې چې نارملو حجرو ته کوم ضرر نه رسوی . ددې پروتین داغېزې په میکانیزم تراوسه څوک نه دی پوه شوی .

پوهانود نوې زېږېدلی ماشوم کولمې چې د مور شېدې یې رودلې تر مطالعې لاندې ونیولې . په دې پوه شول چې د مور شېدې دپنوموکوک میکروب چې په ماشوم کې دسېډې دناروغی لامل ګرځي له مېنځه وری . برسېره پردې هغه ماشومان چې د مور له شېدو نه کته اخلی ډیر لږ داوردوبه ستونزو اوسېږي په انتاناتو اخته کېږي . د مور شېدې ماشوم دسرطان په وړاندې حمایه کوی او پوهان دی ته هم متوجه شول هغه ماشومان چې له پودری شېدونه کته پورته کوی نهه ځلې ډیر له نورو نه دسرطان په ناروغی اخته کېږي . د مور په شېدو کې پروتین په دقیقه توګه سرطانی حجره مومی او هغه له مېنځه وری . دغه پروتین د Alpha-Lac یا Alphalactalbumin په نامه یادېږی . الفالک دداسې پروتینو له لارې تولیدېږی چې په شېدو کې د قند لکتوز په جوړیدو کې مرسته کوی .

دا د الله (ج) یوه لورینه ده :

دمورد شېدو دکتبو یوه بل اړخ دادی چې ماشوم باید له هغه نه دوه کاله کته واخلي . دغه معلومات چې په دا وروستیو وختو کې پوهان پرې پوه شوی څوارلس پېړۍ مخکې قرآن تبلیغ کړی .

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُبْرِئَ الرِّضَاعَةَ

مېنډې باید ماشومانوته پوره دوه کاله شېدې ورکړی که غواړی چې د شېدې ورکولو وخت بشپړکړی (البقره ۲۳۳).

مورکله هم د شېدو جوړولو لپاره هود نه کوی اونه هم په شېدو کې د موجودومغذی موادو دجوړیدو لپاره هود کولای شی چې ماشوم ته ډېر اړین دی .. الله (ج) دهرچا په اړتیا پوهېږی اوله خپل رحمت نه یې برخمن کوی اود مور شېدې هم دماشوم د اړتیا مطابق په مور کې پیداکوی .

دګوتې د نښې له مخې پیژندنه

په قرآن کې راغلی چې الله (ج) انسانان له مړېږي وروسته بیا ژوندی کوی او ټینګار شوی چې ګوتې به یې بیا تنظیم کړی .

بَلْ قَدَرِينَا عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُمْ

هوګي مور کولای شو چې دګوتو سرونه په منظم ډول جوړکړو (القیامه ۴).

دګوتو پرسرونو دغه ټینګارډیر مهم دی ځکه چې دهرشخص دګوتی دسر نښې اوتفصیلات ځانګړی وی . ان دوه ګونې چې DNA یې یوله بل سره مشابه وی خو دګوتې نښې یې یوله بله سره توپیر لری .

دګوتې نښه چې مخکې له زېږېدلو بشپړېږی او په ټول ژوند کې له بدلون پرته پاتې کېږی له همدې کبله دکسانو دھویت پیژندنې مهم مدرک ګنل کېږی . او په هغه کې هېڅ ډول تېروتنه نه کېږی . دګوتې دنښې اهمیت دنولسمې پېړۍ په پای کې وموندل شو په داسې حال کې چې قرآن ډیر مخکې زمور پام هغه ته راګرځولی ؤ .

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

کله چې داسې وخت راشي چې غوږونه ، سترګې او بوستکی یې پرهغه څه چې کړی یې دی شهادت ورکړي (فصلت ۲۰).

د انگبڼو موجی

وَأَوْحِي رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ
 أَنِ اتَّخِذِي مِنَ اللَّبَالِ مِثْلًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ
 مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا
 شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ
 يَتَفَكَّرُونَ

اوستا رب دشاتو بنځبڼه موجی. ته وحی وکړه چې په لوړو غرونوونو کې کورونه جوړکړی له ټولو میووونو و خوری اودالله (ج) پرلار روان شی . دهغوی له مېنځه به دڅښولو دېلابېلو رنگو درلودونکی توکی راووی چې په هغو کې به د انسانانو لپاره شفا وی اوپه هغو کې د هغو لپاره هم نښې شته چې فکرکوی. (النحل ۶۹-۶۸).

دشاتو دموجیو په ټولنه کې دهریوه دنده ځانګړې ده . نارینه موجی دملکې دالقاح پرته بل کارنه کوی . اوبنځبڼه موجی ټول کارونه لکه دکوراد انګبڼو دکندوجورول پاکونه ، دخورو دتوکو راټولول ، دانګبڼو جورول اونورې چارې په غاړه لری . دغه موجی سره له دې چې بنځې دی خو زېږول نه کوی یعنې دتخمې دپخېدو ظرفیت نه لری اویواځی یوه یی دانوان لری چې هغه ملکه ده .

د "نحل" کلمه یا دشاتو موجی. په دې آیت کې ورته دبنځبڼه موجی. خطاب شوی ځکه د"ان تخذي" فعل مؤنثی صیغې لپاره کارول شوی بیا نو قرآن داروښانه کوی چې دشاتو جورونکې بنځبڼه موجی دی .

ددغې موضوع وضاحت په داسې حال کې چې دپوهې کچه ډېره ټیټه په خپله دقرآن یوه معجزه ده .

د انگبڼو معجزه

بیا هم پورته یادوشویو آیتونو ته پام اړوو (شات دانسانانو لپاره شفا ده) په نۍ ساینس کې دانګبڼو دخواصو مطالعې یوه نوې علمی شعبه پرانستی ده . دشاتو یو شمېرځانګړنې یاددو:

داچې کاربوهایدرونه یا په شاتو کې موجود قند سره له دې چې دتېزابو ډېره کچه لری په آسانی سره کلوکوز ته اوريدلای شی ، خو په ډیرو حساسو معدو کې هم په آسانی سره هضمېدلای شی . شات دپښتورګو او کولمو دندې ښې کولای شی .

کله چې شات له شېدو اواوبو سره وخورل شی د دوو دقیقو په ترڅ کې یعنی په ډېرې چټکۍ سره دویني بهیر ته نڅوخی . دشاتو قند ددماغ دندې ښې کوی ، اوشات دکلوکوز اوقندونو ښه طبیعی فرکتوزشمېرل کېږی . نوې څېړنې جوتوی چې دغه ماده دستر یا دله مېنځه وړلو اودسپورتی ځواکمنی لپاره ښه مخلوط دی .

شات دویني دجوړیدولپاره ښه غذایی مواد برابروی ، برسېره پردې دویني په تصفیه کې هم مرسته کوی . اودویني پردوران یی مثبتې اغېزې جوتې شوی . درګونو دکلکوالی مخنیوی کوی . شات دمکروبوونو دوژلو ځانګړتیا لری اودلیل یی هم دادی چې شات ډیر قند لری اودغه قند دهغو اوبو دله مېنځه تلو لامل دی چې دمکروبوونو وده مساعدوی ، دشاتو تیزابیت اودناپتروجنو نه درلودل چې دمکروبوونو دتکثر لپاره مهم عنصر دی دهغو بله ځانګړنه ده . په شاتو کې دهایدروجن پراکساید شتون هم دمکروبوونو له تکثر نه مخنیوی کوی .

انتي اوكسيدانت Antioxidan مواد دروغ ژوندانه لپاره ډير اړين دي . هغه زيان لرونكي مواد چې د حجرو په ميتابوليزم كه شته له مېنځه وړي . انتي اوكسيدانتونه دخوسا خورو له تخريبي اغېزې نه مخنيوي كوي اوله مزمنوناروغونه هم مخنيوي كوي .
شات د بي او سي له ویتامينونو برسېره مگنيزيم ، كلسيم ، سوډيم ، كلورين ، سلفر ، اوسپنه ، فاسفورس، آیودين او جست هم په ډيره كچه لري .

په شاتو كې د ټپونو شفا بخښونكې اغېزې:

كله چې په ټپونو باندې شات كېښودل شي ، د هوا لېږدېل ځان ته راکاږي د جوړيدو بهير چټكوي ، ځكه چې شات د پوستكي دمخ د حجرو تكثر تحريكوي چې د ټپ د پوښ لامل گرځي اوان چې په سترو ټپونو كې هم كتور ثابت شوی .

– شات دانساجو بيا وده چې دروغتيا لپاره اړينه ده خوځوي

– شات د التهاب ضد ځانگړتيا لري يعنې چې د ټپ د شاوخوا پرسوب كموي ، د ويني بهير يې سموي

– اورغونه چټكوي .

– شات د ټپ په ځای كې پرانساجو نه نښلي ، له همدې كبله د پانسما د بدلېدو په وخت كې ناروغ

– درد نه احساسوي اونوي انساج جوړېږي او بيا نه تخريبيږي .

– شات د ټپ له منتن يا ميكروبي كيدونه نه مخنيوي كوي . او ټپ په ريم كې له شته ميكروبونو نه ژر

– پاكوي . ان پر هغو ميكروبونو چې دانتي بيوتيك په وړاندې يې مقاومت موندلې وي هم اغېزه كوي .

– ډاكتر پيتر مولن دنيزولاند دپوهنتون دبيوشيمي پوهاند وايي: تجربو ښودلې چې شات د سپينوزرو

– دمرکباتو نه چې دسوزيدو په درملنه كې كتور وي هم اغيزمن وي .

– نووينو چې شات داسې كتورې ځانگړنې لري چې له شك پرته ويلاي شو ډېرې عجيبې دي اودالله دصنعت داعجاز يوه بېلگه ده .

كجوره(خرما) اوگټې بې

دقران آيتونو كجوره دجنت له بڼونونه يوه ډالۍ كېلې . كله چې دغه ميوه مطالعه شوه په هغه كې ډيرې مهمې ځانگړنې وموندل شوي اوهره ورځ يې نوي ځانگړنې موندل كېږي . له كجورو نه هم دخورو اوهم ددرملو په ځای گټه اخستل كېږي .

(مريمه) دماشوم راوړلو د درد له زوره دكجورې دونې لاندې ولاړه وه اوويې ويل كشكې مخكې له دې نه مړه شوې وای اوپوره هېره شوې وای . دهغې دپښو لاندې غږ وشو چې مه غمجنه كېږه چې الله ستا له پښو لاندې داوبو يوه چپنه روانه كړې . اود ونې بناخ دخان لورته وځنډه چې تاته تازه كجورې راټوې شي . (مريم 23 – 25).

په دې توگه الله مريمې ته توصيه وكړه څوچې كجورې وخورى ، ننى پوهې داښايسته كړې چې كجوره د اميندوارو ميندو لپاره بڼه خواره دى دغه راز دمېندو لپاره وروسته له ماشوم راوړلو هم بڼه

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِئِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّسِيًّا ﴿٢٣﴾

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِئِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا حَلِيمًا ﴿٢٥﴾

خواړه گڼل کېږي . مريمې ته دا هدايت وشو څو چې ماشوم راوړنه ورته آسانه شي . كجوره دشكر ډيره كچه لري (له شپېتو تر پنځه شپېتو په سلوكي) د امېندوار بنځو لپاره ددې خوروتوصيه ددوي به وجود كې دډېرې انرژي دجوړيدو اودمور دشبډو دهورمونونو دتحرېك لپاره شوې .

كجورې دهغو مېندولپاره چې دناروغې اووېنې بهيدو له كبله كمزورې شوي وي ډيره انرژي جوړوي .

په كجوره كې دډېرو ډولونو بنسټيز دخورو توکي شته ، پوهان په دې باوردي چې يو انسان كولای شي يواځې داوبو او كجورو په خورلو سره كلونه ژوند وكړي . داوسنې دخورو يو پوه وايي چې دروغی ديوې كجورې خورل اوديوې پيالې اوبوځښل دشخص ټوله غذاي اړتيا پوره كوي .

Oxytocin ماده چې په كجورو كې شته په طبابت كې ددرملوپه توگه دماشوم راوړلو دبهير دچټكتيا لپاره كارول كېږي . برسېره پردې دغه ماده دمورشېدې هم ډيروې . اوکسی توسین داسې يو هورمون دی چې دنخامبه په نامه ددماغ له منځنۍ برخې څخه افرازېږي . دغه ماده دمور په رحم كې دتقلصونو دجوړيدو لامل گرځي چې ماشوم دزېږېدو په وخت كې دباندې لوړته خوځوي . په كجورو كې ددغې مادې شتون په يواځې توگه دقرآن اعجاز اوددغې مادې ارزښت څرگندوي . برسېره پردې په كجورو كې دشكر شته والي كلوكوز نه دی بلكې فرکتوز دی ، له همدې كبله دهغو ناروغانو په وينه كې چې شکر شته په چټکۍ سره هغه نه اوچتوي .

كجوره د ډيرو ویتامینونو ، منرالونو ، غوړو ، پروتینو ، دنه جذبېدونکو قندو اوفایبرودرلودونکې ده . سوډیم ، پتاشیم ، کلسیم ، مگنیزم ، اوسپنه ، سلفر ، فاسفورس ، کلورین ، د A او B ویتامینونه په كجورو كې شته .

كجوره دويښې جوړيدل په عضويت كې زياتوي دحمل په دوران كې له زړه بدوالی مخنيوی كوي . دوجود له ودې سره مرسته كوي ، دسترگود ليدلو ځواک اواعصاب ځواکمنه كوي .

كجوره يواځېني ميوه ده چې پروتین لري ، غوښه هم يوه بشپړه غذا ده خو دغوښې زيات خورل دحمل په بهير كې دمسموميدو اويا زهرجنېدو لامل گرځي .

دكجور په اړوند دا ټولې خبرې چې په دې وروستيو كې موندل شوي دانسان په وړاندې دالله (ج) حكمت اومهرباني څرگندوي .

اینځر یوه فوق العاده مېوه

وَاللَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ

قسم په اینځر اوزیتون (التین 1)

په دغو ددو میوو قسم دهغوی دخورلو ارزښت ښکاروی. اینځر ترنورو میوو او سبو ډیر فایبر لری. یو دانه وچ اینځر دیوتن دفايبرو ورځنی اړتیا شل په سلو کې بشپړوی. څېړنو ښودلې چې فایبر دهضم لپاره ډیره مرسته کوی. اوهم له یو شمېر سرطانونو څخه مخنیوی کوی. فایبرونه دوه ډوله دی یو په اوبو کې کډ اونورې ناکډ. په اوبو کې کډ فایبردکولموله له لاری دفضله موادو له دفعی سره مرسته کوی اوناکډشوی فایبر غټی کولمې دسرطان د ناروغی په وړاندې وقایه کوی. برسېره پردې فایبر لرونکی خواړه دویني کلسترول ټیټوی اوپه پایله کې دزړه دحملو خطر کموی اوهمدارنګه په وینه کې دقند دیوځلی لوریدو مخنیوی هم کوی.

په اینځرو کې دغه دواړه ډوله فایبر شته. دامریکا دکلفرنیا داینځرومشورتی بورډ په دې اند دی چې چې اینځر له نورو میوو نه ډیر انټی اوکسیدانتونه Anti-oxidant لری. انټی اوکسیدانتونه مور ډډیرو ناروغیو په وړاندې وقایه کوی هغه زیان لرونکی مواد چې زموږ په بدن دکیماوی تعاملاتو له لاری جوړیږی هغه خنثی کوی اودحجرو دتخریب مخنیوی کوی. دسکرانتول پوهنتون په ډیره کچه فینول Phenol چې یو انټی اوکسیدانت دی په اینځرو کې تثبیت کړی. فینول دغه راز دجرایمېو په وژنه کې هم پکارېږی.

په نیو جرسی کې درونکر پوهنتون څرګنده کړې چې داومیکا ۳ اوامپکاه ۶ اوفیتوسترول په وچو اینځرو کې شته. دغه هم دکلسترول کچه راتیټوی. دکالیفرنیا داینځرومشورتی بورډ دغه دطبیعت یوه مکمله میوه بولی اووایی چې ددغې میوې روغتیايي اوغذایی ارزښت ډیر زیات دی. ځکه اینځر غور، سودیم اوکلسترول نه لری اودډیرو فایبرو درلودونکی دی اوله نورو میوونه په ډیره کچه مترالونه لری. څلویښت گرامه اینځر دوجود شمېر په سلوکې دکلسیمو، پوتاشیمو اووسپنی اړتیا پوره کوی. اینځر دناروغانو لپاره دانرژي یوه ښه منبع ده په دی میوه کې شکر له نورمیوو ډیر دی، اینځر دکمزوري ټپي، توخی اوسالندی ددرملنې لپاره هم پکارېږی. داينځرو دغه ټولې ګټې دالله (ج) یوه مهرباني ده چې داوسنی ټکنالوژي په مت څرګنده شوې په داسې حال کې چې قرآن دهغه اهمیت په سل کونو کاله وړاندې بیان کړی.

کب دخورو یوه ښه منبع

أَجَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَّعَا لَكُمْ وَلِلسَّيْرَةِ

ستاسو لپاره دسیند ښکار او دهغه طعام حلال وګرځول شوڅو چې تاسو اومسافران له هغو نه ګټه واخلي (المائده 96).

کارپوهان توصیه کوی چې کب دزړه دفعالیت لپاره اودزړه دناروغیو دمخنیوی لپاره ښه دی. چې. دکب ارزښت په دې کې دی چې هم دانسان دبدن لپاره دارینو غذایی موادو درلودونکی دی اوهم دناروغیو خطر کموی دېلکې په توګه اومیکاه ۳ چې په کب کې شته دزړه دناروغیو مخنیوی کوی اودمعافیت سیستم تقویه کوی.

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لَكُمْ لَآ تَكُلُوْا مِنْهُ لِحِمَاتٍ رِيًّا

اوهغه دی چې سیند یی ستاسو لپاره مسخر کړ څو چې دکبانو له تازه غوښې نه ګټه واخلي (النحل 14).

دغه راز دکهف دسورې له ۶۰ نه تر ۶۳ آیتونه هم په اوږدوسفرانو کې زمورپام دکب دغوښې خورولو ته راګرځوی. کله چې موسی (ع) له خپل همسفر سره کب دخپلو خورو لپاره له ځان سره اخستی ؤ، نو الله پاک دکب دخورو ارزښت مور ته څرګندوی. کله چې دکب غذایی خواص مطالعه کړو ډیر عجیب حقیقتونه رانه څرګندېږی کب چې یو الهی عطیه ده یوه بشپړه غذا ده دپروټینو اویتامین دی اولډرو میکرونوترینټونو (Micro-nutrients) څخه چې دژوندانه دپهیر لپاره اړین وی برخمن دی. دمترالونو موجودیت لکه فاسفورس، سلفراوانادیم دچټکې ودې اورغیدو لامل ګرځی. دماهی غوښه غاښونه او اوری ساتی اوویښتانو ته ځواک وربښی اودمیکروبیونو پوراندې مبارزه کوی. دویني کلسترول تنظیموی اود زړه ناروغیو څخه مخنیوی کوی. عضویت په دې توانوی څو چې نشایسته اوواژه تجزیه کړی اولورې انرژي مواد ترې جوړوی. دکب غوښه دماغی دندې ښې کوی اوهدوکې ځواکمنوی.

یوه خبره له پخواشته چې وایی: کب ددماغ لپاره کتور دی اودا دکب په غورو کې داومیکاه ۳ شتون له کبله دی .
 د امریکې روغتیايي ټولني څېړنې جوتوی چې د زړه حملې په هغو بنځو کې چې په اونی کې یو ځل دکب غوښه خوری یو پردرې لروى. اومهم عامل یی همغه اومیکاه ۳ دی چې کلسترول اوتراى کلبسراید تنظیموی اوهم په رگونو کې دوینى له ټینکیدو څخه مخنیوی کوی . په وریدونو کې دویني دبهیر چټکتیا ۶۰ کیلومتره پر ساعت ده اودغه چټکتیا هغه وخت نارمل وی چې غلظت ، لزوجیت اودویني کچه هم نورمالوی.
 اومبکا ۳ دهیمو کلویینو په جوړیدو کې چې ټول بدن ته داکیسجن دلېرد دنده په غاړه لری هم مهم رول لری .
 دغه راز اومبکا ۳ دموریه رحم کې دماشوم ودې ته په تیره بیا دهغه اعصابو اودماغ ته ډیر کتور دی .
 ثابته شوې چې اومبکا ۳ د مفصلونو د پړسوب مخنیوی هم کوی .
 دغه راز دعصبي او عقلی ناروغیو ، ځېگان ، اروایی دباو ، دار ، یې خوبی لېونتوب اودالزهایمرناروغی لپاره هم کتور کېدای شی .
 جاپانبان اودهغو هیوادو خلک چې ډیره دکب غوښه خوری لږ دزړه اوپوستکی په ناروغیو اخته کېږی .
 دکب دغوښې کټې لانورې هم موندل کېږی اوله دې نه جوتېږي چې ولې پاک قرآن دهغه خورل ښه کېلی ، اودا الله (ج) دی چې داسې خواړه یی پیداکړی دی .

د خوک د غوښې روغتیايي زیانونه

دډمه شوی (مردار) غوښه ، د خوک وینه اوغوښه یی پرتاسو حرامه کړه (البقره 173).

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ

د خوک غوښه ډیر زیانونه لری ، سره له دې چې نوي ټکنالوژي کولای شی ډیر څه سرته ورسوی خو په دې نه ده توانېدلې چې د خوک دغوښې زیان راکم کړی . خوک طبیعتاً " یو مردار حیوان دی . تل له خپلویايطه موادوسره لویې کوی اوهغه خوری نوله همدې کبله خوک دنوروڅارویو په پرتله په خپل بدن کې ډیرې انټی بادی کاني تولیدوی . دغه راز دودې لپاره ډیره هورمونونه د خوک په عضویت کې جوړېږی او بیا دغه انټی بادیايې اوهورمونونه د خوک په عضلاتو کې جوړېږی . برسېره پردې د خوک دغوښې دکلسترول اوغورو کچه ډیره لوړه ده چې دانسان دروغتیا لپاره ډیر زیان رسوونکی وی . طب داثابته کړې چې په د خوک په غوښه کې دهورمونونو ، انټی بادیانو اوکلسترول شتون دروغتیا لپاره ډیر زیان رسونکی دی .
 دهغوناوره اغېزې په امریکا او جرمنی کې چې خلک هلته ډیر د خوک له غوښې کټه اخلی ښې پېژندل شوی .
 د خوک په غوښه کې بل خطر دتریچینا Trichina دجنجې شته والی دی چې دانسان په عضلو اوزره کې ځای نیسی اودزړه ناروغی اومړینه مېنځته راولی گرځه اوس کېدلای شی دغه ډول خوک وپېژندل شی خو یخوا ناشونی وو .
 دغه ټول دالله دکتاب حکمت ښوونکی دی چې د خوک غوښه یی مسلمان ته حرامه گرځولې اود خوک دغوښې زیانونه یواځې په شلمه پېړۍ کې دپوهې په مټ موندل شوی حال داچې قران په اوومه پېړۍ کې هغه ښوولی وو .

زیتون یوروغتیا بخښونکی نبات

زیتون داسې خواړه دی چې په قرآن کې یادشوی . نننۍ پوهې ثابته کړې چې نه یواځې یوخوندور خواړه دی بلکې دروغتیا لپاره هم یوه کتوره منبع ده .

وَالزَّيْتُونِ وَالرَّيْتُونِ

قسم په اېنځرو اوزیتونو(التین 1).

دنور دسورې په ۳۵ آیت کې دزیتون غورو ته مبارک خطاب شوی:

يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ

دزیتون له مبارکې ونې نه روښانه شوی .

د "مبارک" کلمه زیتون یو سپېڅلی اومبارک شی معرفی کوی. دزیتونو غوری دخورلو دډیرو ښو غوریو څخه حسابېږی ددغو غورو گټې دادی:

دزره اونورو رگونو لپاره یی گټې:

دزیتونو غوری کلسټرول نه لری دغه غوری نه یواځی چې کلسټرول نه لوروی دهغه کنټرول هم کوی . زیتون اومیکا ۶ هم لری . څېړنو ښودلې کله چې یو څوک دورځې یواځې دوه کاجوغي دزیتونو غور وخوری نو په وجود کې به یی زیان رسوونکی کلسټرول کم وی اوانتی اوکسیدایټونه به ډیروی.

زیتون داومیکا ۳ اواومیکاه ۶ تناسب ساتی اودا ډیره مهمه خبره چې ددې دواړو ترمنځ انډول وساتل شی. چې له هغه پرته به دزره ، سرطان اونورې ناروغی رامینځته شی . دامریکي دزره انجمن توصیه کوی چې دزیتونو دغورو خورل داسې دی لکه چې په خورو کې دغورو کچه راټیټه کړی اودزره ناروغی هم لږې کړی.

د سرطان وقایه:

دداخلي طب څېړنو ښودلې هغه مېرمنی چې زیتون خوری لږ دسرطان په ناروغی اخته کېږی . دغه راز په زیتونو کې داسې ماده شته چې دپروستات له سرطان څخه مخنیوی کوی . داکسفور دپوهنتون څېړنو ښودلی چې زیتون دکولمو دسرطان مخنیوی هم کولای شی. زیتون دمعدې داسیدونو سره تعامل کوی اودسرطان مخنیوی په لومړی وخت کې کولای شی. دغه راز داموندل شوی چې زیتون صفرا لږوی اوددای امین اوکسیدیز انزایم ډیروی چې دا په ښه توگه دسرطانی حجرو مخنیوی کوی.

د مفصلونو دپړسوب وقایه:

هغه څوک چې دزیتونو غور خوری دمفصلونو دالتهاب په ناروغیو نه اخته کېږی.

د هډوکو وده:

په شحمو کې دگډو شویو ویتامینونو لکه K, E, D, A د هډوکو دودې لپاره اړین دی. دزیتونو غوری په ډیر عمر لرونکو کسانو کې ژر جذبېږی اودهډوکې دکلسیم دضایع کیدو مخنیوی کوی نو زیتون داسکلیټ په کلکوالی هم ښه اغېزه کولای شی.

د ژړ بودا کیدو مخنیوی کوی:

داچې په زیتونو کې شته ویتامینونه دحجرو په بیا جوړیدو کې مثبت اغېزه لری نو پوستکی تازه ساتی اودزړښت مخنیوی کوی. په زیتونو کې دډیر انټی اوکسیدانت دشته والی له کبله هم دخورو دموادو داستقلال مخنیوی کیری اود بدن دانساجو دزړښت مخنیوی کوی . په زیتونو کې دویټامین E دشته والی له کبله دبدن دحجرو خرابیدو مخنیوی کېږی.

د ماشومانو وده:

اومیکا 6 دماشومانو دروغتیا اوودې لپاره ډیر ښه خواړه دی . دزیتون انټی اوکسیدانتونه گټوروی په زیتونو کې دشحمی اسیدونو شته والی دحجرو غشا په جوړیدو کې مرسته کوی . دزیتون غوری ډیر متوازن شحم چې نامشروع وی لکه شیدی په ځان کې لری له همدې کبله دشېډې خورونکو لپاره ډیره ښه خواړه گڼل کېږی. دامیدواری په بهیر کې دماشوم داعصابو دودې لامل گرځی ، دامیندواره میندو لپاره یی دخورو توصیه کېږی . که چېرې دزیتونو غوری دغواله شیدوسره چې پېروی یی ټول شوی وی یوځای شی دمور دشېډوپه ځای ترې کنه اخستلای شو.

د وینې د فشار تنقیص:

دداخلي طب آرشیف په ۲۰۰۰ میلادی کال کې دزیتونو پردې اغېزو پوه شو اوهغه یی مطالعه کړی دی.

د بدن دننه غړو لپاره یی گټې:

دزیتونو غوری دگېډې دپړسوب ، ټپ اوتیزایی کیدو مخنیوی کوی . دصفره کیفیت ښه کوی ، دصفره بهروتل آسانوی اودصفره ډبرې مخنیوی کوی . په هغه کې دموجودو کلورایدو له امله ځیکر سره مرسته کوی چې له بدن څخه زیان لرونکی مواد دفع کړی . پردماغی شریانونو هم مثبت اغېزه کوی دکلوکوز له کنټرول سره مرسته کوی اودشکرې ناروغی مخنیوی کوی. څه ډول مو چې ولیدل پوهان په خورو کې دزیتونو دخورو دزیاتولو توصیه کوی. زیتون باید دهرورخورو اساسی برخه وی .

د زړه د رگونو عملیات

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ

آيا ستا سينه مو شرح نه كړه او هغه بار چې ستا شايي درنه كړې وه اوچت مونه كړ (الشرح 3-1).

دژوند د دوام لپاره وينه اړين مواد دی او وينه د زړه عضلو ته درگونو له لاری چې Coronary نومېری رسېری. درگونو د جدار د كلکيدو په صورت کې په رگونو کې دوينې دغونډيدو او ټينکېدو لامل کړخی او په پايله کې په سينه کې د درد لامل کړخی او د زړه حملی مينخته راوړی.

"الم نشرح لك صدرک" ممکنه ده چې درگونو دپاکولو د عملیاتو په ماناوی (والله اعلم). ځکه "نشرح" یعنی دغونډې یا دمشايې شيانو پرې کول یا پراخول. د زړه په عملیاتو کې هم سينه څيرې کېری او درگونو بندښت لرې کېری او پراخېری څو چې وينه په آسانی سره وبهېری. او مهمه داده چې دالشرح د سروې په تعقيب بيا دالتين سوره راغلي. دالتين په سوره کې دزيتونو په اهميت ټينکار شوی چې هغه د زړه اورگونو لپاره ډير اهميت لری.

د خوځښت ، وينځلو او څښلو روغتيايي گټې

په قرانکريم کې مودې ته پام کېری چې ايوب (ع) ته د ناروغی په وخت کې داسې توصيه کېری:

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ
بُصْبُ وَعَذَابٍ أَرْكَضَ بِرَجُلِكَ هَذَا مَغْسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

اوياد كړه زما بنده ايوب كله چې يی درب دربارته عرض وكړ چې شيطان زه په كلک زحمت او عذاب کې اچولی يم . (هغه ته مو وويل) پښه پرځمکه ووهه دا سرې اوبه د غسل او دڅښلو لپاره دی. (ص 42-41).

الله (ع) ايوب (ع) ته د ناروغی په وخت کې توصيه کوی چې پښې ووهه چې اشاره همغه ورزش یا سپورت ته ده . د سپورت له کبله په تيره بيا دپښو د خوځښت له کبله دوينی بهير ښه کېری او په کافی کچه اکسيجن د وجود حجراتو ته رسېری . نو شخص څواکمنېری او آسانی سره مضره مواد له خپله ځان څخه لرې کوی. دمیکروبونو په وړاندې مقاومت زیاتېری . هغه خلک چې سپورت کوی پاک او پراخ رگونه لری چې دا درگونو د بندیدو مخنیوی کوی او د زړه او نورو ناروغیو مخنیوی کوی.

منظم سپورت دشکر ، ځيکر ، دوينو دغوړو ، اسکلتي ناروغیو او دنوروناروغیو دوقايی لپاره ډير گټوروی . په لوڅو پښو تک لکه دبرېښنايي توکو (Earth line) دآرت کرښه دبرېښنا بهير چې په وجود کې دڅيره شوی وی آزادوی. دځان وينځل هم په بدن کې دڅيره شوې برېښنا دآزادولو لامل کړخی چې وروسته بيا داروايي دباو دپوستکو دناروغیو زړه تنکوالی اوتې دله مېنځه تلو لامل کړخی. داوبو څښل دټول ځان لپاره گټور وی د بدن دنورو غړو فعالیت لکه کېده ، کولمې ، پښتورگی او پوستکی نيغه په نيغه دهغو اوبو سره اړيکه لری چې مور يی دورخی څښو. دغو غړو پوری اړونده ناروغی له ورځنی عادت نه ډير داوبو څښلو ته اړتيا لری . برسیره پردې ستومانی اوکنکس توب هم داوبو په څښلو رفع کېری. ددغو دريو توصيو عملی کول زموږ دروغتيا لپاره ډير گټور دی . الله (ع) فرمایي:

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّسْقِئًا وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

هغه څه مو چې په قرآن کې راولېږل هغه رحمت او شفا ده لپاره دمؤمنانو(الاسراء 83).

مکروسکوپیک ژوند

هغه څه یی پیدا کړل چې نه پوهېری (النحل 8).

وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

پاک دی هغه چې هرڅه یې جفت پیدا کړل ، څه نبات ، انسان اوڅه هغه څه چې نه پوهېږي (یس 36).

دغه آیتونه هغو ژوو ته اشاره کوي چې خلکو دقران دنزول په وخت کې نه پېژاندل . کله چې میکروسکوپ جوړ شو انسانان دډیرو ورو موجوداتو په لیدو بریالی شول چې مخکې یې هغه نه پېژندل . په داسې حال کې چې الله (ج) په سلگونو کاله مخکې دهغوی پام ورته راگرځولی وو .
دمیکروسکوپیکو ژوو شمېره شل ځلې دهغو ژوو څخه زیاته ده چې د ځمکې پرمخ شته . داعبارت دی له باکتریاگانو ، ویروسونو ، الجی اوفنجی ، پرازیټونو ، ریکتسیا ، اکارینا اونوروڅخه . ددغو موجودیت نه یواځې داچې دناروغیو لامل گرځي بلکې دژوندانه دتوازن دساتنې لپاره هم ارزښتناک وی . لکه فنجی کان چې له خاورونه دمنرالودلېږد په برخه کې دنباتاتو په رېښه کې مهمه دنده لری . زموږ په ژبه کې موجودې باکتریاوی په غوښه اونورو سبوکې دزهرجنو موادو مخنیوی کوی . ځینې باکتریاوی اوفنجی دفتو سنتېز په عملیه کې چې دځمکې دژوند لپاره اړین وی مرسته کوی . ځینې اکاریناوی عضوی مواد تجزیه کوی دنباتاتو لپاره یې په غذایی موادو بدلوی . اوپه دې ټولو خبرو موږ اوس اوس پوه شوی یو حال داچې قرآن کریم په سلگونه کاله مخکې هغو ته اشاره کړې ده .

د حیواناتو(ژوو) ټولني

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ

په ځمکه کې نشته هېڅ یو خوځېدونکی اونه هم الوتونکی چې والوزی په وزر نومکړ لکه ستاسو د ټولنو په شان (الانعام 38).

د حیوان پېژندنې دنوې پوهې په رنکې پوهېږو چې ټول څاروی اوالوتونکی په ټولنو کې ژوند کوی . ډیرو مطالعو ښودلې چې دحیواناتو په مېنځ کې ځانگړی نظام شتون لری . لکه دشاتو موچې چې دهغو ټولنیز ژوند پوهان حیران کړی دی ، خپله خاله داسې دنوو په سوریو اونورو ځایو کې پټوی چې ډیره ځانگړې بڼه لری . دمچيو ټولنه له ملکي څو سوه نارینه مچيو اوله څوسوه نه تر اتيا زره کارکوونکو پورې جوړه شوی وی . دملکې دنده هکې اجونه اودداسې مواد افراز وی چې دټولني یووالی ساتی . دنارینه وو دنده یواځې دملکې القاح کول وی نورکارونه لکه دکورجوړول ، دکندو جوړول ، ځای پاکونه ، دخورو ټولونه ، له ځالي دفاع اونور دکارکوونکو دنده وی .
مېریان هم دمنظمو ټولنو درلودنکی وی : لکه ټکنالوزی ، حشر یا گدکار ، پوځی ستراتیژی ، پرمختللی ارتباطی اړیکې یا کمونېکیشن Communication ، دمراتبو سلسله ، مقررات او پلان جوړونه . مېریان په ټولنه یا Colony کې ژوند کوی اودانسانانو په څېر مشابه مدنیت لری .
مېریان خواره مومی ، توبه کوی یې دماشومانو ساتنه کوی ، اوددښمن په وړاندې جگړه کوی . ددوی ځینې ټولني کالی کنډی ، کرنه کوی داریکو ډیره ځواکمنه شبکه لری . دمېریانو ټولنیز نظام د نورو ژوو په پرتله ډیر اوچت دی . دالوتونکو ټولني هم دخطر په وخت کې گډ عمل سرته رسوی . کله چې یوه ډله الوتونکی ځنکله ته ننوځي هلته کوچنی الوتونکی یو ډول غږ کوی چې دسيمي نورو الوتونکی پرې خبرېږی .
دالوتونکو ډله ییزه الوتنه هم ددوی دامن لپاره وی ، لکه یوه ډله الوتونکی چې په خپاره ډول الوځي دباډ په لیدو سره یوبل ته نږدې کېږی . شېدې لرونکی هم دخطر دلیدو په وخت کې په ډله ییزه توگه په داسې حال کې چې خپل کوچنی یې په مینځ کې ساتلی وی تک کوی . دولقین هم له دښمن نه دټېښتې په وخت ډله ییز عمل کوی .
دڅارویو اوالوتونکو بېشمېره بېلکې شته چې لاهم پېژندل شوی نه دی . اودغه موضوع کانې وروسته له ډېرو څېړنو څرگندې شوی خو بیا هم ویني چې قرآن عظیم الشان هغه ډېر پخوا بیان کړی .

له حیات نه تقلید: د طرحو لپاره د ژوو له جوړښت نه الهام اخستل

وَلَنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ

اوستاسو لپاره په اهلی حیواناتو کې عبرت دی (النمل 66 و المؤمنون 21).

پوهان مخکې له دې چې څه شی جوړکړي په نړۍ کې شتو موجوداتو ته کوری دهغوی ځانگړنې څېړي اوله هغو څخه په تقلید خپل دنظرورشیمان جوړوی اوله دې لاری خپله ټکنالوژی دبشردچوپړ لپاره کاروی. په پورتنی آیت کې دعبرت کلمه دزده کړې ، پند مشورې اهمیت اونمونې په مانا ده . ییو متریک هغه اصطلاح ده چې له طبیعت نه دتقلید پربنسټ جوړه شوې. پوهان اړتیا لری چې د Robot پامصنوعی خوځیدونکی دجوړیدو لپاره له طبیعی جوړښت نه تقلید وکړي .

جنین بیوس په مونتانا کې دلومړی ځل لپاره دبیو متریک نظریی په هکله څېړي وکړې اوبیا نورو پوهانو هغه ته پراختیا ورکړه . له طبیعی حیات نه تقلید دبیو متری په نامه یادېږی . پوهانو په چټکۍ سره دغې پوهې ته وده ورکړې اوپه دې توگه یی دیر ښه شیان جوړکړی دی . دحیات دتقلید په هکله یوه ورځپاڼه داسې لیکي : له طبیعت نه په تقلید سره مور کولای شو له هغه څه نه چې لرو یی هم پاییدونکی ټکنالوژی جوړه کړو . جنین بیوس لاندې بېلگې یادوی :
مچ خوړونکی مرغه دمکسیکو خلیج ددرې گرامو محروقاتو په مصرف وهی .
بمبیرک څرخ لرونکی ملخ له ډیرې ښې څرخې الوتکې نه هم خپل عملیات په ښه توگه ترسره کوی .

- دویښي (موریانه) دتودوخې اوهوایی تهویي سیستم دانسانانو له لوری دجوړو شوو وسیلو څخه دیر ښه اودانرژی په لږ مصرف کارکوی .

- دآسمان ځکالی (خفاش) ترانسمیتر له ډیرو ځواکمنو رادارونو نه هم ښه کارکوی .
- جلبک یا درناچینجی له بېلابېلو کیمیاوی موادوسره یوځای کېږی څو چې ځان روښانه کړی .
- دشمال سمندر کبان اوچونگینې په ژمې کې کنکل کېږی اوپه دویي کې بیا فعالېږی اوخپل عضویت له سرو نه ساتی .

- څرتمی یا بوقلمون (فیل مرغ) اویو ډول کب دخان رنگ محیط سره برابروی .
- دشاتو موجې ، شمشتی یا کیشو ، اوالوتونکی پرته له دې چې ځان سره نقشه ولری خپله لاره مومی .
- نهنگان اوپنگوینونه پرته له دې چې ځان سره داکسیجن ماسک ولری داوبو لاندې تک کوی .

مور یو څو حیرانوونکی طبیعی بېلگې یادې کړی داهغه بېلگې دی چې دټکنالوژیکې طرحو لپاره الهام بښونکي وی . اوزموږ دپوهې دودې اولوریدو لامل گرځی . ټول څاروی داسې ځانگړنې لری چې انسان په تعجب کې اچوی ځینې داسې وی چې په آسانی سره په اوبو کې تک کوی ، ځینې نورداسې حواس لری چې زموږ لپاره دباور وړنه دی . په دې ټولو ځانگړنو په دې وروستیو کې پوهان پوه شوی . دکمپیوټر ، انجینری ، برېښنا ، الکترونیک ، ریاضی ، فزیک ، کیمیاود بیالوژی ځانگړې پوهان سره یوځای شوی څو چې دیو ژوندی بېلگې نه تقلید وکړی .
دهغه څه په هکله چې ورځ په ورځ دژوو په هکله کشفېږی پوهان حیران شوی دی اوغواړی له هغو الهام واخلي او دبشر دخدمت لپاره نوې ټکنالوژی جوړه کړی . دې ته په پام سره چې کارول شوی تخنیکونه په ژوو کې دیربشپړدی په راتلونکی کې به وگوری څو په لږې انرژۍ اوکارسره نورې پرمختللي ټکنالوژی هم رامېنځته شی . جنین بیوس وایی : "دطبیعت په څېر عمل کول مور په دې توانوی چې دکرنې په تکلاره دناروغیو ددرملنې ، دانرژۍ دمصرف دمعلوماتو دساتلو اوسوداگری په چاروکې نورې پرمختیاوې ترلاسه کړو ."
په نولسمه پېړۍ کې دهنر ، ښایست او انځورتقلید له طبیعت څخه کیدو څو نورې ځانگړنې یی په شلمه پېړۍ کې څرگندې شوې پوهان اوس له ژوو نه زده کړه کوی څو قرآن څوارلس پېړۍ مخکې ویلی .

د ملخانو ډلي

له کبرونو لکه دخورو وروملخانو په څېر بهر راوځی (القمر 7).

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّكُمْ جَرَادٌ مُّسْتَمْسِكُوْنَ

په دې آیت کې فرمایي چې په قیامت کې خلک داسې سرونه له کبرونو راباسی لکه ملخان چې سرونه رواباسی اوخوږېږی .

دملخانو په هکله د ډیرو کوچنیو کمزوله لارې ډیر معلومات په شلمه پېړۍ کې ترلاسه شول. دملخانو یوه ډله دېشمبره ملخانو نه جوړه وی چې دوربڅې دتوتې په څېر بنکاري اوڅوکیلومتره سور اووږدوالی لری. دډبلکې په ډول ددښتو دملخانو خپل یوزرودوه سوه کیلومتره مربع پراخوالی لری اوله ۵۰ نه تر ۹۰ میلیارده ملخان په هرڅبل کې وی. بل مهم ټکی دادی چې ملخان دښکو لاندې هکې اچوی اولارواکان یې هلته وده کوی. ښځېنه ملخ له لس ترپنځلسو سانتی مترو پوری ځمکه کینی اودپنځه نوی نه تر یوسلواتوپنځوسو پورې هکې په هغه کې اچوی. ښځېنه ملخان درې ځلې په خپل ټول ژوند کې هکې اچوی. دځمکې دتودوخې په پام کې نیولو سره لاروا له لسو نه ترپنځه شپیتووړڅو پوری پخېری اوبیا وروسته ټول یوځای له ځمکې سر راپورته کوی. چې هر مترمربع زر ملخه لری. اوداچې دملخانو یوخیل ډیره ځای نیسی نو له دې کبله یې دهکې اچولو ساحه هم ډیره پراخه وی. اوپه یوه وار دومره ملخان له ځمکې سر راپورته کوی اوپه هواکې خورپری چې عجیب بنکاري او دا پېښه مشابه له همغې پېښې سره ده چې دقیامت په ورځ انسانان له کبرونو سر راپورته کړی. دملخانو په هکله دغه څېړنې یوځای دنوې ټکنالوژی په مټ ترسره شوی اودامربکې دخلائی څېړنو مرکز ناسا هم په دې اړوند ډیرې څېړنې کړې خو قران ۱۴ پېړۍ مخکې دابېلکه یاد ه کړې. آیا داپه خپله دقران یوه معجزه نه ده؟

د مېرینانو د اړیکو سیستم

قرآن فرمایي کله چې حضرت سلیمان (ع) له خپل لښکر سره له یوځای نه تېریده مېرینانو یو له بل سره خبرې کولې اوحضرت سلیمان په هغه پوه شو: کله چې د مېرینانو سمې ته ورسېدل یو مېړی وویل: ای مېرینانو ټول کورونو ته ولاړشی داسې نه چې سلیمان اولښکری یې په ناپوهی سره تاسو ترپښولاندې کړی. (النمل 18).

حَتَّىٰ إِذَا تَوَّأَوْا عَلَىٰ وَارِئِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمَلَةٌ يَكْتُمُهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا
مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُمْ وَلَا يَشْعُرُونَ

دمېړيو اوسنی څېړنې داچوتوی چې دغه ژوی ډیر منظم ټولنیز ژوند لری اویوه ډیره مغلقه داریکو شبکه لری. دډبلکې په توگه ملی جغرافیه داسې رپوت ورکوی: " یو مېړی په خپل غټ سر کې بېلابېل حواس لری چې بصری اوسمعی انکېزې اخلی اودمېړيو ټولې ټولنې ته چې په هغه کې په میلیونونو مېرینان شته هغه لېږدوی. چې داټول ښځېنه مېرینان دی ". دمېړی دماغ نیم میلیون عصبي حجری لری ، دمېړی سترکې مرکبې دی ، دمېړی ښاخ یا آنتن ډیزې ، دکوتو دسر اودلامسې دحس پراخای کارکوی ، دخولې لاندی وتلې برخه خوند حس کوی ، ویښتان هم کله چې ورسره تماس ونيول شی له ځانه غبرگون ښی.

مېرینان دخپلو اړیکو لپاره بېلابېلې لارې لری دوی خپل غری تل کاروی : لکه دخورو موندلو ، دښکارموندلو ، دکورجوړولو اوډله ییزو جگړو لپاره . ددوی په دوونه تر دریو ملی مترو پورې جسامت کې پنځه سوه زره عصبي حجری شته چې دحېرانوونکي داریکو دسیستم لارښوونه کوی. غبرگون دهغوی په اړیکو کې بېلابېلې څانگې لري: آلامونه یا خبرداری ، په کارتوظیفول ، ساتنه ، دلارو اودمقعد په مېنځ کې راکړه ورکړه ، ټولنیز کار ، پېژندنه ، دموقف ټاکل اونور. مېرینان چې دخپلې ټولنې له دغو غبرگونونو سره ځان تنظیموی په خپل مېنځ کې دخبرونو په راکړې ورکړی سره گډ ژوند کوی. دمعلوماتو دراکړې ورکړی لپاره کله هم داسې دقیقې اړیکې کاروی چې انسان یې په خبرو کولو نشی کولای . لکه دتولید و لپاره ، گډولو لپاره ، پاکولو اودفاع لپاره. دمېرینانو اړیکې دکیمایوی موادو له لاری تامینېری ، دغه نیمه کیمایوی مواد دفرومون په نامه یادېری چې دافرازشوو غډو اوداوریډو اوبوی کولو دحس له لاری اخستل کېری. اودا دمېرینانو دژوند دتنظیم په برخه کې ډیر مهم رول لری ، کله چې یو مېړی یو فرومون افراز کړی بل مېړی هغه دپوږې اوخولې له لارې اخلی اودهغه مطابق غبرگون څرگندوی. دفرومون ډول داچې څه ډول پیغام استوی توپیر لری. دغه راز دفرومون چټکوالی دپیغام په مهم والی پورې اړه پیداکوی . له دې نه ښکارې چې مېړی باید دکیمیا دپوهې په اړوند کره معلومات ولری څوچې یو ډبل په منظورپوه شی اودادقران عظیم الشان بله معجزه ده چې په سل گونو کاله مخکې یې بیان کړې خو ساینس اوس پرې پوه شوی دی.

د خورو دوران

الْمَيْتِ مِنَ الْحَيِّ

إِنَّ اللَّهَ فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيْتِ وَمُخْرِجُ

الله دانه اوهسته سوری کوی اوله مړې نه ژوندی اوله ژوندی نه مړی پیداکوی.

په دې آيت کې زموږ پاملرنه دخوړو دوران ته راړول کېږي چې دقرآن دنزول په وخت کې خلک پرې نه پوهېدل. کله چې يو ژوندی جسم مری میکروبونه په چټکۍ سره هغه تجزیه کوي ، بیا دغه مرجسم په عضوی مالیکولونو اوخوړو بدلېږي. دغه لومړنی غذایی مواد لومړی نبات بیا ژوی اوانسانان جوړوي ، که چېرې دغه دوران نه وای دځمکې په سره به ژوند ناممکنه وای. باکتريا دمنرالونو دجوړولو اودتولو ژوو اړین غذایی موادبرابروي .هغه حیوانات اونباتات چې په ژمی کې کنکل کېږي په ټول ژمی کې دباکترياوو له لاری خپل دخوړو توکي برابروي. دژمی په بهیر کې باکترياوې فضله مواد له حیواناتو اوانسانانو بېلوي اوهغه په منرالونو بدلوي. نوژووی ویده اوکنکل کېږي اوکله چې په پسرلی کې راویښ شي ، دیرشمیر خوارکي توکي تیارشوی وی . نوڅرنگه چې موولیدل مړه جسمونه دژوو دتغذیې لپاره اړین دی. نو داآیت هم بل قرآنی علمی اعجاز کنل کېږي.

په خوب کې د غوړونو فعالیت

الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

فَضْرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي

بیا دخو کلونو لپاره مو ددوی غوړونه بند کړل (الکھف 11).

ددې آیت مفهوم دادی چې هرکله دکھف اصحاب ویده شول ددوی غوړونه دالله (ج) له لوری وتړل شول خو چې غږ وانه وری . له دې نه چې دلته یواځې داوریډو حس باندې ټینګار شوی له ځانګړې اهمیت څخه برخمن دی . نویو څېړنو ښودلې چې دغوړو آخذه دخوب په وخت کې هم فعاله وی له همدې کبله دویښېدو لپاره له زنک لرونکي کړۍ څخه کاراخلو. ددوی غوړونه یې بند کړل چې په کلوکلوهم له خوبه اوچت نه شی.

د خوب په وخت کې د خوځښت اهمیت

وَتَحْسَبُهُمْ آيَاتًا وَهُمْ رُفُودٌ وَنُقِلَبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ

هغوی مو وپېښ وګنل په داسې حال کې چې هغوی ټول ویده وواوموږ. هغوی پر ښی اړخ اوکېږ اړخ اړول رااړول(الکھف 18).

دغه آیت د اصحاب کھف په هکله دی چې درې سوه کاله دغره په یوه سوړی کې ویده شوی وو. الله (ج) فرمایي چې هغوی یې ښی لوراوکېږ لورته اړول رااړول ، ددې موضوع اهمیت په دې وروستیو کې موندل شوی دی. څوک چې ددیر وخت لپاره په همدې وضعیت کې پاتې کېږي دیری روغتیایي ستونزی به یې په برخه شي . لکه دویښی ددوران ناسموالی ، دبستر ټپ ، دویښې ټینګېدل ، اونور . کله چې یو څوک په دوامداره توګه په یوه حال پاتې شي هغه برخه رګونه یې چې بستر سره اړیکه لري کېښودل کېږي اوکیدای شي وتړل شي ، چې په پایله کې اکسیجن اونور غذایی توکي نسج اوپوستکي ته نه رسېږي اودنسونو دمړینې لامل ګرځي . لومړی به پوستکي له مېنځه ځي اوهرڅورمړه چې دوام ومومي دیوستکي لاندې وازدې اوعضلې هم له مېنځه ځي . که چېرې ددغو ټپونو درملنه ونه شي مکروب نیسی اودیرې خطری رامینځته کوي اوآن چې دمړینې لامل ګرځي . دهغو لپاره دیره ښه روغتیایي وقایه دوضیعت بدلون ورکول دی . هغه ناروغان چې خپله خوځښت نه شي کولای باید دمرستندوی شخص له خوايې مرسته وشي اووروسته له هرو ددو ساعتونو له یوه اړخ نه بل اړخ ته واړول شي .

په شپه کې د خوځښت کمښت

وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا

اوشپه یی دسکون لپاره جوړه کړه(الانعام 96).

د "سکنا" عربي کلمه يعنی استراحت ، دوقفې ، وخت، دشاته تک اوآرامښت په مانا ده . څه ډول چې الله (ج) فرمایي شپه یی دآرام اواستراحت لپاره پیداکړې . په شپه کې د دمیلاتونین Melatonin هورمون افرازېږي چې دبدن خوځښت دکراریدو ، دستومانی داعصابو دآرامښت اوخوب لامل گرځي . دخوب په وخت کې دزړه خوځښت اوسا کښل کرارېږي دویني فشار کمېږي . سهار مهال ددغه هورمون افراز درېږي اودانسان بدن ته وپښیدل تنبیه کېږي .

دخوب په وخت کې دبدن عضلي خپلې مړې حجرې ترمیموي داځکه چې دخوب په وخت کې دانرژي مصرف لږ وي ، بدن انرژي ذخیره کوي . دمعاپتی سیستم اودبدن دودې ډیر شمېرهورمونونه هم په شپه کې افرازېږي .

دبېخوبی له کبله دمعاپت سیستم کمزوری کېږي اوشخص په آسانی سره ناروغه کېږي . که څوک پرله پسې دوه شپې ویده نه شي ښه تمرکز نه شي کولای اودبېرې تیروتنې کوي ، که څوک درې شپې پرله پسې ویده نه شي ښه فکر نه شي کولای اوخیالاتی کېږي .

(Hallucination يعنی داسې څه وینی اواوري چې اصلاًشتون نه لري) .

شپه دانسانانو اونورو ژوو لپاره داستراحت وخت وي . الله (ج) داچې شپه دآرامښت لپاره پیداکړې ده اودیر فعالیتونه په دې وخت کې کمېږي نوځکه دې مسالي ته اشاره کوي . په داسې حال کې چې موږ په سترگو ډیر داسې بدلون نه شو لیدلای ، دبېلګې په ډول دفتو ستنېز عملیه په نباتاتو کې چې دلهر په راوتو سره پیلېږي . دشپې له خوا تودوخه کمېږي نباتات خولې نه کوي اواستراحت کوي . که شپه نه شي ډیر نباتات به ومري يعنی داچې شپه دنباتاتولپاره هم داستراحت اودځواک دنوی کولو وخت وي .

دمالیکولونو فعالیت هم دشپې له خوا کمېږي ، دلهر وړانګې دروخې دمالیکولونو اوتومونو دفعالیت لامل گرځي . په تیاره کې مالیکول اوتوم لږه انرژي لري اودوړانګو په له لاسه ورکولو پیل کوي .

په لوړو سیمو کې د سینې انقباض

انسانان دژوند لپاره داکسیجن اودهوا فشارته اړتیا لري . له هوانه داکسیجن اخستل اودهغه رسول هوایی کېسوته په سږو کې صورت نیسي . څومره چې دیوې سیمې لوړوالی ډیر وي دهوا فشار هلته کمېږي ، له همدې کبله ساه ایستل ستونزمن کېږي اوپني ته داکسیجن رسېدل کمېږي . دسږو هوایی کېسې انقباض کوي اوتنګېږي اوموږ داسې فکر کوو چې سا نه شو اخستلای . که چېرې دبدن داړتیا لپاره دویني داکسیجن کچه لږه وي بېلابېلې نښې په انسان کې لکه ستومانیا ، دسردرد ، گنګستوب ، زړه بدوالی پیداکېږي اوناام قضاوت له انسان نه سروهي . کله چې یوتاکلی

لوړوالی ته ورسېږو په دې صورت کې دسا اخستل ناممکنه کېږي له همدې کبله په ډیرو **وَمَنْ يُّرِدْ أَنْ يُّضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَقُ فِي السَّمَاءِ** لوړو ځایو کې داکسیجن کڅوړې اوماسک ته اړتیا لرو . دسمندر له سطحې نه پنځو نه تر

اووه نیم مترو پورې که څوک پورته ولاړشي دسایستلو دستونزو له کبله کیدای شي دکوما حالت پرې راشي . له همدې کبله په الوتکو کې داکسیجن کڅوړی وی دغه راز په الوتکو کې داسې وسیلې شته چې فشار کنټرولوي . کله چې انساجو ته اکسیجن ونه رسېږي دې حالت ته انوکسیا Anoxia وایي . د اکسیجن کموالی له درې زره نه تر څلورنیم زره متره لوړوالی نه پیلېږي ، ویل کېږي چې په دې لوړوالی کې انسان شعور له لاسه ورکوي . پوهانو دغه حقیقتونه اوس موندلی چې په لاندې آیت کې روښانه شوی .

هرڅوک چې وغواړي لارورکي یی کړی دهغه سینه تنګوی اونیسی یی داسې لکه چې دآسمان په لوری پورته کېږي(الانعام 125).

وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

اومور دابيلکې ددې لپاره خلکوته وايو خو پرته له پوهانو نورڅوک په هغه کې فکر نه کوي (العنکبوت 43).

د قرآن وړاندوېني

دقرآن بل اعجاز دهغو پېښو وړاندوېنه ده چې کت مت پېښې شوی دی چې بېلکې يې دادی:

د روم بری

دقرآن کریم په دوهم سورت کې دختیز روم بری ددې کتاب یوه وړاندوېنه ده.

روم ماته وخوره په ډیره ټیټه ځمکه کې ، اوهغوی به وروسته له دې ماتې نه له دريو نه تر نهوکلوپه موده کې بريالی شی (الروم 4-1).

الْمَدَّ غَلَبَتْ الرُّومُ ﴿١﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٢﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْسَحُ الْمَوْتُونَ ﴿٣﴾

دغه آیت په زېږدیز ۶۲۰ کال کې نازل شو یعنې وروسته دختیزروم (ننې استانبول یا قسطنطنیه) دعسویانو له ماتې نه چې دپارسیانو له لوری یې وخوره. کله چې رومیانو په زېږدیز ۶۱۳ کال په انټیوچ کې ماته وخوره پارسیانو شام، سیلیسیا، تارسوس، آرمینه او بیت المقدس ترلاسه کړل. په تیره بیا دبیت المقدس له لاسه ورکول او دصلیب له مېنځه تلل رومیانو ته ډیر ستونزمن تمام شول. برسېره پردې پارسیانو، آورانو، سلاوانو لېباردانو هم دروم امپراطوری گواښوله ، له وخت نه په گټې آوران دقسطنطنیې دیوالونو ته ورسیدل ، امپراتور هیراکلیوس فرمان ورکړ څو چې دکلیسا گانو دنولو سرو اوسپینو زرو نه پیسې جوړې کړی چې لښکرته ورکړشی ، له دې نه چې داپیسې کافی نه وی دژېرو پیسې هم جوړې شوی . دیرو والیانو دهراکلیوس پرضد پاڅون وکړ اونړدې وو چې قسطنطنیه سقوط وکړی . عراق، سوریه، مصر، ارمنیه ، فلسطین او سلیسیا ټول دامپراطوری دله مېنځه وړلو په سوچ کې وو. خو قرآن وړاندوېنه وکړه چې له دریو نه ترنېو کلونو پورې به روم بیا بريالی شی . خو دعربو مشرکینو دانه منله چې داوړاندوېنه به سمه وی اوحقیقت به شی. په ۶۲۲ز کال کې هیراکلیوس دپارس په وړاندې بریالیتوبونه ترلاسه کړل او ارمنیه یې ونیوله د۶۲۷ زېږدیز کال په وروستیو کې دواړه لښکر ددجلې دسیند په ختیزه برخه کې بغداد ته نږدې په جگړه اخته شول ، داخل هم پارسیانو ماته وخوره اوڅو میاشتی وروسته پارسیانو له رومیانو سره سوله وکړه اوپه زورسره خپل هیواد ته ستانه شول.

په کال ۶۳۰ز کې دپارس دځسروپاچا په ماتې سره اودبیت المقدس په بیانپولو اودصلیب په لاسته راوړو سره په پارس باندې دروم بری په حقیقت بدل شو اوڅه ډول چې قرآن وړاندوېنه کړې وه له دریو نه ترنېوکلونو پورې روم په پارس غالب شو.

بل اعجاز لرونکی ټکی په دې آیت کې یو جغرافیایي مثل دی چې دهغه وخت پوهې سره د اټکل ورنه وه . رومیانو دخمکې په ډیره ټیټه برخه کې ماته وخوره.

"ادنی الارض" په ډیرو تفسیرونو کې نږدې ژباړل شوی په داسې حالی کې چې اصلی مانای یې دخمکې ډیره ټیټه برخه ده . مفسرینو دجگړې دسمې نږدې والی دعربو دژوندانه له سیمې سره په پام کې نیولی . حقیقت په دې کې دې چې جگړه په بحر میت کې په کال ۶۱۳ – ۶۱۴ ز کې پېښه شوې . دغه سیمه ۳۳۹ متره دسمندر له سطحې نه ټیټه ده اودخمکې پر سر ډیره ټیټه وچه ده . دبیت المقدس ښار هم دهمدی بحرالمت سره نږدې دی . جگړه دسورېې ، فلسطین او اردن دتقاطع په ځای کې شوې اودخمکې ددې سیمې ډیر ټیټ والی یواځې اوس اوس دپرمختللو وسیلو له لاری تثبیت شوی اوهغه وخت یې په قران کې ذکر ددې الهی کلام یوه بله معجزه ده.

د فرعون د بدن ساتنه

څه ډول چې پوهېږو دمصر فرعون دخدای دعوه درلوده ، او حضرت موسی (ع) چې د الله (ج) بنده کی. ته یی خلک رابلل ترکواښ اوتیری لاندې ونیو. اودې حال ترهغه وخته دوام وموند چې فرعون ډوبېدوه نه نږدې شوی ؤ. چې په دې وخت کې یی دفعتاً" په الله (ج) ایمان راوړ اودخپل خلاصون دعایی وکړه ، خو دده توبه دهرېنې په وخت کې قبوله نه شوه الله (ج) ده ته په خطاب کې وویل:

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِدَنِّكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكْ اٰيَةً

له نن نه (وروسته له ډوبېدو) ستا بدن دخلکو دعبرت لپاره ساتو (یونس 92).

دغه معلومات چې دفرعون جسد به وساتل شی دې ته اشاره ده چې دده جسد به نه خرابېږی . ددغه ظالم حاکم جسد وروسته له ډوبېدو ساحل ته ورسېد اومصريانو هغه مومیایی کړ دغه جسد اوس هم دقاهرې په موزیم کې دخلکو دعبرت لپاره شته اوساتل کېږی.

د مکې فتحه

لَقَدْ صَدَقَ اللهُ رَسُوْلَهُ الرَّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ
الْحَرَامَ اِنْ شَاءَ اللهُ اَمِيْنَ مُحَلِّفِيْنَ رِءُوسِكُمْ وَمُقَصِّرِيْنَ
لَا تَخَافُوْنَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوْا فِجَعَلَ مِنْ دُوْنِ ذٰلِكَ
فَتْحًا قَرِيْبًا

البته الله (ج) دخپل رسول خوب ريښتيا كړ كه الله غوښتي وي مسجدالحرام ته به په امن سره ننوځي په داسې حال كې چې (دحج لپاره) به سرونه وخریي اویا به یی لنډ كړی له ډاره پرته. .
الله (ج) پوهېږی په هغه څه چې تاسو نه پوهېږی برسېره پردې به ډیره ژر بل بری هم ولری (الفتح 27).

یو شپه حضرت محمد (ص) خوب ولید چې مؤمنان مکې ته ننوځی اودمسجدالحرام په شاوخوا راگرځی . سهار یی خپل دغه خوب مهاجرو ته ووايه . وروسته دغه آیت نازل شو او ډاډ ورکړ شو چې خوب به یی په حقیقت بدل شی . هغه وخت لا مکه نه وه فتح شوې چې وروسته له هغه په لږه موده کې دحديبي سوله اودمکې فتح وشوه اومؤمنان مسجدالحرام ته ننوتل . الله (ج) وښوده چې دا دده اراده وه چې رسول دخدای خوب ولید.

که چېرې څیر شو دابه ومومو چې په دې آیت کې یوې بلې فتحې ته چې مخکې دمکې له فتح به واقع شی هم اشاره شوې اودا دخیبر فتح ده چې ډیر ژر وروسته دمکې له فتحې وشوه. هغه وخت خیبرکلا ديهودانو په واک کې وه چې ترې آزاده شوه.

حضرت محمد (ص) په زېږدیز ۶۳۰ کال کې مکه فتح کړه اودوه کاله وروسته ټولو کفارو مکه خوشې کړه څه ډول چې الله (ج) فرمایلی وو.

مهم ټکي دلته دی چې کله محمد (ص) ددې سوېي زېږی مسلمانانو ته ورکړ ، حالات داسې وو چې هېچا دابورو نه درلود چې مسلمانان به دومره ژر مکي ته ننوځي او هغه به فتح کړي اوان ځینې مسلمانان چې مذبذبه ول ددې وړاند وینې په وړاندې یې شک وکړ. خو بیا هم حضرت محمد(ص) هغوی ته کومه پاملرنه ونه کړه او الهی وحیه یې ټولو ته تبلیغ کړه . الله (ج) خپلې خبرې په عملی توګه تایید کړې او بری ډیر ژر راغی.

دبني اسرائيلو قوم به ډير کبرجن شی

وَفَضَّلْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ
مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا
عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بِأْسِ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ
وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ
وَأَمَدَدْنَا لَكُمُ الْيَمُونَ وَبَيْنَ يَدَيْكُمْ أَوَّلَ نَبِيٍّ أَكْثَرُ نَفْسِيرًا ﴿٦﴾

اوپه کتاب کې موبني اسرائيلو ته خبرورکړو چې تاسو به دوه ځلې په ځمکه کې فساد ته پاڅېږي اوکبر اوسرکښي به کوي . کله چې لومړنی پړاو راشي کلک جګړه مار اوځواکمن بنده کان به تاسو ته راپاڅوو څو چې ستاسې کورونه هم ولټوي اوزمور وعده هرورمرو ترسره کيدونکې ده . او بيا تاسو دهغوی په لور راګرځوو اوپه ډيرو مالونو او اولادونو سره به ستاسو مرسته وکړو اوستاسو شمېر به ډېر کړو. (الاسراء 64)

په دې آيتونو کې فرمايي چې بني اسرائيل به دوه ځلې فساد لامل شي چې هرځل به ډير متکبره اوسرکښه شي . ا. والله (ج) به ځواکمنه قوه ددوی پرضد راواستوي . لومړی ځل کله چې يهودانو يحيى (ع) وواژه اوزيار يې وايست چې عيسى (ع) هم ووژني ډير کبرجن شول . خو بيا ژر په ۷۰ زېږديز کال کې روميانو هغوی له بيت المقدس نه وويستل اووروسته له هغه يهودان په ټوله نړۍ کې تبت اوپرک اوسرګردانه شول .

ددغو آيتونو دنزول په وخت کې يهودان په بېلابېلو سيمو کې په ډيرې خوارۍ سره ژوند کاوه له ځانه يې کوم هيواد نه درلود. الله (ج) بني اسرائيلوته وويل چې يو ځل بيا به خپل ځواک اوتکبر ترلاسه کړي په هغه وخت کې چا دافکر نه کاوه چې داکار به ترسره شي .

وروسته له څو سوه کلونو په ۱۹۴۸ زېږديز کال کې يهودان فلسطين ته راوګرځېدل اوداسراييلو دولت يې جوړ کړ . نن اسراييل ډيرپوځي اواقصادی ځواک لري اوپه ډېر کبر سره يې مسلمانان اوعيسويان ځورولي . دا دبني اسرائيلو دفساد دوهمه دوره ده .

نوهغه وخت کله چې هېچا هم فکر نه کاوه دبني اسرائيلو قوم په داسې حال کې چې ډير کبرجن شوی وو اوپه ځمکه کې يې فساد خور کړی وو خدای خوار اوذليل کړ ، اودادی اوس يې په تيره سليزه کې بيا ځواک وموند اودځمکې پر سر دفساد دخورلو سرچينه شو .

«خدای پاک قادر دی چې داسراييلو اوسنی کبر اوفساد ته هم داسې قوم راپاڅوی څه ډول يې چې پخوا راپاڅولی وو اودوی به انشاءالله بيرته خوار اوذليل کړي اوځمکه به ددوی له شر څخه پاکه کړي» . ژباړن .

خلايي څېړنې

دانسنانو له خوا خلايي څېړنو هغه وخت پراختيا وموندله چې دلومړی ځل لپاره روسی پیلوت یوری گاگارین دسپوتنیک مصنوعی سپوږمکی له لاری د۱۹۵۷ کال داکتوبر په څلورمه نېټه دځمکې له فضا نه ووت . ورپسې " امریکایی نیل آرمسټرانگ لومړی انسان وو چې د۱۹۶۹ز کال دجولای شلمه نېټه یی دسپوږمۍ په کره قدم کېښود. په داسې حال کې چې الله (ج) دغه پرمختګ له وړاندی په قرآن کریم کې یادکړی وو.

يَنْمَعَشِرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّ أَسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ

إِلَّا بِإِذْنِ

ای پیریانو اوانسانانو که کولای شی دآسمانونو اوځمکې چاپیریال ته نفوذ وکړی ، نفوذ نه شی کولای مگر په یوه ښکاره صلاحیت سره (الرحمن 33). دسلطان کلمه چې په ښکاره صلاحیت ژباړل شوی دقوې ، ځواک ، قانون ، تکلوری ، بهروتلو ، استدلال ، ثابتولو ، حاکمیت اوسلطنت په ماناهم دی. په دقیقې مطالعې سره پردې پوهېږو چې په دې آیت کې دځمکې اوآسمانونو په لور پرمختګ ته اشاره شوې خو په هغه صورت کې چې ښه ځواک به لری. اودغه ځواک همدغه ننی تکنالوژی ده چې پوهان یی توانولی چې دځمکې په مینځ اوخلاکې نفوذ وکړی.

د سپوږمۍ سفر

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ لِتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ

قسم په سپوږمۍ ، کله چې تمامه شی بېړاوپه بېړاوه پورته شی (الانشقاق 18-19).

دسپوږمۍ له یادښت نه وروسته دپړاوپه بېړاوه پورته تلو یادونه شوې د "ترکبن" کلمه له مراکې نه دپورته کېدو ، کام پورته کولو ، تعقیب ، سورېدو ، یوځای کېدو اوحاکمیت په مانا ده ، ددې ماناو په رڼا کې امکان لری چې ددې آیت موخه دسوریدواولېږد واسطه وی. دخلاوهلو واسطه هم بېړاوه پړاوه دځمکې دچاپیریال له پورونو نه تیره شوه او دسپوږمۍ دجاذبې ساحې ته ورسېده. اویا دخو پورونو په وهلو سره سپوږمۍ ته ورسېده. اویا سپوږمۍ قسم یادول پردې ټکی ټینګار کوی یعنې چې دا آیتونه کیدای شی دسپوږمۍ پرلورسفر ته اشاره وکړی.

پروفیسر آرمسٹرانگ لومرنی، امریکانی خلاوہونکی جي پرسپورمی، یی پل کینبود وایی: په یقین سره داموضوع دساینس له اړخه ډیره ستونزمنه ده چې بیان شی ، هغه څه چې مور و لیدل له هغه څه نه ډیر اوچت دی چې یو عادی سړی وکولای پر هغه پوه شی او څه پرې ولیکی.

د لېږد رالېږد عصری وسایل

وَالْحَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْحَمِيرِ لَتَرْكَبُنَّهَا وَرِيْنَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

آس او کچره اوخر یی تاسوته دتجمل اوسورېدولپاره اونورشیان چې تاسو پرې نه پوهېږی خلق کړی دی. (النحل 8).
دغه آیت جوتوی چې له یادوشوو څارویو برسېره دلېږد رالېږد نوروسایل چې دهغه وخت خلک پرې نه پوهېدل لکه موتر ، الوتکه اونوروته هم اشاره شوې . دغه بل آیت هم کیدای شی مدرنودلېږد رالېږد وسایلو لکه کبنتی، ته په کې اشاره شوې وی:

وَأَيُّهَا لَمْ نَحْمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمَشْحُونِ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

نورې نښې ددوی لپاره دادی چې دانسان نژاد مو په کبنتیوکې ولېږداوه اوهم مودهغو غوندې نور دلېږد وسایل پیداکړل (یس 41-42).

د الوتکې ټکنالوژۍ

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ رَبِّهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكَتْنَا فِيهَا

اوسلیمان ته مو ددې توان ورکړ چې له جتک باد سره چې دده په واکې ده دخمکې لورته حرکت وکړی اوهغه مو مبارک وگرځاوه. (الانبیا 81).

څه ډول چې آیت روښانوی الله (ع) سلیمان (ع) ته داتوان ورکړ چې له باد نه په خپل واک کې دلېږد رالېږد دوسیلي په توگه کارواخلي اوپه زیات کومان له باد څخه دسلیمان (ع) دغه گټه اخستنه دالوتکې دجوړولو لپاره اشاره ده.

اوباد مو دسلیمان په واک کې ورکړ چې دیوې میاشتنې سفر په سهارکې اویو یومیاشتنی سفر په مازدیگر کې ووهی (سبا 12).

وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ غَدُوها شَهْرًا وَرَوَّاحَهَا شَهْرًا

یو میاشتنی سفر په سهار کې اویو یو میاشتنی سفر مازدیگر مهال دسلیمان (ع) ډیر جتک تک ته اشاره ده ، په همدې توگه دغسې سفرونه نن دالوتکې له لارې چې دباد دقوی پراساس کارکوی په جتکې سره ممکن دی (والله اعلم). په ډیره کومان سره پورتنی آیتونه دانسان له لارې دالوتکې اختراع ته اشاره کوی.

د تصویر لېږد

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ

اوهغه څوک چې په علم اوکتاب باندي پوه ؤ ویی ویل چې زه هغه (دسبادملکي تخت) مخکې له هغه چې ستا سترگې راوکړخی راوړم (النمل 40). څوک چې پوه ؤ سلیمان (ع) ته یی وویل چې دسبا ملکي تخت ډیر ژر دسترگو په رپ کې راوړم . دغه موضوع کیدای شی دتصویر لېږد ته اشاره وکړی چې پرننښو وسایلو یی کولای شو ترسره کړو. نن هرلیک ، تصویراوفلم کولای شو دانترنت تلویزیون اوفاکس له لارې دخو ټانیو په موده کې ولېږدوو اوددری بعدی تصویر لېږد هم دانترنت له لارې شونی دی. پوهان په دی اند دی چې په راتلونکې کې به دانومونو ، مالیکولونو اوجسمونو لېږد هم ممکن شی . دا کیداشی داسې وشي چې دجسم ځانگړنې له یو ځای نه بل ځای ته واخستل شی اوبل ځای ته ولېږدول شی اوهلته به بیاوورغول شی . ددغې ټکنالوژۍ په بری سره به دلېږد لپاره زمان اومکان کومه مانع نه وی اوهرڅه به دخو شېبو په موده کې هرځای ته ولېږدول شی. په کال ۱۹۹۸ کې اروپایی پوهان اودکالفورنیا دټکنالوژۍ انسټیټوت په دې وتوانېدل چې یو فوتون ولېږدوی . پوهان دانومی جوړښت په مطالعې سره دیو فوتون کاپی جوړه کړه اویو مترۍ واټن ته یی ولېږدوله . دغه راز پنگ کوی لام داسترالیا دپوهنتون غړی وکولای شول چې دلایزر وړانگې ځای ته بدلون ورکړی. اودخو مترو په واټن کې یی تجزیه اوبیایي جوړه کړی. پنگ کوی لام وایی: "تراوسه نه دی توانیدلی چې جسمونه پر انومونو تجزیه کړی اوبل ځای ته یی ولېږدوی خو دغه کار به په راتلونکې کې شونی شی."

سَأُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُم أَنَّهُ الْحَقُّ

موږ خپلې نښې په افاق اوانفس کې ددنیا ښکاره کوو څو چې خلکو ته ښکاره شی چې ټول پرحقه (53).

دغه ټکنالوژۍ دهغو شیانو یوه برخه ده چې قرآن بیان کړې اودغه ټول دقرآن اعجاز دی.

د بوی لېږد

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تَفْتَنُونَا

ځکه چې کاروان له (مصرنه) بهراغی پلاریی یعقوب (ع) وویل: زه دیوسف بوی مومم اوتاسو زما عقل کمزوری کنی (یوسف 94).

پوهان په دې باور دی چې د تصویر په څېر د بوی لېږد هم لرو ځایو نو ته ممکن دی. دیوسف^(ع) پلار وایی چې دیوسف بوی له بل نښانه ماته رارسېږي، پوهان وایی لکه درې بعدی تصویر په شان د بوی لېږدول هم امکان لری په همدې خاطر دغه آیت د پرمختللي تکنالوژۍ وړاندوینه کوی.

لکه زموږ نورحواس بوی هم په دماغ کې جوړېږي او همدلته یې تشخیص کېږي. د بېلګې په ډول د لیمو د پوستکي مالیکولونه پوزې ته رسېږي او د پوزې آخذه تحریکوی. دغه آخذه معلومات په الکترونیک ډول دماغ ته لېږدوی خو خپله د لیمو مالیکول دماغ ته نه ننوځي. بڼاپردې پوهان عقیده لری چې دغه ډول الکترونیکي معلومات په مصنوعی ډول هم جوړیدلای شی. یعنی د الکترونیکي پوزې د جوړیدو امکان په نږدې راتلونکې کې شونی دی.

دمسلکي کسانو پوزې تر لسو زرو ډولونو پورې بویونه احساسوی. مسلکي عطر جوړونکي د بوی کیمیاوی مادې په بویولو سل ډوله جزونه یې پېژندلای شی، دانسان په پوزه کې دغه ډول خارق العاده جوړښت پوهان دې ته هڅولی دی چې له هغه سره یوه مشابهه آله جوړه کړی.

دانسان د پوزې آخذه له پروتینو نه جوړې شوی. الکترونیکه پوزه د کیمیاوی آخذه درلودونکی وی، هره آخذه یواځې یو ډول بوی اخستلای شی، نو هرڅومره چې ددغې پوزې تشخیصیه قوه ډیره مصنوعی شی، د پروتینو ته اړتیا لری اوبیه یې هم گرانېږي. آخذه ته رسېدونکې علامې په الکترونیکي کود بدلېږي او کمپیوټر ته لېږدول کېږي.

دعصبی تارونو معادل الکترونیک سیستم د پوزې اودماغ ترمنځ وی او کمپیوټر د دماغ دنده ترسره کوی. کمپیوټر داسې تنظیم شوی چې معلومات اخلی او اخستل شوی کودونه تعبیروی. الکترونیکه پوزه د درمل جوړولو، خوراکی توکو، عصرونو، او کیمیاوی صنایعو د جوړولو لپاره په کارېږي.

وَأَسْلَمْنَا لَهُ عَيْنَ الْقَطْرِ

له برېښنا نه کټه

اودده لپاره مو دویلي شوو مسوچینه جاری کړه (سبا 12).

دالله (ج) یو ستر نعمت دسلیمان^(ع) لپاره دویلي شوو مسوچینه وه، اودا په څو مانا کانو تعبیریدلای شی. له ویلي شوو مسونه منظور چې روان وی کیدای شی د برېښنا تکنالوژۍ وی، مس د برېښنا اوتودوخي ډیر ښه لېږدونکی دی بڼا پردې د برېښنايي صنایعو بنسټ جوړوی اودجاری کولو اشاره کیدای شی د برېښنا په مزو کې د برېښنا بهیر ته اشاره وی. (والله اعلم).

د ارتیزن څاه

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَنَهُ فَوْمَهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

او موسی^(ع) ته مووحي وکړه چې په خپله لکړه ډبره ووهه بیا دولس چېنې ترې وپهېدې (الاعراف 160).

دموسی^(ع) قوم له ده نه اوبه وغوښتلې اوپه دې توگه دوی ته دڅښاک اوبه تیارې شولې اودا هغه خلک وو چې داوبو له کمښت سره مخامخ ول. داوبو قحطی اوس هم شته یو میلیارده خلک روغتیایي اوبو ته لاس رسی نه لری. اودوه نیم میلیارده خلک پرته له مناسب تشنابه ژوند تیروی، داسې اټکل کېږي چې په دوه زره پنځه ویشتم زیږدیز کال کې به پنځه میلیارده خلک داوبو له کمښت سره مخامخ شی. هرکال دولس میلیونه خلک داوبو د کمښت له کبله مړه کېږي دهغو له ډلې نه درې میلیونه یې هغه ماشومان دی چې دککړو اوبو دکارونې له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوی.

دځمکي لاندې اوبه د لویو ذخیرو په توګه ۹۰ په سلوکي داوبو زېرمې جوړوي له دې کبله ډېرې مهمې دي اودنړۍ د دوومیلیاردو انسانانو اړتیاوې پوره کوي . په منځنۍ توګه په امریکا کې پنځوس په سلوکي په ښارونو او پنځه نوي په سلوکي په کلیو کې دڅښاک اوبه دځمکې لاندې سرچینو څخه لاسته راځي ، برسېره پردې ددې اوبو له طبیعي حرارت نه ګټه اخستنه د تودوخې دانرژي لګښت راکموي .

کله چې اوبه خاورته جذبېږي داسې ځای ته رسېږي چې نور ښکته نه شي تلای هلته سره ټولېږي اوداوبو زېرمې جوړوي . دغه اوبه د ارتیزین Artesian څاه له لارې دځمکې سرته رسېږي ، د ارتیزین چینې درسوې ډبرو له لارې چې دځمکې لاندې اوبه زېرمه کوي جوړېږي .

دا حقیقت چې د ارتیزین څاه ګانې له ډبرینو سمیو نه لاسته راځي دقرآن آیت په دې اړوند ورته مطلب بیانوي . کله چې الله (ج) موسی (ع) ته امر وکړ چې خپله لکړه په ډبره ووهه داوبو دلاسته راوړلو دې طریقي ته اشاره ده (و الله اعلم) . د اضرې کلمه دوهلو ، پورته کولو اوخلاصولو په ماناده . نو ددې آیت مانا داهم کیدای شي چې اوبه کولای شي دلکړې له لارې دډبرې په اوچتولو سره جاري شوې . او اوبه په فشار سره دباندي راووتې (دانجست کلمه) دانجست دتوییدو ، بهیدو ، جاري کیدو په مانا ده چې د ارتیزین څاه کې هم همدا ډول بهیرسرته رسېږي . کله چې پوره فشاروی اوبه پرته داوبو له پمپه بهېږي .

مهم ټکي دادی چې په اوسني عصر کې داوبو دکمښت دمخنیوی لپاره دځمکې لاندې اوبو څخه ګټه اخستل کېږي اوکټوره لاره یی همدا د ارتیزین څاه ده یعنی مور په داسې حال کې چې نه پوهېږو دموسی (ع) په طریقه روان یو . دااعراف دسورې ۱۶۰ آیت د ارتیزین څاه ته اشاره لري چې په کال ۱۱۲۶ زېږدیز کې لومړی ځل په فرانسه کې له هغه نه ګټه واخستل شوه .

په ټکنالوژي کې د مېريانو لښکر

حَتَّىٰ إِذَا تَوَآءَىٰ وَإِذَا التَّمَلُّقَٰلَتِ نَمَلَةٌ يَتَأْتِيهَا التَّمَلُّقُ أَدْخُلُوا
مَسْكِنَكُمْ لَا يَحْطَمَنَّكُمْ سَلِيمَنٌ وَجُنُودُهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

څو چې د مېريو وادي ته ورسېدل ، يو ه مېري نوروته وويل چې اي مېريانو ټول خپلو کورونو ته نوځي داسې نه چې دسليمان لښکر تاسو په ناپوهي سره ترېښو لاندې کړي . (النمل ۱۸) .
دمېريو وادي دمشخصو مېريو ځانکړې ځای ته اشاره کوي برسېره پردې دمېريو پرخبرو باندي دسليمان (ع) پوهيدل په ټکنالوژي کې يوه بله وړاندوينه ده . دنړۍ دټکنالوژي مرکز دسليکان دواډي Silicon valley په نامه يادېږي . په زړه پوري ده چې دسليمان (ع) په وخت کې دمېريو له وادي نه خبرې کېږي ، کيدای شي الله (ج) زموږ پاملرنه په راتلونکي کې دټکنالوژي پرمختگ ته راکړځولي وي .

دمېري او نورو ژوو ماډل په مصنوعي روبات Robot کې هم په ډيره کچه کارول کېږي . دمېري دماډل ښه بېلګه د مصنوعي مېريو د لښکر پروژه ده چې دنړۍ په بېلابېلو هيوادونو کې شته . دامريکې دويرجينيا پوهنتون پوهان په دې هڅه کې دي څو چې دمصنوعي کوچنيو ژوو لښکر چې ارزانه اوآسانه وي جوړ کړي ، دغه پروژه چې په رسمي ډول پرمخ بېول کېږي داسې روښانوي : "دغه مصنوعي ژوي په ډلييزه توګه هوډ کوي اوکړنه سرته رسوي . ددغو ژوو برېښنايي اوميخانيکي جوړښت دمېريو دټولني دکاردډول له مخې جوړه شوې دغه لښکر دمصنوعي مېريو Army-Ant Robot په نامه يادېږي ."

په لومړي سرکې دغه لښکر دلېږد رالېږد لپاره جوړشوی وو ، هغوی دنده لري څو چې په اتفاق سره يودروند شي له يوه ځای نه بل ځای ته ولېږدوي اووروسته څرګنده شوه چې دنورو دندو لپاره هم کارترې اخستل کيدای شي . دبېلګې په ډول په لاندې کارونو کې کارترې اخستل کيدای شي :

- دهستوي انرژي پاکول او له هغه نه دفضله موادو لرې کول .
- ماين اېښودنه
- ماين پاکونه
- دسيارو له سطحې نه څېړنه
- ساتنه يا پېره

اسرائیل واگنر په دې هکله داسې وایي: "مصنوعي مېرپان ساده مخلوقات دی چې دیوه کنترول کوونکي له لاری اوهم مخکي له مخکي دپروگرام ورکولو له لاری نه تنظیمېږي اوورکشوی دندې سرته رسوی. دریمه لار داده چې دغه مېرپان داسې جوړېږي چې یو له بل سره دهمکاری حس ولری اوپرته له مخکیني پروگرام نه یوله بل سره کاروکړی. په بېلابېلو اړخونو کې په دې اړوند څېړنې دوام لری اودغه مخلوقات بېلابېل کارونه لکه دکورونو، پاکونه دماين پاکونه او هم نورو سیارو کې څېړنې سرته رسولی شی".

دبېلګې په ډول مو ولیدل چې دمېرپانو ټولنیز ژوند دنننېوډیرو پروژو بنسټ جوړوی. له همدې کبله الله (ج) دمېرپو دواډی موضوع په قرآن کې یاده کړې ده. دمېرپونوم اخستنه کیدای شی دې ته اشاره وی چې انسانان دهغوی ژوندانه ته په پام سره ټکنالوژی جوړه کړی (و الله اعلم).

اتومی انرژي اوانشفاق

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

الله (ج) دانه او هسته بېلوی اوژوندی له مړی اومړی له ژوندی نه راباسی. (الانعام ۹۵).

د حب (دانه) بېلول یا سوری کول اود نوی (هسته) کیدای شی داتوم انشفاق ته اشاره وی. دنوی عربی کلمه دهسټي مرکز اوداتوم دهسټي په ماناده. برسېره پردې دغه موضوع له ژوندی نه دمړی راویستل او دهغه برعکس کیدای شی دې ته اشاره وی چې الله (ج) انرژي له مادې نه اوماده له انرژي نه مینځ ته راوړی. له ژوندی منظور ماده ده او له مړی منظور انرژي ده ځکه دې مادې په مینځ کې اتومونه اواجزای یی دی ځکه په خوځښت کې وی اوانرژي خو خپله په خپل مېنځ کې خوځښت نه لری. پوهان انرژي دکارکولو دخواک په مانا پېژنی. ټول مواد له مالیکولونو جوړ دی اومالیکولونه له اتوم نه جوړشوی چې خوځښت یی کولای شو ترالکترونیکي میکروسکوب لاندې ووینو. دشلمې زیدیزې پېړۍ په لومړیو کې البرت اینیشتین نظر ورکړ چې ماده په انرژي بدلېدی شی اووی ویل چې ماده اوانرژي داتوم په سطح یو له بل سره اړېکي لری. نو له مړی نه دژوندی راویستل کیدای شی له مادې نه دانرژي راویستل وی. اوس پوهان کولای شی چې اتوم اوهسته یی ماته کړی، دانتین له فرضې څخه په الهام اخستلو پوهان وتوانیدل چې هسته شق کړی او له هغه نه ډیره انرژي آزاده کړی. دفالق کلمه دهسټي دشق کولوپه مانا ده چې له کبله یی ډیره انرژي لاسته راځی.

دالانعام دسورې د ۹۵ آیت ټاکنه ډیره په پوهې سره شوی اوکیدای شی دا به اتومی چاودونو اودانرژي نه گټې اخستې ته اشاره وی. (و الله اعلم).

د قرآن تاریخی اعجاز

هامان او د مصر اهرام

قرآن د موسیٰ (ع) د ژوند په هکله مفصل توضیحات لری ، د فرعون او بنی اسرائیلو د بنمینیو ته په اشارې سره دمصر په هکله هم معتبر معلومات وړاندې کوی . د دغو معلوماتو دیرې اهمیت په دی وروستیو کې څرگند شوی . د قرآن د حکمت یوه بېلگه په دې کتاب کې دهامان یادښت دی دده نوم شپږ ځلی د فرعون د نېردي کسانو په توگه یاد شوی . د حیراني ځای دادی چې په تورات کې د موسیٰ (ع) د کيسې په هېڅ ځای کې هم دهامان یادښت نه شو موندلی . یوهامان نومی ډیر وروسته له فرعون نه یعنی دموسیٰ (ع) له زمانې نه یوزروس کاله وروسته په عهد عتیق کې د بابل دیوه پاچا د مرستیالانو له ډلې نه هم یو څوک دی . خو قرآن له نویو موندنو سره په یوه ژبه له هامان نه دموسیٰ (ع) په عصر کې یادونه کوی . دناسلمانانو نیوکه پردې ده چې ولې د تورات او قرآن اوعهد عتیق په مېنځ کې دغه اختلاف شته خو دوه سوه کاله مخکې د هروغلیف د لیکنې په لوستلو سره دغه ادعا ناسمه ثابته شوه ، داڅکه چې دهامان نوم په مخکینو کتیبو کې وموندل شو . تر اتلسمې زېږدیزې پېړۍ پورې مصری لیک چې له نورو نه بلکې دڅېرو له انځورونو جوړ شوی ؤ د لوستلو وړ نه ؤ ، د هروغلیف د لیک تصویرونه چې د مهمو تاریخی پېښو ثبتونکی دی په ډبرو باندې کښل شوی . په دویمه اودریمه زېږدیزه پېړۍ کې د عیسویت څېړېدل د پخوانیو عقیدو اود هروغلیف د لیک د هېرېدو لامل شو . د هروغلیف د لیک وروستی بېلگې په کال ۳۹۴ زېږدیز کې لیکل شوی ، په پایله کې لرغون پېژندونکو ته تر اتلسمې پېړۍ پورې پر تاریخ اولیکل شویو معلوماتو پوهیدل ناشونی وو . په کال ۱۷۹۹ زېږدیز کې دروزیتا ستون Rosetta Stone په نامه دیوې ډبرې په موندلو سره د هروغلیف معما حل شوه . دغه ډبره په ۱۶۹ مخکې له میلاده پورې اړه لری . د دې ډبرې اهمیت په دې کې دی چې په درې ډوله لیک یعنی هېروغلیف ، دموټیک او یوناني باندې اغل شوې . نو دمصر دغه پخوانی توری دیونانی تورو په مرسته وپېژندل شول . د هروغلیف ژباړه دیوه فرانسوی ژبپوه ژان فرانسوا شپولېون له خوا بشپړه شوه . په دې توگه د تاریخ ، د پښو ، د پخوانیو مصریانو اود ټولنیز ژوندانه په هکله ډیر معلومات په لاس راغلل .

لرغون پېژندونکیو د هروغلیف په لوستلو سره دهامان نوم دمصر په پخوانیو کتیبو کې وموند . دغه کتیبه دویانا دهوف په موزیم کې شته چې د فرعون او هامان تر مېنځ نږدې اړیکې بیانوی . دلغاتو په فرهنگ کې چې «خلک په نوی سلطنت کې» نوم لری هامان د ډبرو توکولو (سنگتراشی) دکارکونکو دمشر په توگه یاد شوی . چې دغو څېړنو د قرآن د مخالفینو نظر رد کړ . هامان داسې څوک وو چې په مصر کې یی دموسیٰ (ع) په زمانه کې له فرعون سره یوځای ژوند کاوه اوله فرعون سره نږدې وو اوتعمیراتی کارونو کې دخپل وو .

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ

لِي يَكْفُرَ عَلَيَّ عَلَى الظُّمِينِ فَاَجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأظنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ

اوفرعون وويل ای زما دقوم مشرانو هېڅوک پرته له ځانه خدای نه گنم ای هامانه اور پرخته بل کړه اوزما لپاره یو لوړ برج جوړ کړه څو چې دموسیٰ له خدایه خبر شم اوزه هغه دروغجن بولم (القصص ۳۸).

په دې آیت کې فرعون له هامان څخه غواړی چې یو لوړ برج جوړ کړی چې تاریخی موندنې د قرآن له دې وینا سره اړخ لکوی ، او په دې موندنو سره د قرآن د مخالفینو نظر به بشپړه توگه رد شو .

موسیٰ (ع) او د سهندردوه ځایه کول

دمصر پاچایانو ته هغه وخت فرعون وویل کیدل چې خلکو په خپلو عقیدو کې هغوی خدایان گڼل . کله چې هغو او هامان پرستیو کې خلک غرق ول ، الله (ج) دخلکو د هدایت اود بنی اسرائیلو دخلاصون لپاره موسیٰ (ع) راولېږه . فرعون او دمصر قاضیانو اوتولو خلکو دموسیٰ (ع) نظر رد کړ چې هغوی یی دیوه الله بنده کې ته رابلل . خو هغوی موسیٰ لیونی ، جادوگر اودروغجن وباله اوخپل ظلم یی د بنی اسرائیلو پر قوم لاډیر کړ . د الله (ج) خدایای یی ونه منله او موسیٰ (ع) یی شوم اودمصر دمصیبتونو لامل وگاڼه ، له همدې کبله یی هود وکړ چې هغه یا ووژنی یا یی له مصر څخه د باندی وباسی .

څه ډول چې قرآن فرمایي د بنی اسرائیلو قوم تنبتي اود فرعون لښکر یی تعقیبوی اونږدې وو چې له سیند سره ونیول شی . .

فَاتَّبِعُوهُمْ مَشْرِيقًا

فَلَمَّا تَرَمْنَا الْجَمْعَانَ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمَدْرُكُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ
 كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَضْرِبْ
 بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فَرَقٍ كَالظُّورِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾
 وَأَرْفَعْنَا فِئْتَامَ الْأَخْرِيِّينَ ﴿٦٤﴾ وَأَجْمَعْنَا مُوسَى وَمَعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾
 ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْأَخْرِيِّينَ ﴿٦٦﴾

اوهغوی بی دختیزلوری ته تعقیب کرل . بیا دموسی دوستان ودار شول او وی ویل اوس به
 هلاک شو . موسی وویل هېڅکله هم نه بلکې زموږ رب به موږ ته لارښوونه وکړی . بیا مو موسی ته وحی ولېرله چې خپله لکره په سیند ووهه سیند دوه څایه شو او اوبه یی دوو خواووته لکه سترغ
 پورته شوې . اونور مو هم دهغه لورته راوستل نوموسی اوملکروته مو خلاصون ورکړاونورچې دوی بی تعقیبول ټول مو غرق کرل (الشعرا 60-66).

په دې اړه دفرعون دزمانې له کتیبې نه لاندې معلومات لاسته راغلی : دامنا مونی دمانی . دسپینې کوتې دساتنې دکتابونو دمشر له خوا میرزانپترهورته :
 " کله چې دغه لیک تاته ورسېد اوټکی په ټکی دې هغه ولوست ، ستا په زړه به زور ودرد راشی ، لکه یوه پاڼه چې دنویان په لاس کې وی ځکه چې په سیند کې به ددویویدو له ناوړه پېښې خبر شی .
 پېښې داسې وواهه چې دتېښتې توان یی نه درلود . فکر وکړه چې دالاهې له مېنځه تلل ، دقومونو له مېنځه تلل ، اودختیز اولویدیز دپاچا له مېنځه تلل . خوب په اوبو کې له یو ستر شی نه یو
 وروکې اوناچاره کس جوړکړ کوم خبر به له دې معلوماتو سره چې تاته درورسېدل برابر وی ."
 د الله (ج) دا معجزه چې بنی اسرائیل یی سم سلامت له سره سمندرګی څخه تیر کرل تر ډیرو څېړنو لاندې راغلې . لرغون پېژندونکي نه یواځی له مصر نه دسره سمندرګی لورته دبنی اسرائیلو
 دتېښتې تکلوری بلکې دهغوی دیو ځای کیدو ځای یی هم دفرعون له لښکر سره موندلی چې غرونو راچاپېر کړی . دغه غر دجبل موسی په نامه یادېږی اودسینا په ټاپووزمه کې دسره سمندرګی په
 ساحل کې واقع دی .

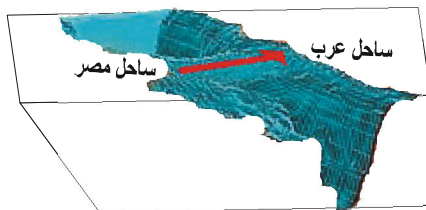
پوهانوله ډېرو څېړنو وروسته دسره سمندرګی داوبو ددوه څایه کیدو په هکله عجیب معلومات لاسته راوړل . دڅېړنو پایلې هغه ډول وې څه ډول چې قرآن عظیم الشان بیان کړی دی .
 دوو روسی ریاضی پوهانو نوم ولزنگر او الکسی اندروسوف ثابتته کړه چې موسی (ع) په رېښتیا هم وکولای شول چې سمندر دوڅایه کړی . نورو پوهانو ددې احتمال په خلاف فکر کاوه خو دغه دوه
 ریاضی پوهانو هغه شرایط چې ددغې معجزې لپاره یی شرایط مساعد کړی مطالعه کړل اودا بیا دمعجزی دثابتېدو لامل شول .

دروسی د ساینس اکاډمی دڅېړونې له نظره په سره سمندرګی کې داسې داوبو مخنیونکې یوه غونډی شته چې چې داوبو له سطحې سره نږدی ده . په دې ځای کې پوهانو دباد لوری اوجتکتیا چې
 وکولای شی دغه اوبه نیونکی دجزاومد له اغېزې وچ کړی محاسبه کړ ، په پایله کې څرګنده شوه داسې یو باد چې په ثانیه کې دیرش متره جتکتیا ولری دغه داوبو غونډی . وچولای شی . نوم ولزنگر
 چې دروسی دساینس اکاډمی دسمندری څېړنو په دپارتمنت کې یی کارکاوه داسې وویل : "که چېرې سبایی باد ټوله شپه د ۳۰ مترو په ثانیه کې په جتکتوالی په سمندرګی وچلېږی اوبه له اوبه
 نیونکی نه لرې کېږی او هغه وچوی . اودبنی اسرائیلو لپاره چې په ډیر کمان شپړلکه تنه به وو څلورساعته یی ونیول څو چې ددو ساحلونو په مېنځ کې دسمندرګی اووه کیلومتره واټن ووهی ،
 اووروسته له نیم ساعت نه اوبه بیا بهېږی . " ولزنگر او دده ملګری اندروسوف دغه مسأله دنیوتن دقانون له لارې مطالعه کړه اویا یی داسې وویل : " زه ډاډه یم چې الله (ج) دځمکې کره
 دفریک دقانون له لارې اداره کوی ."

باید پام مووی چې ددادول طبیعی پېښې اټکل هروخت کېدای شی . که الله (ج) وغواړی هروخت چې دباد مناسب ځای ، مناسب وخت اومناسبه جتکتیا سره راټوله شی دغه معجزه تکراریدلای
 شی . دموضوع اهمیت په دې کې دی چې معجزه هغه وخت پېښه شوې چې موسی (ع) اوملګری یی له سمندرګی نه تیرشول . اوبه هغه وخت بېرته یوله بل سره یوځای شوې کله چې فرعون
 اولښکر یی دسمندر په مېنځ کې دغه ځای ته رسېدلی وو . اودا دعاقلانو اومؤمنانو لپاره ستر عبرت دی . برسېره پردې په داسې ستونزمن حالت کې د الله (ج) پر حکم باندې د موسی (ع) باور
 دمعنوی ارزښتونو یوه ښه بېلګه شمیرل کېدای شی .

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

وي ويل هېڅکله نه ، رب له موږ سره دی اوموږ ته لارښوونه کوی(الشعرا ۶۲).

هغه ستونزې چې فرعون اود ده ملګری ورسره مخامخ شول

دمصرخلک اوفرعون داسې په اوهامو اودخوځدایانو په عبادت کې غرق ول چې دموسی (ع) حکمت اومعجزو ونه شو کولای ددوی زرونه نرم کړی اوله خرافاتو نه یې لری کړی.

اووی ویل که که داسې آیتونه دې راوړی وی چې مور جادوکړی ، مور به هیڅکله هم ایمان رانورو (الاعراف ۱۳۲).

نظریه دومره کبر سره الله (ج) ډیر مصائب دوی ته راوېلې خوچې دوی تنبیه شی اوکواکې اصلاح لومړنی ددغو مصایبو وچکالی وه چې دقحطی لامل شوه

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصِ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ

اوفرعونیان مو په وچکالی او قحطی اخته کړل شو کواکې پاملرنه وکړی (الاعراف ۱۳۰).

دمصر کرڼه چې دنیل په سیند پورې تړاو لری ډیره اغېزمنه شوه ، په داسې حال کې چې چې فرعون اودوستان یې دالله (ج) اویغمبر په ردولو سره اغېزمن شول ، خوبیایې هم دغه حالت دموسی (ع) له بد شاګوم نه وکانه بیا الله (ج) په نورو آزمویشتنو کې واچول.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجُرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالْبَصَاغَ وَالدمَّ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ

بیا مو توپان او ملخان او سپړی اوچونکني اووینه چې یو له بله بېلې نښې وې پرهغوی را ولېرل بیا هم هغوی کبر وکړ اوکناه کوونکی قوم و(الاعراف ۱۳۳).

ددغو ټولوطبیعی پېښو تفصیل چې په قرآن کې یادشوی ډیپيروس په کتیبو کې راغلی . مور له دغو پېښو دقرآن له لارې خبر شوی یو. خو دغه معلومات په نولسمه زېږدیزه پېړۍ کې دمصر دتاریخ په موندلو سره نورو پوهانو څرګند کړی. کله چې په ۱۹۰۹ کال دایپور پیپروسونه وموندل شول دهالند دلایدن موزیم ته واستول شول ، گاردینر یو مصر پېژندونکی دغه لېکنې وژباړې. په پیپروس کې دقحطی ، وچکالی ، اوله مصرنه دمریانو دتېښتې پېښې یادې شوی. برسېره پردې ډیپيروسونو لیکوال چې یو مصری (Ipuwer) حکیم دی په خپله یې دغه پېښې په سترګو لیدلې اوداسې لیکي:

"طاعون په ځمکه خور شو ، ټول ځایونه وینې ونيول ، سیند وینه دی . الحق هغه چې پرون لیدل شوی له مېنځه تللی . ځمکه داسې ستومانه ده لکه لو چې پرې شوی وی ، کوز مصر ژاری ... په ټوله ماڼۍ کې د راتلو څه نشته په هغه پوری غم ، وربشې ، مولخ اوکبان تړاولری په رینتیا سره غلې هرچېرې له مېنځه تللی. ټوله ځمکه ډاروونکونارو اولالهندی نیولې ، ... نه له ماڼۍ نه دورځې څوک وتلی او نه هم چا دخپل ملګری مخ لیدلی ... ښارونه دجزر اومد له لاسه له مېنځه تللي ... پورتنی مصر وران شو...هرلورته وینې ... طاعون په ټول هیواد کې ... هېڅوک دباپیلوس شمال لورته کښتې نه لېرې ... خپلو دصبر ونو او موم کړای شووسره څه وکړو...؟ طلا نشته . انسانان له انسانیت نه بېزاره دی ، او یو غرپ اوبو ته تړی دی. هغه زموږ اوبه دی . نو مور څه وکړو.هرڅه وران شول . هرڅه وران شول . ښارونه وران شول ، پورتنی مصر وچ شوی . په شېبه کې اوسېدل بل مخ شول ."

ددغولرغونو یادښتونو پرېنښت هغه ناوړه پېښې چې مصر پرې واوونښت هغه څه دی چې قرآن یادکړی.

د پیپروس په کتیبو کې موسی (ع) دیوه جادوگر په توګه معرفی شوی. (دغه کتیبې دانګلستان په موزیم کې ساتل کېږی) خو فرعونیان په خپلو ټولو هڅو سره چې ویی کړی پر موسی (ع) اوبنی اسراییلو بریالی نشول.

دجادوگر تورپه پرموسی (ع) د الاعراف دسورې په ۱۰۹ آیت کې یاد شوی:

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا السَّحَرُ عَلِيمٌ

دفرعون دقلم لویانو وویل چې دایو پوه جادوگر دی .

په قرآن کې د فرعون کلمه

په عتيق عهد کې سپېڅلی کتاب (انجيل) دمصر پاچایان د ابراهيم^(ع) او يوسف^(ع)، په وخت کې د فرعون په نامه يادول. په واقعيت کې د فرعون کلمه د دې دوو پيغمبرانو له وخته کارول شوې ده. قرآن کریم د يوسف^(ع) په وخت کې د ملک کلمه کارولې.

ملک وويل هغه ماته راوړی. (يوسف ۵۰).

دمصر پاچا دموسی^(ع) په وخت کې د فرعون په نامه يادشوی ، دکلمو دغه توپير چې په قرآن کې شته په عتيق عهد کې په **وَقَالَ الْمَلِكُ اُتُونِي** نظر نه راځي . په انجيل کې د فرعون کلمه دمصر ټولو پاچایانو ته کارول شوې. په داسې حال کې چې قرآن کلمې ډيرې سمې کارولې دي .

د فرعون لقب دمصر پاچایانو ته کاریده دغه لقب مخکې له ميلاده په څوارلسمه پېړۍ کې د څلورم اېنهورټپ په واکدارۍ کې کاریده. په داسې حال کې چې يوسف^(ع) حد اقل دوه سوه کاله مخکې له دغې واکمنۍ نه ژوند کاوه .

د بریتانیا د ايريه المعارف ليکي چې فرعون دنوې واکمنۍ لپاره يو دروند لقب وو چې داتلسولړيو پاچایانو (۱۲۹۲ – ۱۵۳۹ مخکې له ميلاده) اوددوه ويشتنې لړۍ پاچایانو له (۷۳۰ – ۹۴۰ مخکې له ميلاده) کاریده اود پاچا دکلمې ځای ناستی شو. دامريکا علمي د ايريه المعارف هم ددغې کلمې کارونه په همدغه پړاو کې سمه گڼي.

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ

دغه راز ستا لپاره د پخوانيو خبرونو نکل کوو (طه ۹۹).

څه ډول چې وينو د فرعون کلمه دمصر د تاريخ په يوه ټاکلې پړاو کې دود وه. اودا چې قرآن دمصر د پاچایانو لقبونه په بېلابېلو تاريخي پړاوونو کې تشخيص کړی ددغه کتاب له عظمت او بل اعجاز نه پرده پورته کوی.

د نوح (ع) توپان

**وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ
إِلَّا حَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ**

اونوح مو دخپل قام لپاره ولېره چې پنځوس کم زرکاله ددوی په مېنځ کې ؤ اوهغوی توپان ونيول ځکه چې ظالمان ول (العنكبوت ۱۴).

نوح^(ع) دخپل قام دلارښوونې لپاره ولېرل شو. خو دده قام له ده نه لرې والی وکړاوپه خپل شرک باندې ثابت پاتې شول . نوح^(ع) په ډير متانت سره خلک ديوه خدای بنده گڼي ته راوبلل اوهغوی يی دخدای له نيولو وډارکړل. خوبياهم خلک له ده نه بېزاره شول. الله^(ج) نوح^(ع) ته وويل چې دالله^(ج) منکران به دوب کړی اومؤمنان چې دحق دين يی قبول کړی هغوی ته به خلاصون ورکړی اوبه يی ساتی.

وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا

اوهغه کسان چې زموږ آيتونه يی دروغ وگڼل دوب موکړل (الاعراف ۶۴).

اوکله چې دسزا ورکولو وخت راورسېد دخمکې اوبه له سختو بارانونو سره يو ځای شوې اودسېلاولامل شوې ، مخکې له دسېلاو راتلو الله^(ج) نوح^(ع) ته وويل:

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ خذْهَا وَاصْلِلْ فِيهَا مِنْ
 كُلِّ زَوْجٍ بَاطِنٍ وَأَهْلِكَ إِلا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
 مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُعْرِضُونَ

نو وحیه موورته کره چې زمور تر نظر لاندې بهی. جوړه کره اوکله چې زمور فرمان ورسېد او اوبه دځمکې له سوریو راووتلې په هغه (کبیتی) کې له خان سره له هر ډول نه یوه جوړه او خپل اهل واخله ، پرته له هغو کسانو چې مخکې دهغو په هکله درته ویل شوی دی اود ظالمانو له شفاعت نه ماته خبرې مه کوه چې هغوی ټول ډوبېږی. (الم ۲۷ و منون ۲۷).

پرته له هغو چې له نوح (ع) سره په بهی کې ول نور ټول ډوب شول ان دنوح (ع) زوی هم غرق شو چې دده اطاعت یی نه و کړی او غره ته تښتېدلی و . اووویل شول چې ای ځمکې اوبه لاندې یوسه اوای آسمانه باران بس کره او اوبه وچې شوې او امر پایلې ته ونه رسېد او بهی د جودی غره د پاسه ځای و نیو (هود ۴۴).

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَبَسِّمَاءِ أَقْلَبِي وَبِغِيضِ الْمَاءِ وَقِضِي الْأَمْرَ وَالنُّجُودِ وَالنُّجُودِ

یاد شوی معلومات په قرآن کې چې دالله (ج) لاس نه خورلی کلام دی له تورات اونورو سرچینو نه معتبره دی ، تورات چې تحریف شوی دی وایی چې توپان په ټوله نړۍ کې پېښ شوی و ، خو قرآنی آیتونه بیا د ایه ډاگه کوی چې دنوح توپان په یوه ځای کې پېښ شوی او یواځې هغه قام چې نوح (ع) یی نه و منلی هغه یی له مېنځه وری. په قرآن کې هېڅ داسې نښه نشته چې له هغه نه په

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذِ اتَّخَذُوا آلِهَتًا مِمَّا دُونَهُ يُسَبِّحُونَ

ټوله نړۍ کې د توپان پېښېدل جوت شی .

اومور نوح دده د قام دلارښوونې لپاره ولېږه او یی ویل چې زه ستاسو لپاره ښکاره ډاروونکی یم (هود ۲۵).

وَيَقَوْمِ لَا يُغْنِي عَنْكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ

ورسېږی کوم

(شعیب وویل) ای زما قامه ستا سو ضد له ما سره ددې لامل نه شی چې تاسو ته هم مصیبت

چې دنوح قام ته رسېدلی و (هود ۸۹).

څه ډول چې وینو قرآن وایی چې یواځې د نوح (ع) قام له مېنځه تللی نه دځمکې په سره دهغه وخت ټول خلک .

په هغه ځای کې چې اټکل کېږی دنوح (ع) قام اوسېده ، لرغون پېژندنې دا جوته کړې چې یو ځواکمن توپان د عراق دخاورې د ډوبېدو لامل ګرځېدلی او توپان په ټوله نړۍ کې نه دی پېښ شوی. "کله چې اوبه لږې شوې بهی. د جودی پروچه کېناسته ". د جودی کلېمه دیوه غره له نامه نه اخستل شوې چې جودی نومېده په داسې حال کې چې جودی په عربی کې دلورې سطحې یا غونډی په مانا ده. نو د توپان اوبه دځمکې ټیټې برخې لاندې کړې او تریوه ټاکلې کچې لورې شوی . یعنی دځمکې دسر ټوله وچه او ټول غرونه یی نه وو نیولی.

د نوح (ع) د توپان لرغونې نښې

کله چې طبیعي پېښې ، جکره او ټولیز مهاجرتونه دیوه مدنیت دله مېنځه تلو لامل ګرځېدلی وی ، دهغه مدنیت نښې نښانې ساتل کېږی . ځکه دخلکو کورونه او اسباب یی زر تر خاورولاندې څښېږی . اوبه هغه صورت کې چې په هغو لاس ونه لګېږی ددیرو مودو لپاره خوندي ساتل کېږی اودغه آثار دلرغون پېژندنې لپاره ښې نښانې وی.

په اوسني عصر كې تاريخ پوهانو اولرغون پېژندونكو د نوح د توپان په هكله كره اوبشپړ مدركونه موندلی . اټكل كېړی چې دغه توپان به درې زره كاله مخكې له ميلاده دسيمې ټول مدنيت له مېنځه وړی . چې د دغه مدنيت آثار زركونه كاله ترخاورو لاندې پاتي وو .
د دجلې اوفرات ترمېنځ دښتو كې ددغه توپان دڅېړني لپاره ډير كارشوی . كيندني ددغه توپان آثار د عراق په څلورو ښارونو كې ښی : د ار ښار ، د ارچ ښار ، د كيش اوشورپاك ښارونه . كيندني جوتوی چې دغه ښارونه درې زره كاله مخكې له ميلاده توپان له مېنځه وړی .
د ار د ښار د مدنيت تاريخ چې د تل المقيار په نامه يادېږی اووه زره كاله مخكې له ميلاده اټكل كېړی . اودا د بشر د مدنيت له پخوانيو ځايونو څخه دی اونور ډير مدنيتونه هلته رامېنځته شوی اوله مېنځه تللي .

لرغون پوهانو دخاورو دڅېړني په پوه شوی چې دلته داسې يو مدنيت وو چې ديوه ستر توپان له كبله له مېنځه تللی اوپرځای يی بيا په پراويز ډول بل مدنيت رامېنځته شوی . ليونارد وولی د انكلستان د موزيم اود پنسلوانيا دپوهنتون دكيندنولارښوونه دبغداد اودفارس دخليج دښتو په مېنځ كې په غاړه درلوده ، آلمانی لرغون پېژندونکی ورنكلر دوولی دڅېړنو په هكله ليكي :
"د وولی څېړني دسومريانو له معبد نه لری ديوه غونډی لاندې داسې كبرونه وموندل چې دكبرونو ترډبرينو تختو لاندې واقعي خزاني وې لكه ، گران بيه پيالې ، ښكلی جكونه ، صراحياني ، دژيرو ميزونه ، دمرواريدو تختې لاجورد او سپين زر چې ترڅمكې لاندې څښ شوی وو اودسازآلي په ديوالونو كې څورندې وې .
وروسته له څوورځو دوولی كاركونكو غږ وكړچې مور دخمكې پرسطح يو ، وولی هلته كوزشو ترڅو هغې سطحې ته ورشی اوځان داده كړی ، وولی فكر وكړ اوپه پای كې ... دادی : دخمكې سطح كې دسيند شكه وه ، هغوی هود وكړ چې كيندنو ته دوام وركړی اوځا نوره هم وكینی . بيل يی واهه ، درې فته ، شپږفته ، لاهم خاوره اوپه پای له لسوفتولاندې خاوره پای ته ورسېده اوله هغو لاندې يی دانسان داوسېدو ځای وموند...."

د ار دښار په غونډی كې دومره خاورې اوشكوپواځيني لامل ډيرې اوبه كيدلای شې چې ددوو مسكونی پورونو په مېنځ كې حايل شوی . ميكروسكوپيكو څېړنو ښوولې چې دغونډی لاندې دغه دخټو پورونه دسېلاو له لارې جوړ شوی اودومره ستر اوپراخ دی چې دسومريانو مدنيت يی له مېنځه وړی . دكلېكش حماسې اودنوح د داستان ښې دواړه دعراق دصحرای په كيندنو كې وموندل شوی .

مكس مالوان د ليونارد وولی خبره تايدوی چې دادول يو رسوبی پور يواځې د ستر اونايبړه سېلاو له امله جوړيدلای شې . دغه راز وولی ددغې سيمې په كيندنو كې د ار ښارپاتې شونې دالعبيد له ښاره چې اوسېدونكويي رنگين كلالي لوبنی كارول تشریح كړی دی .

دغه حقيقتونه داجوتوی چې د ار ښار داسې يو ځای ؤ چې دسېلاو له امله بشپړ وران شوی . آلمانی لرغون پېژندونکی ورنر كلر هم ددغو كيندنو اهميت بيان كړی . دی وايی چې دلرغون پېژندونكوڅېړني ښې چې دعراق په دغه سيمه كې يو ستر سېلاو پېښ شوی دی .

دعراق بل ښار چې دسېلاو له كبله له مېنځه تللی دسومريانو دكيش سيمه ده ، چې اوس دطال الاحمر په نامه يادېږی . دسومريانو پخوانی ليكنې دغه ځای وروسته له توپانه دپاچاهي ځای ثبت كړی دی . د شورو پاك ښار چې دعراق په سويل يا بين النهرين كې موقعيت لری اونن دطال الفرح په نامه يادېږی ، هم ديوه پخوانی سېلاونښې لری . دلرغون پېژندني څېړني چې په كال ۱۹۲۰ — ۱۹۳۰ز كې د پنسلوانيا پوهنتون داريك شميد له خواسترته رسېدلی دغه كيندني دخلكو داوسيدودرې پورونه وښودل چې دماقبل تاريخ په وروستيو پراوونو كې د پاچايانو تر دريمې لړۍ پورې (۲۱۱۳ نه تر ۲۰۰۴ مخكې له ميلاده) وې . ډيرروښانه موندني دكوردجورښت دادارې اسنادو په مخروطی لوحوباندې ليكل شوې كلمې وې چې دډير پرمختللی مدنيت ښكارندويی كوی چې څه ناڅه درې زره كاله مخكې له ميلاده لرغون توب لری .

كله چې ددغو پوهانو نظريې مطالعه شې روښانه كېږی چې يو ځواكمن توپان د ۲۹۰۰ نه تر ۳۰۰۰ مخكې له ميلاده لكيدلی دی . دشمېرنو پربنسټ كله چې مالوان له څلورونه ترينځو مترو شميد نومی ځای ورسېد نوهلته يی ديوې ژېړې خټې چې شكو اوخاورو پورې رسېدله ديوه سېلاو نښه ومونده . دغه پور دغونډې سطحې ته نږدې اوچارچاپېره ليدل كېږی چې دشميد دنظر مطابق دسهدت دپاچاهي دورته رسېږی . بل ځای چې دسېلاو له لارې اغېزمن شوی د ارک ښاردی چې دشورپاك جنوب كې موقعيت لری . نن دغه ښار دطال الور په نامه پېژندل كېږی . لكه دنورو ښارونو په شان دلته هم ۲۹۰۰ نه تر ۳۰۰۰ كاله مخكې پورې دسېلاو نښې موندل شوی .

ددجلې اوفرات سيندونه عراق له يوه سرته تړل سره پوری ویشی . داسې په نظراځی چې دتوپان په وخت كې دغه دواړه سيندونه ډك شوی اوبه ترې زياتې شوې چې له بارانونو سره يو ځای يی ستر سېلاو جوړكړی .

فَفْتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ مَاءً مِنْهُمُ وَفَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدَرٍ

دآسمان وروته مو په چټكو بهيدونكو اوبوپرانتسل اوپه ځمكه كې مو داوبو چينې روانې كړې څو په هغه امر چې ټاكلی مو وو دواړه اوبه سره يو يوځای شوې (القدر 11-12).

کله چې دلرغون پېژندنې نښې وازرول شي څرگندېږي چې ټول بين النهرين دسېلاو اوبونډولې و. د ا. ر. ک. شوريپاک اوکېش ښارونودسېلاو پاتې شوني لاهم په خان کې ساتلي چې ټول په يوه تکلوري کې قرار لري. د بين النهرين ځمکو له اوس نه درې زره کاله مخکې له ميلاده ډير توپير درلود. دفرات دسيند داوسنی ځای په ختيز کې و او د ا. ر. ک. شوريپاک اوکېش ښارونو له تکلوري تېريده نو ښکاره ده چې دفرات دسيند سېلاو په خپلو ساحلونو کې ښارونه له مېنځه وړي.

الله (ج) د نوح (ع) توپان اودهغه پاتې شوني دځمکې په سر زموږ دعبرت لپاره پرايښي. دپيغمبرانو اوکتابونو له لارې يې ټولنو ته لارښوونه کړې. خو هرځلې دالله (ج) ويناوې خلکو تحريف کړي. خلکو نورې موضوع گانې له خپل فرهنگ، عقيدو اودودونو اخستی اوپه هغه کې يې نغاړلې اودنوح (ع) داستان يې مغشوش کړي. پاک قرآن له دې نه چې دالله(ج) کلام دی اوده يې په خپله دساتني ژمنه کړې نو له همدې کبله دلرغون پېژندنې په هکله ډير دقيق معلومات وړاندې کوي.

د ارم ښار

د نړۍ نومياليو ورځپاڼو په کال ۱۹۹۰ کې اعلان وکړ چې دعربو ورک شوی ښار وموندل شو. مهم ټکی دادی چې دغه ښار په قرآن کې ياد شوی دی. ډير خلک په دې باور وو چې داسې ښار يواځې يو نکل دی او هېڅکله به هم ونه موندل شي ددې ښار په موندلو سره خلکو هم ونشوگرای چې دخپلې حيرانۍ مخنيوی وکړي.

نيکولای کلب دمستندوفلمونو يو جوړونکی او يو وتلی لرغون پېژندونکی همدغه ښار چې په قرآن کې ياد شوی وموند. دعربو دتاريخ دڅېړنو په بهير کې ده يو په زړه پورې کتاب وموند، دغه کتاب دانگليسي توماس برتن له خوا په کال ۱۹۳۲ زېږديز کې د Arabia Flix تر سرليک لاندې ليکل شوی و. Arabia Flix عرب فليکس دعربو دټاپوسويول ته رومي مقرري وه چې نن د يمن اودعمان يوه برخه ده. يونانيانو دغه ځای عرب يوديمون اوعربي پوهانو په منځنيو پېړيو کې هغه داليمن السعيد په نامه ياداوه، چې دواړه دغه کلمې د يمن خوښ مانا ورکوي ځکه چې ددې سيمو خلک دهند اوعربستان ترمنځ دگرانبيو مصالو په سوداگرۍ بوخت ول. دغو خلکو کنډر چې يو ډول عطر دی له ونو نه لاسته راوړل او بيا به يې خرڅول.

توماس ددغو سيمو دمېشتو قبيلوپه هکله ډير په تفصيل سره ليکلی، دی وايي چې دپخوانيو ښارونو لرغوني آثار يې موندلي. دغه ښار دصحرامېشتو عربو له خوا د اوږد په نامه يادېده. په يوه سفر کې دغو صحرامېشتو هغه لاره چې دعربو يوه وران پخواني ښارته تله وروښووله. توماس مخکې له دې چې داوږ په هکله خپلې څېړنې بشپړې کړي مړ شو.

نيکولاس کلب ډاډه و چې ياد شوی ښار د توماس په کتاب کې حقيقت لري، اوډير ژر يې دتوماس مطالعې تعقيب کړې. ده داوږ دښار دثبوت لپاره له دوو طريقو نه کارواخست، لومړی يې دصحرامېشتو خلکو نښې ناسا يا دامريکې د هوايي څېړنو ادارې ته ورکړې څوچې دمصنوعي سپورمکي له لارې يې ځای ومومي اوپه ډير ټينگار سره يې مسولين دې ته وهڅول چې له سيمي نه عکسونه واخلي. برسېره پردې پخوانۍ فلمي ليکنې اونخشې چې دامريکې دکاليفورنيا دهوتنکتون په کتابون کې وې مطالعه کړې. اوډير ژر يې يوه نخشه وموندله چې دده دمطالعې لاندې ځای هم په کې وموندل شو. دغه نخشه يوناني مصري جغرافيه پوه پټولمې په دوه سووم زيرديزکال کې جوړه کړې وه چې په همدې تکلورې کې يې ديوه زاړه ښار موقيعت څرگنداوه.

دده څېړنو د هغو عکسونو له لارې چې له مصنوعي سپورمکي نه اخستل شوي وو مرسته ترلاسه کړه. په دې عکسونو کې دکاروانونو تکلوري چې په سترگو دپېژندلو نه دی دکلب پام خان ته راوگرځاوه. داتکلوري له پاسه په آساني سره ليدل کېدای شي کله چې دغه عکسونه ددوهمې ميلادي پېړۍ له نخشې سره پرتله شوي کلب وموندله چې دغه تکلوري په يوه سترځای کې يوله بل سره نښلې چې پخوا يو ښار و.

په پای کې دتوماس، کلب اوناسا دمطالعې له برکته دغه لرغونې ښار چې عربانو يې په هکله ډېرې کيسې درلودې وموندل شو. وروسته له لرې مودې کيندنې پيل شوی اولرغونې ښار پاتې شوني وموندل شوې. اودغه ورک شوی ښار دشکو داتلانتيس په نامه ونومول شو.

له څېړنوخلک په دې پوه شول چې داهمغه دعاد د ښار پاتې شوني دی. پوهانو د ارم هغه ستنې چې په قرآن کې يادې شوې وې وموندلې، چې دلورو برجونو په څير د عاد په ځمکه کې ليدل کېږي. داکتر جورينس زرينس دڅېړنو دپلاوي يوه غړی وويل: نظر پردې چې دغه برجونه د ابر دښار نښې دی اوهم ارم دبرجونو يا ستنو درلودونکی په قرآن کې ياد شوی نو دا ټکی پردې دلالت کوي چې ابر همغه د ارم ښاردی چې په عمان کې دی.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ إِذْ رَمَّ دَاتِ الْعِمَادِ الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبَلَدِ

آيا ودي نه ليدل چې ستار ب له عاد سره څه وکړل چې په ارم کې د ستنو درلودونکی وو هغه چې دهغه په شان مو په نورو ښارونو کې نه وو پيدا کړی (الفجر ۸-۶).

ليدل کېږي چې له قرآن نه لاسته راغلي معلومات چې څوارلس پېړۍ مخکې ويل شوي کتب مت دتاريخي معلوماتو غوندی دی.

د سدوم او ګموره ښارونه

حضرت لوط^(ع) له ابراهيم^(ع) سره په يوه وخت کې ژوند کاوه. هغه دخپل قام دلابنوي لپاره د ابراهيم^(ع) په ګاونډ کې ولېږل شو. دقرآن دشرحي پرېښت دهغه قام فاحش اولوطی عادتونه ول، کله چې لوط^(ع) د الله^(ج) لارښوونه هغوی ته واوروله څو له دې سترې ګناه نه واورې هغوی له دې نه انکار وکړ چې ګواکې لوط^(ع) پيغمبر دی اوخپل دغه ناوړه عمل ته يې دوام ورکړ. په پای کې دغه قام له کلک عذاب سره مخامخ شو اوله مېنځه ولاړ.

اولوط خپل قام ته وويل چې آيا ناوړه عمل چې هېچا مخکې له تاسو نه وکړی کوی یی. دښځو پرځای له نارينه ووسره جنسی اړيکه کوی اوتاسو فاسد قام یاست. (الاعراف ۸۱-۸۰).

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرَكَيْفَ كَانَتْ عِقَبَةُ الْمُجْرِمِينَ

اوپه هغوی مو باران واوراوه نو ووينه چې دګناه کوونکو پای څه دی (الاعراف ۸۴).

اوداسې نښې مو له هغوی نه پرېښودې چې دعاقلانو لپاره عبرت وی (العنکبوت ۳۵).

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

هغه ښار چې په هغه کې لوط^(ع) ژوند کاوه اویا وروسته وران شو په پخوانۍ زمانه کې دسدوم په نامه یادېده. داسې په نظر راځی دغه قام چې د سره سمندرګي په شمال کې یې ژوند کاوه اوهغه ډول چې قرآن وایی له مېنځه تللی. دلرغون پېژندنو کیندنو ښوولی چې دغه ښار دبحریمت سره نږدې داسرایلو اوردن په مېنځ کې واقع دی. پوهان وایی چې په دغه ځای کې دسلفرو سترې زېرمې شته. ښا پردې په دغه ځای کې نه د انسان اونه هم د نورو ژوو ژوند ممکن دی. سلفر داسې عنصر دی چې داورغورځونکو له لارې مېنځته راځی. قرآن دا روښانوی چې ددې ښار وړاندېدل دزلزلې او اور غورځونکو له اغېزې دی. آلمانی لرغون پېژندونکې ورنرکړ ددې ځای په هکله وایی:

"له قاعدې سره یوځای دغه ستر درز دصدم او ګمورې له درې سره یوه ورځ په دوزخ بدل شول. ددغو ښارونوله مېنځه تلل ديوې زلزلې له امله رامېنځته شوی چې له بریښنا اوچاودونو سره یوځای وه اویو ستر اوریی هم له ځانه سره درلود. دغه مسأله داورغورځونې لامل شوی چې دهمدې درې په اوږدو کې یې وجود درلود. اوس هم داورغورځونې له کبله سوری اودمذابو اوچونې ډبرو نښې داردن په پورتنیو لمنو کې له شن سره نږدې لیدل کېږی.

داوبلنودبرودغه پور اوتورې ډبرې دزلزلې اواورغورځونې ښکاره نښې دی په هرصورت دلوط سیند چې دبحریمت په نامه یادېږی نیغ په نیغه د زلزلې مېنځ اوملاکې قرارلری.

دبحر میت قاعده په یو لاندې ځای کې پرته ده. دغه دښته دطبری سیند دشمال اودعرايه د دښتې جنوب په مېنځ کې ځای لری.

ددې فاجعې تخنیکې اړخ چې دلوط قام یې له مېنځه یووړ دجیولوجیستانو له خوا وڅېړل شو. هغوی وښوده چې زلزله په یوه اوږده کرنښه کې پېښه شوې. داردن سیند په خپل ۱۹۰ کیلومتری تکلوری کې ۱۸۰ متره لاندې ځی. داردن دسیند دغه څوری اود سمندر له سطحې نه لاندې د بحریمت ټیت واقع کیدل دیوې سترې جیولوجیکې پېښې څرګندوی کوی.

داردن د سیند تکلوری یواځې دماټېدلو یوه برخه ده چې په سیمه کې واقع ده دغه ماټېدل دتوروس له غرونو پیل اود سوېل لوری ته د بحریمت له ساحلونو نه تېرېږی دعرې د دښتې لورته ترعقبې خلیجه پورې په هغه ځای کې چې سورسمندرګی دافریقا په پای کې پرې کوی ادامه لری. داورغورځونې ځواکمن فعالیت دهمدې کرنښې په دوام کې شتون لری. په واقعیت کې داورغورځونې تورې ډبرې داسرایلو دکالهلې په غره کې، داردن په لوروسطحوکې، دعقبې په خلیج اونورځایونو کې لیدل کېږی. تولې دغه نښې جوتوی چې په بحر میت کې یوه ستره فاجعه رامېنځته شوې. دملی جغرافیې مجله ۱۹۵۷ کال ددسمبر دمباشتې په ګڼه کې داسې لیکي:

"دسدوم لامزوع غونډی، لکه دیوې څوکې په څېر دبحریمت په سره لوره شوې. هېچا دسدوم اوګمورې دښار آثار نه دی موندلی. پوهان په دې عقیدې دي چې دا دصدم په دره کې ددې سوریو په مقابل کې ول، اوممکنه ده چې یوې زلزلې اوسېلاو له ځانه سره ورې وی."

په قرآن کې موجود معلومات داڅرګندوی چې دغه ښارونه اوس هم د مهم تکلوری په سر کې شته. جیولوجیستانو هغه لاره چې دبحریمت له سوېل ختیزنه پیل اودعربو ترټاپووزمی پوری ترسورې اومصر پوری دوام لری دهغه دپاره ټاکلی دی.

فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّأُمَّتٍ سَمِينٍ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ

اوددوی بنارمو لاندې باندې کړی او له کلکې اوسرینناکې ختی نه موپر دوی ډبرې واورولی . اوپه دې کې دبصیرت دځاوندانو لپاره دعبرت نښې دی . اودا دلاری په اوردو کې شته (الحجر ٧٤-٧٦).

د سباخلک او د عرم سبلاو

پېړۍ پېړۍ وړاندې دسبا ټولني د عربستان ستر مدنیت جوراوه . تاریخي سرچینې وایی چې سبا دنیقیانو غوندې فرهنگ درلود . ډیر په سوداگریزو کړنو بوخت ول . دسبا خلک فرهنگي اومدرن خلک ول . دسبا دخلکو په کتیبوکې دبیاروغاونې ، وقف اوجورښت کلمې ډیرې کارول شوي . دمغرب بند چې ددوی یو تاریخي اثر دی ددوی دټکنالوژي ښه بېلگه گڼل کېږي . دسبا دولت په خپله سیمه کې ځواکمن لښکر درلود . دسبا دپوځي ځواک په هکله په قرآن کې هم یادونه شوې . دسبا دیوه قوماندان پر ځان باور دسبا ملکي ته په ځواب کې موندلی شو:

قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةٌ مِنَ السَّمَاءِ فَاَنْظُرِي مَاذَا تُأْمُرِينَ

وی ویل چې مور دبشپړ ځواک اوځواکمنو جگړه مارونارینه ووڅخه برخمن یو . نو هوډ ستاسو پرغاړه دی چې په څه شی امرکوی (النمل ٣٣).

دروم په پرمختللي تکنالوژي او دمغرب دبند په جوړېدوسره په سباکې ډېرې ځمکې کرل کیدې اوخروېدې . دښوځمکو اودسوداگری لارو دوی ته ښه ژوند ورپه برخه کړی وو . خو دوی پرځای ددی چې له خدای څخه شاګره اومندوی واوسی ناشکره اوسرکښه ول ، اوڅه ډول چې قرآن ورته اشاره کوی دوی ته د عرم د بند په نړیدو اودسبلاوپه راتلو سره سزا ورکړل شوه . دسبا دباچاهی پلازمینه معرب وه چې دخپل جغرافیای موقیعت په درلودو سره ډیر بدای شوی ؤ . دغه ښار داضحانه سیند ته نږدې ؤ ، هغه ځای چې دجبل بلق سیند ته رسیده دبند دجوړیدو لپاره ښه ځای گڼل کیده . دسبا خلکو دلته یو بند جوړکړ اوخپل مدنیت ته یې پراختیا ورکړه . په پایله کې یې اقتصاد ډیر ښه شو . معرب دخپل وخت یو پرمختللي ښار ؤ . یونانی لیکوال پلیسی دغه ځای له نږدې لیدلی اودهغه ځای برم اوشین والی یې ستایلی دی .

ددغه بند جگوالی شپارس متره اوسوریی شپهته متره او اوردوالی یې شپرسوه شل متره ؤ . ددغه بند له لاری نه زره شپرسوه هکتاره ځمکه خروېدله . دسبا په کتیبوکې دغه ځای ددوو جلكو اومعرب په نامه یادشوی . دغه بند ښونه اودانکوروتاګونه خروبول . ددغه بند له برکته دغه سیمه ډیره شنه ، حاصل ورکونکې اودیمن ډیره وتلی سیمه شمېرل کیده . دوو فرانسویانو هریوه هولووی او آسترین ددتاریخي اسنادو پرېنسټ ثابتې کړه چې دغه بند له پخوازمانې نه دلته شتون درلود . دغه بند په کال ٥٤٢ میلادی کې مات اودعرم سبلاو زیاتي وړانې رامینځته کړې دانکوروتاګونه ، دمیوو ښونه اوکښتونه چې سلکونه کاله دسبا دخلکو له ځواکته ترې اخستل کیده ټول له مېنځه لاړل . خلک بیوزلی شول اوپه پای کې دسبا حکومت له مېنځه ولاړ . دغو تاریخي واقعیتونو ته په پام سره کله چې عظیم الشان قران ته وگورو دابه ومومو چودواړه یوله بل سره مطابقت لری .

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ بَلَدًا طَيِّبَةً وَرَبُّ غُفُورٍ
﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْنِهِمْ
جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْمَلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَمِنَ السَّيِّدِ قَلِيلٍ
﴿١٦﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ كَفُورٍ وَأَهْلِ الْكُفُورِ ﴿١٧﴾

اودسبا دخلکولپاره په خپل وطن کې نښې وې په کښ اوښې خواښونوکې. وخورې دخپل رب له روزی نه اوله هغه منندوی واوسی ددې لپاره چې ستاسو ټاټوبی نعمت لرونکی اونیک ښاردی اوستاسو رب ښونکی دی. سره له دې هم تاسو مخ وگرځاوه بیا مور له بندنه سېلاو راولېږه اوددوی ښونه مویه دوو دترخو مېوو لرونکی ، گراولېرشمېر سدریاندي بدل کرل دغه ددوی دناشکری سزاوه اوپرته له ناشکرانه چاته سزانه ورکوه. (سبا ۱۷-۱۵).

په قرآن کې دسبا دخلکوسزا د "سبل العرم" په نامه ياده شوې . دغه کلمې دسېلاو ډول روښانوي. عرم دښد يا خند په ماناده. دالعرم سېلاو يعنی هغه سېلاو چې دښد دماټيدو له کبله مېنځ ته راځي . اسلامي پوهان ددغه سيلاو ځای اووخت هم ښکاره کړي علامه مودودي فرمايي:

"د العرم په سېلاوکې ، دعرم کلمه دښد په مانا ده څه ډول چې دعرستان دسويلی برخې په خبرو کې کارول کېږي . هغه کېدنې چې په يمن کې سرته رسېدلی دورانيو پاتې شوني په وار وار سره په همدې مانا موندل شوي . لکه هغه ليک چې ديمن باچا دمعرب دديوالونو جوړونکي ابرهه ته په ۵۴۳ او ۵۴۲ ميلادي کې ورکړی ، همدغه دعرم کلمه دښد په مانا کارول شوې . له همدې کبله دالعرم سېلاو يعنی هغه سېلاو چې دښد دماټيدو له امله مېنځته راغلی . سېلاو ټوله سيمه ونيوه هغه کانالونه چې دسباخلکو کيندلی وو او هغه ديوال چې دښد لپاره ددو غرونو په مېنځ کې جوړشوی ؤ ، وران شو اود اوبو لکلولو سيستم يی له مېنځه ولاړ. په پايله کې هغه هيواد چې له ښونو ډک ؤ په داسې يوه ښاره بدل شوی چې يو لړ شمېر ترخې اوتروې اود سدرونې په کې وې. ورنه کلکر عيسوی لرغون پېژندونکی اود ((سپېڅلی کتاب حق ؤ)) ليکوال دامنلې چې دعرم سېلاو هغه ډول چې قرآن يادکړی پېښ شوی دی . دداډول يو بند شتون او دهغه ماټېدل اودټول هيواد اوښونو ورانېدل چې په قرآن کې يادشوی ټول حقيقت لری.

دعرم له سېلاوروسته دسبا خلکو خپل عايد له لاسه ورکړی ، دهغوی ځمکې ورانې شوې هغو خلکو چې له الله (ج) يی مخ گرځولی وو پرده يی ايمن رانه ور اوناشکری يی وکړه نوهمداسې سزا ورکړل شوه.

د حجر خلك

د ټمود خلك داسې يوه قبيله ده چې په قرآن كې ياده شوې اود دوى په هكله ډير لږ معلومات شته . تاريخي سرچينې نښي چې كلونه مخكې د ټمود په نامه خلكو شتون درلود . داسې ويل كېږي چې د حجر خلك هغه ډول چې په قرآن كې يادشوى ټمود دى ځكه چې دټمود بل نوم اصحاب الحجر دى . شايد ټمود د قبيلې نوم او حجر دهغه ځاى نوم دى چې دوى په كې اوسېدل . په حقيقت كې داسمه ده چې يوناني جغرافيه پوه پلني هم ليكلي چې دټمود خلكو ددوموئي اوحكرې په ښارونوكي چې اوسني حجر دى ژوندكاوه . پخوانى سند چې په هغه كې دټمود نوم شته دبابلينانو په حكومت پورې اړه لري . دغه سند په اتمه مخكې له ميلاده پېړۍ كې پريوقوم باندې د بابلينانو ددوم سارگون باچا د برى په اړه دى . سارگون په يوه جگړه كې هغوى ته دعرېستان په شمال كې ماته وركړه . ددغه قوم ټولې نښې نښانې دپيغمبر حضرت محمد (ص) له زېږېدومخكې له مېنځه تللي . ديونان په پخوانيو يادښتونو كې دهغوى نوم دټمودپه نامه راغلى .

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ﴿٨٠﴾ وَأَيُّنْتَفَكُوا عَنْهَا مَعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا يُسْتَحْتُونَ مِنَ الْجِبَالِ لِيَوْتَأَنَّ أَمْنِيْنَ

اودحجرخلكو پيغمبران دروغجن وگنل . او هغه نښې مو چې هغوى ته لېږلى وې له هغوتولونه يې مخ وگرځاوه . هغوى په غرونو كې باامنه كورونه جوړول (الحجر ٨٢-٨٠).

داردن دروم په دره كې اوس هم ددوى دكورنواوظريفو توكل شووډبرو نښې اوځايونه شته چې دپترا په نامه يادېږي . قرآن هم دكورونو په جوړولو اوددبروپه توكلوكې ددغوخلكو استعدادته اشاره كوي .

په قرآن كې د رياضې معجزې

په قرآن كې دكلمو تکرار

برسېره پر هغو معجزو چې تر اوسه مو وشمېرلي ، درياضي له نظره نوري معجزې هم په قرآن كې شته ، چې ډيرې بېلگې يې ليدل كېږي اوپه يو شمېر ويې پوهان پوه شوي . يوه له دغو بېلگوڅخې دځينو مشخصوكلمو حيرانوونكي تكراردي چې په لاندې توگه يې يادونه کوو:

- اووه آسمانونه په قرآن كې اووه ځلې يادشوي اودآسمانونو پيدايښت هم اووه ځلې يادشوی ..
- دورځې كلمه (يوم) ۳۶۵ ځلې په مفردة توگه اود ورځوكلمه په جمعې ډول (ايام) ۳۰ ځلې ياده شوې . دمياشتې كلمه دوولس ځلې ياده شوی .
- دكرلوكلمه او دونې كلمه هريوه ۲۶ ځلې ياده شوې .
- دمكافات كلمه ۱۱۷ ځلې اودبخښلوكلمه ۲۳۴ ځلې چې دمكافاتو دوه برابره كېږي ياده شوې .
- دووايه كلمه اوووايي هريو ۳۳۲ ځلې ياده شوې .
- ددنيا كلمه او آخرت كلمه هريوه په مساوي ډول ۱۱۵ ځلې ياده شوې .
- دشيطان كلمه اوملاييكه كلمه هريوه ۸۸ ځلې ياده شوې .

- دایمان اوکفر کلمه هریوه ۲۵ ځلې یاده شوې.
- د دوزخ او جنت کلمې هریوه ۷۷ ځلې یاده شوې.
- دذکات اوبرکات کلمه هریوه ۳۲ ځلې یاده شوې.
- دنیکو خلکو (ابرار) اوبدو(فجار) کلمې هریو درې درې ځلې یادې شوی.
- د تاوده اوری اوساره ژمی کلمې هره یوه په مساوی توګه ۵ ځلې یادې شوی.
- دخمراونشي کلمې هریوه ۶ ځلې یادې شوی.
- دپوهېدواورونینایی کلمې هریو په مساوی توګه ۴۹ وارې یادې شوی.
- دوعظ اوژبي کلمې هریوه ۲۵ ځلې یادې شوی.
- دسود اوفساد کلمې هریوه ۵۰ ځلې یادې شوی.
- داجر اوفعل کلمې هریوه ۱۰۷ ځلې یادې شوی.
- دمحبت اوطاعت کلمې هریوه ۸۳ ځلې یادې شوی ،
- دتکلوری یا مسیر اوابداً کلمې هریوه ۲۸ ځلې یادې شوی.
- دمصیبت اوشکر کلمې هریوه ۷۵ ځلې یادې شوی.
- دشمس اونور کلمې هریوه ۳۳ ځلې یادې شوی.
- دلارینوونې کلمې اودرحمت کلمې په مساوی توګه هریوه ۷۹ ځلې یادې شوی.
- دستونزو کلمه اودآرامنیت کلمه هریوه ۱۳ ځلې یاده شوې.
- دبنځي اونر کلمه هریوه ۲۳ ځلې یادې شوې چې دواړه ۴۶ کېږی.
- دنارینه (هکې) اودبنځې (چر) هریو یواځې ۲۳ کروموزومه لری کله چې سره یوځای شی ۴۶ کروموزمه لری .
- دخیانت اوخیث کلمه هریوه ۱۶ ځلې یاده شوې.
- دبشر اوانسان کلمه ۶۵ ځلې اودانسان دپراختیا پړاوونه هم ۶۵ کېږی . تراب یا خاوری ۱۷ ځلې ،
- نطفه ۱۲ ځلې ،علق ۶ ځلې ، اولحم یا غوښه ۱۲ ځلې چې ټول ۶۵ ځلې کېږی یادشوی.
- دصلوات یا لمانځه کلمه ۵ ځلې یاده شوې چې په شپه اوورخ کې پنځه ځلې لمونځ هم فرض دی .

د ځمکې د وچې او اوبو اندول

د بر یا وچې کلمه ۱۳ ځلې اوبحر ۳۲ ځلې یاده شوې چې ټول ۴۵ کېږی او که دهغو فیصدی وشمېرو دځمکې ۲۸ اعشاریه ۸ په سلوکې وچه ده او ۱۷۱ اعشاریه ۱ په سلوکې اوبه دی ، دحیرانتیا خبر داده چې په همدې اندول وچه اوسمند دځمکې پرمخ شته .

په قرآن کې د ابجدشمېرې

دعربى هريو توري يو حسابى ارزښت لري . يعنى هريو توري يوه شمېره څرگندوي او په دې توگه دتوريو له مخې محاسبې کېږي . دغې پوهې ته جمل حساب يا ابجد وايي: خلک له دغې پوهې نه په بېلابېلو ځايو کې کتبه اخلي چې يوه بېلگه يې دجفر پوهه ده .

۲۱	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	
ا ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	
۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰
ی ک	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	
۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰
ق ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	
۱۰۰۰								
غ								

جفر دوراندوينې پوهه ده . پوهان دکلمو حسابى مانا تعبيري . دابجد اوجفر په مېنځ کې توپير دادى چې ابجد پيښ شوى حالت او اوسنى حالت ښکاروى اوجفر دراتلونکو پيښو احتمال بيانوى . دغه علوم دقرآن کريم له نازلېدو سلگونه کاله وړاندې دخلکو په مېنځ کې رواج درلود . دغربو خلکو تاريخى پيښې دابجد په توريو ليکلى اودهرې پيښې نېټه يې ثبتوله اوبيا وروسته دعددى مانا په زياتولو سره يې کولای شول نېټه ومومى . که قرآنى ځينې آيتونه دابجد له نظره مطالعه کړو داسې رقمونه موترسترگو کېږي چې د آيت له موضوع سره اړيکه لري . کله پوهېږو يوه پيښه سمه په هغه وخت کې شوې چې دابجد له لارې له

أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ

قرآنه استنباط شوې پوهېږو چې دا ديوه رمز په شانې پيښې ته يوه اشاره ده . (والله اعلم) . په کال ۱۹۶۹ ميلادې کې دسپوږمۍ په کرې باندې دپل اېښېدوپه هکله قرآن کې داسې راغلى: هغه کړۍ نږدې شوه اومياشت شق شوه (القمر ۱) .

په عربى کې دانشقاق کلمه دسورى کيدو ، شق کيدو ، ديوشى دلورېدو لامل ، دخمکي کيندل اوکولبه کولو په مانا ده . بيا مو ځمکه شق کړه اوله هغه نه مو جوبات راشنه کړل . (عبس ۲۶-۲۷) .

ثُمَّ سَفَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا فَأَلْبَتْنَا فِيهَا حَبَابًا

وينو چې انشقاق دشق کولو يادخمکې د څيرلواوکولبه کولو په مانا هم کارول شوې ده . ددې موضوع په پام کې نيولو سره د "الشق القمر" موضوع کولای شى په کال ۱۹۶۹ کې دسپوږمۍ په کرې باندې دښکته کيدو اودسپوږمۍ په خاوره باندې څېړنوته اشاره وي . (والله اعلم) . په زړه پورې داده چې دابجد له نظره په دې موضوع کې هم ۱۹۶۹ آيت لاسته راځي . پام بايد وکړو چې دابجد په طريقه کې ډير بې ارتباطه رقمونه هم لاسته راتلاى شى . اودمناسبو رقمونو موندل ډير لږ دى خو بياهم له دغه آيت نه لاسته راغلى عدد ډيره عالى پايله په لاس راكوى . په کال ۱۹۶۹ کې امريکايى خلاوهونکو دسپوږمۍ کره په بېلابېلو وسايلو کينلې وه اوخاوره يې دڅېړلو لپاره ځمکې ته روارې وه . داهم بايد روښانه کړو چې دسپوږمۍ شق کول زمور ديعقبر حضرت محمد (ص) معجزه هم وه . خلکو له رسول الله (ص) وغوښتل څوچې يوه معجزه دوى ته وروښيي څو چې دوى ايمان راوړى ، محمد (ص) دکوتې په اشاره سپوږمۍ دوه توتې کړه اودهغه په مينځ کې دحرم دغره دوه څوکې ليدل کېدې (بخارى) . له دې آيت نه منظور د رسول اکرم(ص) معجزه هم کيدلاى . خوداچې قرآن داسې يو کتاب دى چې په ټولو زمانو پورې اړه لري نو ځکه په عين وخت کې دسپوږمۍ پرکړې څېړنوته هم کې اشاره کيدلاى شى .

ددې عددونو ټولګه ۱۳۹۰ کېږي او ۱۳۹۰ سپوږمیز هجری کال برابر ؤ له ۱۹۶۹ میلادی کال سره.

په قرآن کې د نولس عدد معجزه

بله معجزه په قرآن کې د ۱۹ عدد معجزه ده په لاندې آیت کې پردې عدد ټینګار شوی.
اوپر هغه نولس تنه کهارل شوی دی (المذثر ۳۰).

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

بسم الله الرحمن الرحيم له نولسو تورو جوړ شوی.

قرآن ۱۱۴ سوړې یعنی (6×19) لری.

لومړنۍ سوره چې نازله شوې ۹۶ سوره ده چې دقرآن له پایه دپیل لورته تردې سوړې پورې ۱۹

سوړې کېږي.

لومړی ځل د شپږنوی يمې سوړې لومړنۍ پنځه آيتونه نازل شوي چې دعلق سوره ده . دغه آيتونه

۱۹ کلمې لری.

اقرا باسم ربك الذي خلق * خلق الانسان من علق * اقرا و ربك الاكرم *

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲

الذي علم بالقلم * علم الانسان ما لم يعلم *

۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹

څه ډول مو چې وليدل دغه پنځه آيتونه ۱۹ کلمې لری . د (و ، د ، ب) توری کلمه نه شمېرل کېږي نوځکه نه دی شمېرل شوی.

دقران لومړنۍ سوره یعنی دعلق سوره ۱۹ آيتونه لری اوټول ۲۸۵ توری لری چې (15×19) کېږي.

دقرآن وروستی سوره یعنی نصر ټول نولس کلمې لری.

دنصر لومړنۍ آیت " اذا جاء نصر الله و الفتح " له نولسو تورو جوړ شوی.

بسم الله الرحمن الرحيم ۱۱۴ ځلې یعنی (6×19) په قرآن کې یاد شوی . دقرآن ۱۱۳ سوړې په

بسم الله الرحمن الرحيم پیل شوی او یواځې یوه سوره دتویې په خپل پیل کې بسم الله الرحمن الرحيم نه لری . پرځای یې دنهل سوره کې دوه ځلې بسم الله الرحمن الرحيم شته . یو ځل دسوړې

په پیل کې بیا په ۳۵ آیت کې په زړه پورې داده که چېرې دتویې له سوړې نه دنهل ترسوړې پورې وشمېرو دنهل سوره نولسمه کېږي .

که دنهل دسوړې شمېره چې ۲۷ ده دهغه آیت له شمېرې سره چې په هغه کې بسم الله الرحمن

الرحيم راغلی یعنی ۳۰ آیت سره جمع کړو ۵۷ (3×19) به لاس راځي .

دتویې له سوړې نه دنهل ترسوړې پورې دشمېرو مجموعه ۳۴۲ (18×19) .

(۹+۱۰+۱۱+۱۲+۱۳+۱۴+۱۵+۱۶+۱۷+۱۸+۱۹+۲۰+۲۱+۲۲+۲۳+۲۴+۲۵+۲۶+۲۷+۳۴۲)

د الله (ج) دنامه مجموعه په ټولو آيتونو كې چې شمېره يې پر ۱۹ پوره ويشل كېږي لكه ۱۹ ، ۳۸ ،

۵۷ ، ۷۶ و غيره (۱۳۳ كېږي يعنې (7x19)).

ديونس ، هود ، يوسف ، ابراهيم ، الحجر دسورې لومړۍ كلمه "الر" ده.

ددغو تورو دشمېرمجموعه (الف ، لام و را) په دې سورو كې داسې ده:

۲۴۸۹ (131x19) ، ۲۴۸۹ (19x131) ، ۲۳۷۵ (125x19) ،

۱۱۹۷ (63x19) او ۹۱۲ (۱۹x۴۸).

دپيل دتوروشمېر يعنې الف ، لام ، ميم او را مجموعه ۱۴۸۲ (78x19) ځلي ده. الف ۶۰۵ ځلي ،

لام ۴۸۰ ځلي ، ميم ۲۶۰ ځلي او را ۱۳۷ ځلي راغلي.

د قاف ، حا ، يا ، عين او صاد نورې يواځې دقرآن په يوه سوره كې راغلي . په دې سوره كې ق ۱۳۷

ځلي ، ح ۱۷۵ ځلي ، ي ۳۴۳ ځلي ، ع ۱۱۷ ځلي او ص ۲۶ ځلي راغلي. چې مجموعه يې ۷۹۸ (42x19) كېږي.

د "واحد" ارزښت په مانا ديوه ۱۹ عدد دی. دغه كلمې له نورو بېلابېلو كلموسره په قرآن كې

كارديدلې خو دالله له كلمې سره ۱۹ ځلي يادشوی.

د	ح	ا
۴	۸	۱

دهغو سورو او آيتونو دشمېرې مجموعه چې د "واحد" كلمه نولس ځلي په كې واقع شوې ۳۶۱

(19x19) دی.

د "وحده" عربي كلمه يعنې يواځې د الله بنده كې وگره په ۷۰ آيت ، د ۷ سوري ۴۵ آيت د ۳۹

سوري ، ۱۲ آيت ۴۰ سوري ، ۸۴ آيت د ۴۰ سوري او ۴ آيت د ۶۰ سوري ياده شوې ده. ددغو عددونو مجموعه ۳۶۱ (19x19) كېږي.

دايتونو شمېر له لومړنيو مقطعاتو تورو (الم دبقري دسوري په پيل كې) تر وروستيو (ن د القلم په

سوره كې) ۵۲۶۳ (277x19) دی. ددې دواړوسورو په مينځ كې ۳۸ (2x19) سوري چې د مقطعاتو توري نه لري شته. درحمن كلمه ۵۷ ځلي (۳x۱۹) په قرآن كې شته.

ديرش بېلابېل عددونه په قرآن كې يادشوی چې ټولگه يې (8534x19) كېږي.

۱۶۲۱۴۶=۱+۲+۳+۴+۵+۶+۷+۸+۹+۱۰+۱۱+۱۲+۱۳+۱۴+۱۵+۱۶+۱۷+۱۸+۱۹+۲۰+۲۱+۲۲+۲۳+۲۴+۲۵+۲۶+۲۷+۲۸+۲۹+۳۰+۳۱+۳۲+۳۳+۳۴+۳۵+۳۶+۳۷+۳۸+۳۹+۴۰+۴۱+۴۲+۴۳+۴۴+۴۵+۴۶+۴۷+۴۸+۴۹+۵۰+۵۱+۵۲+۵۳+۵۴+۵۵+۵۶+۵۷+۵۸+۵۹+۶۰+۶۱+۶۲+۶۳+۶۴+۶۵+۶۶+۶۷+۶۸+۶۹+۷۰+۷۱+۷۲+۷۳+۷۴+۷۵+۷۶+۷۷+۷۸+۷۹+۸۰+۸۱+۸۲+۸۳+۸۴+۸۵+۸۶+۸۷+۸۸+۸۹+۹۰+۹۱+۹۲+۹۳+۹۴+۹۵+۹۶+۹۷+۹۸+۹۹+۱۰۰+۱۰۱+۱۰۲+۱۰۳+۱۰۴+۱۰۵+۱۰۶+۱۰۷+۱۰۸+۱۰۹+۱۱۰+۱۱۱+۱۱۲+۱۱۳+۱۱۴+۱۱۵+۱۱۶+۱۱۷+۱۱۸+۱۱۹+۱۲۰+۱۲۱+۱۲۲+۱۲۳+۱۲۴+۱۲۵+۱۲۶+۱۲۷+۱۲۸+۱۲۹+۱۳۰+۱۳۱+۱۳۲+۱۳۳+۱۳۴+۱۳۵+۱۳۶+۱۳۷+۱۳۸+۱۳۹+۱۴۰+۱۴۱+۱۴۲+۱۴۳+۱۴۴+۱۴۵+۱۴۶+۱۴۷+۱۴۸+۱۴۹+۱۵۰+۱۵۱+۱۵۲+۱۵۳+۱۵۴+۱۵۵+۱۵۶+۱۵۷+۱۵۸+۱۵۹+۱۶۰+۱۶۱+۱۶۲+۱۶۳+۱۶۴+۱۶۵+۱۶۶+۱۶۷+۱۶۸+۱۶۹+۱۷۰+۱۷۱+۱۷۲+۱۷۳+۱۷۴+۱۷۵+۱۷۶+۱۷۷+۱۷۸+۱۷۹+۱۸۰+۱۸۱+۱۸۲+۱۸۳+۱۸۴+۱۸۵+۱۸۶+۱۸۷+۱۸۸+۱۸۹+۱۹۰+۱۹۱+۱۹۲+۱۹۳+۱۹۴+۱۹۵+۱۹۶+۱۹۷+۱۹۸+۱۹۹+۲۰۰

برسېره پردې دديرش عددونو په قرآن كې اته كسري عددونه هم يادشوی (۱/۲ ، ۱/۱۰ ، ۱/۸ ،

۱/۶ ، ۱/۵ ، ۱/۴ ، ۱/۳ ، ۲/۳) يعنې ټول عددونه ۳۸ (۲x۱۹) كېږي.

لومړنۍ سوره چې ۱۹ آيتونه لري دانفطار سوره ده چې دالله په كلمې پای ته رسېږي . اودا دپای له

لوري نولسمه دالله كلمه ده. د "ق" سوره ۵۷ دق توري لري يعنې(۳x۱۹) دی. دغه راز دشوري سوره هم چې دق په مقطعه پيلېږي ۵۷ دق توري لري چې بياهم (۳x۱۹) كېږي.

دق سوره چې پنځوسمه سوره ده او ۴۵ آيتونه لري ، نو مجموعه يې ۹۵ (۵x۱۹) كېږي.

د شوري سوره چې دوڅلوېښتمه سوره ده او ۵۳ آيتونه لري چې ټولگه يې بياهم ۹۵ يعنې (۵x۱۹)

كېږي.

د مجيد كلمه چې د "ق" سوري په لومړني آيت كې راغلي دابجد له نظره ۵۷ كېږي او په دې سوره

كې دق توري ۷۵ ځلي راغلي چې ۵۷ هم معادل دی له (۳x۱۹) كېږي.

په قرآن شريف كې دق توري مجموعه ۷۹۸ كېږي چې مساوی دی له (۴۲x۱۹) كېږي او دق

سوره ۴۲ سوره ده چې دمقطعاتو توري په كې راغلي.

"ن" د قلم سورې په سره کې راغلی چې ټول ۱۳۳ (۷×۱۹) عدده "ن" په دې سوره کې شته .
 د (ی) او (س) توری دیس سورې په سر کې راغلی . "س" په دې سوره کې ۴۸ ځلې او د ی توری
 ۲۳۷ ځلې راغلی چې د دواړو مجموعه مساوی ده له ۲۸۵ سره یعنی (۱۵×۱۹) .

د "الم" دمقطعاتو توری د شپږو سوړو په سر کې راغلی . په البقره ، ال عمران ، العنكبوت ، الروم ،
 لقمان او السجده کې . د الف دتوری شمیر دلام اومیم هریو په دې سوره کې ۱۹ ضریب دی . ددغو تورو ټولګه په دغو سوړو کې ، ۱۹۸۷۴ (۱۰۴۶×۱۹) کېږي .
 ۹۸۹۹ (521×۱۹) ، ۵۶۶۲ (298×۱۹) ، ۱۶۷۲ (88×۱۹) ، ۱۲۵۴ (66×۱۹) و ۸۱۷ (43×۱۹)

کله چې دهغو سوړو دآیتونو شمېر چې ضریب یې ۱۹ کېږي له بسم الله سره جمع کړو لاندې عدد
 ترلاسه کېږي . ۱×۱۹ نولسمه سوره یا دمریم سوره ۹۹ آیتونه
 ۲×۱۹ سوره ۳۸ یا ص ۸۹ آیتونه

۳×۱۹ ، ۵۷ سوره یا حدید ۳۰ آیتونه
 ۴×۱۹ سوره ۱۱۴ یا ناس ۷ آیتونه

چې ددې سورتونو دآیتونو شمېر ۲۶۶ (14×۱۹) کېږي .

دفرمان یوسه کلمه نولس ځلي .

د عبد ، عابد او اعبدو کلېي مجموعا ۱۹۲ (8×۱۹) ځلې یادې شوی .

د الله نوم الواحد دابجد له نظره ۱۹ دی .

الجامع نوم دابجد له نظره ۱۱۴ (۶×۱۹) دی .

۱۹ یو خارق العاده عدد:

نولس د ۹ او ۱۰ په توان د یو مجموعه ده . د ۹ او ۱۰ په توان د ۲ مېنځ کې توپیر هم ۱۹ کېږي .

۱۰ ^۱	۹+۱۰	۱۹
۱۰ ^۲	۸۱-۱۰۰	۱۹

لهر ، سپوږمۍ اوځمکه وروسته له هرو ۱۹ کلونو د یوې مستقیمې کرنيې په سر واقع کېږي .

دهالې لکۍ لرونکې ستوری وروسته له ۷۶ کلونو یعنی (۴×۱۹) له شمسی یا المریز نظام څخه تېرېږي .

دانسان بدن ۲۰۹ (۱۹×۱۱) هډوکي لری .

دانسان لاس ۱۹ هډوکي لری (پرته د لاس له بنده)

د پاسکال په مثلث کې د ۱۹ ځای:

د پاسکال په مثلث کې دلومړنیو عددونو مجموعه ۳۸ یا (۱۹×۲) کېږي .

۱
۱ ۱
۱ ۲ ۱
۱ ۳ ۳ ۱
۱ ۴ ۶ ۴ ۱
۱ ۵ ۱۰ ۱۰ ۵ ۱
۱ ۶ ۱۵ ۲۰ ۱۵ ۶ ۱
۱ ۷ ۲۱ ۳۵ ۳۵ ۲۱ ۷ ۱

د پاسکال د مثلث د ۱۹ لومړنیو عددونو ټولګه ۵۷ (۱۹×۳) کېږي.

د پاسکال مثلث په ریاضی کې د احتمالاتو د محاسبې لپاره پکارېږي.

نو د لومړنیو عددونو مجموعه او د پاسکال د مثلث د ۱۹ لومړنیو عددونو مجموعه دواړه په ۱۹

د تقسیم وردی.

د قرآنی ځینې آیتونو او پاسکال مثلث په مینځ کې یوشمېر اړیکې:

د علق سوره چې لومړنی نازل شوې سوره ده له وروسته نه مخکې لورته نولسمه سوره ده . دغه

سوره نولس آیتونه لری چې ټول له ۲۸۵ توری ده یعنی (۱۹ ضرب د ۱۵) ددې آیت پنځه لومړنی آیتونه ۷۶ توری لری یعنی ۴ ضرب د ۱۹ . د القلم د سورې لومړنی آیتونه چې دویمه نازل شوې سوره ده له ۳۸ کلمو نه جوړه شوې (۲×۱۹).

دریمه وحیه چې دمزمل سوره وه ۵۷ کلمې (۳×۱۹) ده.

د ادبیاتو له اړخه د قرآن کمال

د قرآن د تقلید ناشونتیا

د قرآن اعجاز مو د ساینس او حساب اوتاریخ له اړخه تردې دمه وښوده . برسېره پردې د قرآن یوه ځانګړنه داده چې له ادب اوبلاغت نه ډکه بڼه لری. چې تقلید ترې نه شی کیدلای. باید ووايو چې قرآن د انسانانو د هر عمر اوهرجنس ډلو ته خطاب کوی . قرآن په یوه روښانه او جامع ژبه خپلووویونکو ته په هرکچه زده کړې اوپوهه چې لری لیکل شوی .

وَلَقَدْ سَرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ

اومور قرآن آسانه کړ لپاره د یادولو(القمر ۲۲).

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا
فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ ۚ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا
النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

سره له دې چې قرآن یوه آسانه اوجامع بڼه لری خو کله هم د قرآن د بیان تقلید څوک کولای نه شی .

که تاسو په هغه څه کې چې مور د خپلو بنده گانو لپاره لېرلی شک کوی نو یوه سوره دهغه په څیر جوړه کړی اوخپل شاهدان پرته له الله نه خپلې مرستې ته وغواړی که رښتیا وایی. که ومو نشو کړای او هېڅ کله هم نشی کولای نو وډار شی له هغه اورنه چې دسونک توکی یی انسانان اودېرې دی او دکافرانو لپاره یی وعده شوې. (البقره ۲۳-۲۴).

د قرآن یو اعجاز چې په پورتنیو آیتونو کې ورته اشاره شوې دادی چې هېڅ څوک هم نه شی کولای له هغه سره مشابه سورې اوآیتونه جوړکړی ، څومره چې د یوه کلام د تقلید امکان ناشونی وی په هغه کچه یی اعجاز ستر دی . بیاکله چې میلیارډونه انسانان دسلکونو کلونو په ترڅ کې نه شی کولای د قرآن سره مشابه څه ولیکی د دغه مبارک کتاب پر اعجاز باندی ټنیک دلیل دی. اربونتات په خپل کتاب چې د انجیل اوقران د جوړښت ترنامه لاندی لیکل شوی داسې وایی:

" د ادبیاتو له اړخه قرآن دیوې خالصې عربی بېلګه ده چې په نیمه شعری اونیمه نثری ډول لیکل شوی. ان دژبې استادان کله کله دخپلې ژبې دادبیاتو قاعده اودستور دقرآنی آیتونو پربنسټ تنظیموی. سره له دې چې دیرو خلکو زیار ایستلی خو هېڅوک هم پردې نه دی بریالی شوی چې په داسې ښکلې بڼه څه ولیکی. "

هغه کلې چې په قرآن کې کارول شوی هم دمانا اوهم له اروایی اړخه دخانګړی فصاحت ، اغېزې اودلیکلودبني څخه برخمنې دی . په داسې حال کې چې هغه کسان چې نه غواړی په قرآن ایمان راوړی دځان لپاره دیرې بانې لټوی هغوی دقرآن له ټولو ښکلاوو نه انکارکوی.

په قرآن کې د قافیو عالی ماهیت

دقرآن تقلید ځکه هم ناشونی دی ، سره له دې چې عربی دی خو د مروجوعربی بیانونو ډول یی په کارنه دی وری.

قافیې دادول په قرآن کې کارول شوی چې د قافیې لرونکی نثر په نامه یادې شوی اودهغوی دکارونې ډول دژبو پېژندونکو له لوری یو معجزه ګڼل شوې.

پروفیسر عادل عباس یو وتلی انګریز ساینس پوه د قرآن پرقافیو اوتورو دېرې څېړنې ترسره کړی . هغه دیر حیرانوونکی حقیقتونه دقرآن د قافیو په هکله په خپل کتاب کې چې دساینس معجزې نومېری یادې کړی.

څه ډول چې څرګنده ده د قرآن ۲۹ سورې په مقطعاتو پیل شوی چې ټول څوارلس توری دی : ا ، ص ، ط ، ح ، ی ، س ، ق ، ل ، م ، ک ، ع ، ن ، ر ، ه .

له دې ډلې نه که د "ن" توری مطالعه کړو دقلم په سوره کې 88.8% آیتونه د الشعرا په سوره کې 84.6% آیتونه د النمل په سوره کې 90.32% آیتونه او القصص په سوره کې 92.5% آیتونه په نون باندې قافیه شوی.

ټول تال په قرآن کې 50.58% آیتونه دنون په توری قافیه شوی په بل عبارت دقرآن له نیهایي نه دیر آیتونه دی چې قافیې یی په نون سره تړل شوې. ددنیا په هېڅ یوه ژبه کې او هېڅ کتاب کې دا شونې نه ده . چې له نیهایي کتاب نه دیر په نوم سره مقفی شوی وی.

که دقرآن قافیې په ټولیز ډول مطالعه کړو موږ وینو چې اتیا په سلوکې دهغوی یواځې په درې غرونو یعنی الف ، میم ، او نون چې له ا ، م ، ن ، ی ، نه جوړشوی . که نون وویستل شی نو ۳۰ په سلوکې آیتونه په م ، ا او ی باندې مقفی شوی .

لاندې جدول پورتنیو څلورگونو یادشوو توروباندی دقافیې ټول راښیې :

دیوه اوږده قافیه لرونکی نثر جوړول چې له دوونه تر درې زروپورې کرښې له لړشمېر غرونو سره قافیه شوی وی دعالی کیفیت نښانه ده اوکافی ده چې د ادبې ډیر اوچتو بېلکواتل وپېژندل شی . دقرآن اوږدو خبروته په پام سره دغه قافیه ټول ډیر خارق العاده کار دی . قرآن په حقیقت کې د بېلابېلو معلوماتو اوماناو یوسمندر دی . دغومعلوماتو کې دینیات ، اخلاقیات ، عبرت ، د الله (ج) د پیغمبرانو پیغامونه ، ساینس ، تاریخ اونورشامل دی . خو دا سره له دې چې ډیر روان بیان لری په قافیه لرونکی اوبنکلی ډول راوړل شوی . هېڅ ډول انسانی هڅه نه شی کولای چې ټول دغه ډول معلومات په څو قافیو کې سره راټول کړی ، نو دحیرانتیا ځای نه دی چې دعربی ژبو پېژندونکو دقرآن تقلید ناشونی بللی .

پایله (نتیجه)

قرآن د الله (ج) کلام دی

ټول هغه څه چې مو په دې کتاب کې ولوستل یو څه روښانوی چې دغه خارق العاده کتاب چې د محمد (ص) مهر له خانه سره لری د الهام او پوهې سرچینه ده. دغه کتاب چې دیرې موضوع کانې په خان کې رانغاړی دالله (ج) کتاب دی . هره پراختیا چې په ساینس ، ټکنالوژی ، تاریخ اولرغون پېژندنه کې مېنځ ته راځی ددغه کتاب حقانیت نورهم روښانوی. د قرآن له نازلیدو وروسته په ساینس کې داسې پرمختگونه رامېنځته شوی چې قرآن یی وړاندوینه کړې وه چې هیڅ کتاب به نری کې داسې نشته چې دتېروپېښو بیان اودراتلونکی وړاندوینه یی په سمه توگه کړی وی. د قران ویناوی او وړاندوینې داوومې زېردیزې پېړۍ د عربو دپوهې دکچې اونکنالوژی نه دیرې اوچتې وې دې موضوع ته په پام سره راځی له خانه وپوښتو چې:

- آیا په اوومه میلادې پېړۍ کې څوک پوهیدل چې دخمکې فضا له اووپورونو نه جوړه شوې؟
- آیا په همدې پېړۍ کې دمور په رحم کې دماشوم دودې په پراوونو څوک پوهېدل؟
- آیا په دې پېړۍ کې څوک پوهیدل چې نری تل دودې په حال کې ده؟
- آیا په یاده شوې زمانه کې څوک پوهېدل چې دهرچا دکوتونښې یواځې په همغه شخص پورې اړه لری؟
- آیا په دې پېړۍ کې کله چې دهروغلیف لیک دلوستلو ورنه وو څوک پوهېدل چې همان دفرعون له نږدې کسانو څخه ؤ.
- آیا په اوومه میلادی پېړۍ کې څوک پوهېدل چې دفرعون لقب یواځې څوارلس کاله وړاندې له میلاده کاریده اومخکې له هغه نه ؤ؟
- آیا په دې وخت کې دوریځو اود ارم دستنوپه هکله چا معلومات درلود؟

ددې ټولو سوالونو ځواب یودی: هغه داچې قرآن دالله جل جلاله برحقه کلام دی هغه الله (ج) چې هرڅه یی پیداکړی اوهرڅه دده په پوهې پورې اړه لری ، په قرآن کې هر یو معلومات دقرآن داعجاز یوه نښه ده. نو پرتولوانسانو لازمه ده چې هرڅه ژر دغه کتاب دخپل ژوند لارښود وگرځوی.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

آیا په قران کې فکر نه کوی . که دالله نه دغیر له لوری وای په هغه کې به یی ډیر اختلاف موندلای وای (النساء ۸۲).

اللَّهُ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَأَرْبَابَ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

اوداقرآن داسې نه دی چې غیر له الله نه بل چا جوړکړی وی. اونورکتابونه مو چې په لاس کې درلودل هغه تصدیقوی اوپه تفصیل یی بیانوی. له شک پرته دا(قرآن) دعالمیانو درب له لوری دی (یونس ۳۷).

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

اودامبارک کتاب دی. له هغه نه متابعت وکړی اوپرهېږکونکی شی څوچې پرتاسو رحم وشی(الانعام ۱۵۵).

د ژباړن چاپ شوی کتابونه:
د هیلو غوتې شعری ټولګه
پراروایی ستونزو بری
اوسنی عصر
د قرآن اعجاز ژباړه (همدا کتاب)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**